

VOORWOORD

De culturele en creatieve sector is een bijzondere sector, kunst en cultuur zijn essentieel voor onze samenleving

Maar

- a) de waarde ervan komt lang niet altijd bij de makers terecht en

- b) de arbeidsmarktpositie van veel mensen in deze sector is zorgwekkend.

Het is daarom mooi dat de sector zelf in actie is gekomen. De Federatie Cultuur en de Kunstenbond, de sectorale sociale partners, hebben ons om advies gevraagd hoe de arbeidsmarkt in de culturele en creatieve sector te verbeteren.

Dat wordt hier nu gesteld alsof dit een waarheid is, maar een van de grote problemen is nu juist dat is een groot deel van de politiek en van het publiek het hier dus niet (meer) mee eens is, vandaar de bezuinigingen op cultuur. Hoe gaan de opstellers van dit advies hier mee om? Ze gaan dit vraagstuk ontwijken.

'de waarde van de sector komt lang niet altijd bij de makers terecht; nee, de waarde moet bij de bevolking in het algemeen terecht komen.

Wat wordt er precies bedoeld met 'de waarde van de sector?'

Dit is een voorbeeld van het wazig taalgebruik dat symptomatisch is voor beleidsdocumenten die bedoeling-loos zijn.

Wat kan de bedoeling zijn van deze passage?

Mogelijk iets als 'het geld dat in onze sector wordt verdiend, komt lang niet altijd bij de kunstenaars terecht.

Op zich is deze vaststelling een open deur, natuurlijk, want er werken niet alleen kunstenaars in de sector. Bovendien: kosten voor arbeid zijn niet de enige kosten. Maar deze uitspraak is wel de expressie van een soort onderbuik-gevoel dat momenteel heerst, en niet alleen in onze sector.

Er is niet per definitie iets mis met een onderbuik gevoel, maar je kan het niet zomaar tot beleid maken.

Dit is een inderdaad heel ander onderwerp; maar in dit 'advies' worden deze twee aspecten steeds door elkaar gemengd, alsof de oplossing voor a) ook de oplossing voor b) zou zijn. En: 'veel mensen', is een rijkelijk vage term. Hoeveel? Wie precies? En hoe is de arbeidsmarkt positie van 'de rest van de mensen in de sector' dan? Bovendien: in hoeverre is die positie zorgwekkender, of anders zorgwekkend, dan die van mensen in mensen in andere sectoren?

Hoezo, 'daarom'?

Het 'daarom' hier suggereert een logica die er niet is.

Het suggereert dat het logisch is de vertegenwoordigers van kunstenaars en werkgevers aan de SER en de RvC om advies vragen, op een terrein dat juist hùn terrein is. De vraag is 'hoe de arbeidsmarkt te verbeteren'. Als de sociale partners op dit gebied 'om advies vragen is dat slechts een bewijs van onvermogen, zelfs als ze dit advies aan zichzelf vragen.

Maar de sector is helemaal niet 'in actie gekomen' – dit is wartaal, op zijn best wenstaal.

Wat er is gebeurd is dat enkele instanties die vinden dat ze de sectoren vertegenwoordigen (in plaats van iets te gaan doen na het vorige 'SER rapport- dat ze overigens zelf hebben geschreven) , nu advies hebben gevraagd aan de RvC/SER. Daardoor is er anderhalf jaar verspild.

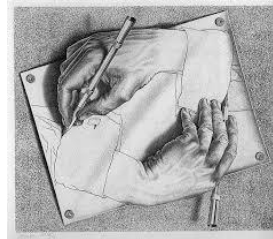
Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

Een unieke situatie voor ons; nog niet eerder hebben wij geadviseerd op verzoek vanuit de sociale partners zelf.	SER en RvC <i>zijn</i> er ook niet om de sectoren van advies te dienen, ze zijn er om <i>de regering</i> van advies te dienen: "De Sociaal-Economische Raad (SER) adviseert de regering gevraagd en ongevraagd over de hoofdlijnen van het sociaal-economisch beleid" "De Raad voor Cultuur is het belangrijkste adviesorgaan voor de Nederlandse regering op het gebied van kunst, cultuur en media" De sociale partners zijn vertegenwoordigd in de SER, en ook in de RvC. Kortom, de sociale partners adviseren in dit geval zichzelf: de sociale partners. Verderop in het dit advies wordt uit de doeken gedaan dat de opdracht aan dezelfde commissie is gegeven die ook het eerste advies heeft geschreven. De twee commissies zijn dan ook nagenoeg identiek, en bestaan uit vertegenwoordigers van de opdrachtgevers:
Het is ook een heel sterke situatie, want het maakt dat dit advies direct in de culturele en creatieve sector landt. Dat vergroot het draagvlak. In dit gezamenlijke advies komen wij – de SER en Raad voor Cultuur - met concrete voorstellen om 1) het verdienvermogen in de sector te vergroten, 2) de inkomenszekerheid te verbeteren, 3) scholing te bevorderen en 4) het overleg tussen werkgevers en de vakbeweging te versterken.	Niet alleen het woord 'ook' maar ook het woord 'want' suggereren een logica die volledig ontbreekt. Wat zou men hier bedoelen met 'landen in de sector'? En welk draagvlak wordt vergroot, voor wát? Hier moet al worden opgemerkt dat er minstens één partij ontbreekt als belangrijke speler op het gebied van de inkomens van kunstenaars: het CvTA, die het toezicht uitoefent op de CBO's, de Collectieve Beheers Organisaties op het gebied van de Auteursrechten: Buma/stemra, Norma, Lira, Pictoright, en zo voort. Dit advies lijkt eigenlijk meer op een zoen die aan een spiegelbeeld wordt gegeven. Het zal blijken dat <i>er in het geheel geen sprake is van concrete voorstellen</i> als resultaat in dit advies. 1) Wat met 'verdienvermogen in de sector' wordt bedoeld wordt nergens gedefinieerd, en ook in duidelijk verschillende betekenissen gebruikt. Ik kom hier op terug 2) T.a.v. inkomenszekerheid word ook niets concreets aangedragen 3) Het 'bevorderen' van scholing – waarbij de kunstopleidingen niet betrokken worden; 4) En hier de ultieme absurditeit: dat de vertegenwoordigers van de werkgevers en werknemers (sociale partners) in deze commissie zichzelf de raad geven hoe het overleg tussen hen te bevorderen:

Wij denken dat de sector met deze oplossingsrichtingen aan de slag kan, waar nodig samen met de overheid.

Het is verheugend dat in een relatief kort tijdsbestek zoveel partijen in constructieve sfeer betrokken waren bij de totstandkoming van het advies. Zo zijn consultatiegesprekken gevoerd met vertegenwoordigers van branche- en koepelorganisaties en deskundigen uit het onderwijs en de overheid. Daarnaast ontvingen de raden 32 position papers van diverse partijen uit de sector. Wij zijn hun zeer erkentelijk voor hun waardevolle inbreng.

De bereidheid om te overleggen over de wijze waarop de situatie op de arbeidsmarkt kan worden verbeterd, bleek groot. Bijzonder is ook de uitgesproken bereidheid om te experimenteren met oplossingen die in het advies worden voorgesteld. Wij rekenen er dan ook op dat alle betrokkenen met dezelfde constructieve inzet verder zullen werken aan de noodzakelijke versterking van de arbeidsmarkt van de sector, waarbij de sector



let op: oplossingsrichtingen - het gaat dus niet om oplossingen (dat zullen we in het vervolg ook zien). Het is duidelijk dat de schrijvers zich indekken tegen kritiek, en daaruit blijkt dus ook dat zij zich er van bewust zijn dat ze bezig zijn met nonsens in plaats van met 'concrete voorstellen'.

"Relatief korte tijd": Meer dan een jaar lang is er dus niets gebeurd na het SER-Rapport waarin eigenlijk ook al niets werd gezegd, behalve een weergave van enkele rondetafelgesprekken, waarin deze partijen óók al aan het woord waren gekomen.

In 2016 heeft minister Bussemakers 4 ton toegekend ten behoeve van 'ontwikkeling van de arbeidsmarkt'. Wat is daar mee gebeurd, of wat gaat daar mee gebeuren, en waarom?

De 'Position papers' worden niet bij dit verslag gepubliceerd: waarom eigenlijk niet?

"De bereidheid om te overleggen bleek groot"

"bereidheid om te experimenteren bleek groot"

Waar bleek dat uit? Waarom is dit dan nog niet aan de gang?

Ja; afgezien van de het feit dat dit overleg al aan de gang is, blijkt later dat de raden graag willen dat de overheid ook mee gaat doen. De bereidheid van de overheid is dan ook nog niet duidelijk, begrijp ik.

en dan:

De Sector moet als proeftuin gaan dienen.

Dat is eenzelfde gedachte als

"het laatste ongerepte natuurgebied op aarde moet als proeftuin gaan dienen"

"het onderwijs moet als proeftuin gaan dienen" ,

"het leger moet als proeftuin gaan dienen"

"De Regering moet als proeftuin gaan dienen" , of;

ook als proeftuin kan dienen om ervaring op te doen met kansrijke oplossingen.

De verkenning is voorbereid door een commissie – met leden namens de SER en namens de Raad voor Cultuur – onder voorzitterschap van prof. mr. Evert Verhulp. Wij danken de leden van de commissie voor het vele werk dat zij hebben verricht.

Mariëtte Hamer (*Voorzitter SER*) en Marijke van Hees (*Voorzitter Raad voor Cultuur*)

SAMENVATTING ACHTERGROND

In januari 2016 publiceerden de SER en Raad voor Cultuur (RvC) de *Verkenning arbeidsmarkt culturele sector*.¹ In deze verkenning concluderen de raden dat de arbeidsmarktsituatie van veel werkenden in de culturele en creatieve sector zorgwekkend is. Dat komt door

- 1) de combinatie van dalende werkgelegenheid,
- 2) een relatief hoge kans op werkloosheid,
- 3) een stijgend aantal zzp'ers zonder basale sociale zekerheid, lage en dalende inkomens en
- 4) een zwakke onderhandelingspositie van werkenden.

“Uw kinderen moeten als proeftuin gaan dienen”.

Iedereen zal de absurditeit van deze teksten aanvoelen.
Wat is namelijk de essentie van ‘proeftuin’? Dat daar iets mis kan gaan.
Sterker nog, dat je daar experimenten uitvoert tot er iets mis gaat.

Voorbereid? Geschreven, zal men bedoelen? En slaat dit op het eerdere stuk, de ‘verkenning’, of op dit stuk, ‘Passie gewaardeerd’?

Nadat de beide voorzitters het advies hierboven al hebben samengevat, gaan de opstellers zelf ook nog eens een samenvatting maken. Naast herhalingen komen we echter ook tal van beweringen en ‘conclusies’ tegen die in de rest van het advies in het geheel niet worden onderbouwd of aangetoond. Bovendien zijn al deze beweringen ook nog eens van een schrikbarende leegheid.

Op 31 mei 2016 publiceerde minister Bussemaker haar brief aan de tweede kamer “Beleidsreactie verkenning arbeidsmarkt cultuur en advies versterking arbeidsmarktpositie kunstenaars” Deze brief heeft meer inhoud dan “passie gewaardeerd” en mondt bovendien uit in geld (2.000.000,-) voor de sector. De minister roept op tot de volgende acties:

- een code voor goed opdrachtgeverschap, goed werkgeverschap en goede omgang met vrijwilligers, in het verlengde van de Governance Code Cultuur;
- het vergroten van de bereikbaarheid van scholing (o.m. voor zzp'ers en leven lang leren); en
- de toepassing en verspreiding van kennis over arbeidsmarktregels.

We zien hoe De Raden, als resultaat van hun inspanningen komen tot het opnemen van deze punten in hun ‘oplossingsrichtingen’, in plaats resultaten te tonen, die zijn bereikt met de toegekende gelden. Ook zwijgen De Raden over het effect van die resultaten op de zorgelijke situatie in de arbeidsmarkt of laten na die te analyseren.

Deze arbeidssituatie is het gevolg van

- a) bijzondere kenmerken van de culturele en creatieve sector,
- b) stevige overheidsbezuinigingen en
- c) een economische crisis.

Mede naar aanleiding van de genoemde verkenning hebben de Federatie Cultuur² en FNV Kiem³ in juni 2016 de SER en RvC gevraagd om hen bij wijze van vervolg te adviseren over concrete oplossingen om de structurele problemen op de arbeidsmarkt van deze sector aan te pakken. Minister Bussemaker van OCW heeft in aansluiting hierop gevraagd om in dit advies ook aan te geven welke verantwoordelijkheid de raden zien voor de sector, de rijksoverheid en de subsidieverstrekkers en opdrachtgevers.

De SER en RvC hebben de commissie die de arbeidsmarktverkenning voor de culturele sector heeft voorbereid, gevraagd om oplossingen aan te dragen voor de knelpunten in de sector.

Deze commissie heeft bij haar werkzaamheden gebruik gemaakt van de resultaten van de verkenning en van nieuwe onderzoeksgegevens en literatuur. Daarnaast zijn twee consultatiegesprekken gevoerd met partijen uit het veld.

Er is een verschil tussen 'de arbeidssituatie' in het algemeen, en een tijdelijke, zorgwekkende, toestand binnen de arbeidssituatie. Sommige aspecten zijn inherent, en dus, als het ware noodzakelijk, en andere aspecten zijn tijdelijk - en mogelijk oplosbaar.

Zo zijn de overheidsbezuinigingen niet alleen een gevolg van de crisis, maar óók (en misschien vooral) een gevolg van populistische en identitaire politiek. Kunst is, onder leiding van 'wetenschappers' als Pim van Klink, gebrandmerkt als 'subsidieverslaafd' in de publieke opinie, en cultuur in het algemeen wordt gezien als een 'grachtengordelhobby'. Dit heeft o.a. grote invloed gehad op de plek die cultuur inneemt binnen het (lager) onderwijs. Nergens in dit advies wordt hiervan gewag gemaakt.

Dit is dus gewoon een bewijs van onvermogen van de federatie en van de kunstenbond. Zouden zij niet gewoon de instanties zijn die, namens hun leden, met een innovatief plan namens de sector moeten komen? (en dat dan eventueel ter beoordeling voorleggen aan de RvC)?

Lees vervolgens op p. 55 in dit rapport het 'adviesverzoek'. In dat verzoek worden alle 'oplossingsrichtingen' die in dit 'Passie Gewaardeerd' advies worden aangegeven al voorgekauwd. Hoewel geen enkele daarvan verassend is, of niet meer van hetzelfde dat al jaren wordt gezegd. Gaan we dus in het navolgende concrete oplossingen te lezen krijgen? Vergeet het maar. Het is 'zou kunnen' en vervolgonderzoek dat de klok slaat.

Op 30 november verschijnt het verslag [“over een coherent EU-beleid voor de culturele en creatieve sector \(2016/2072\(INI\)\)](#)

Dit verslag wordt door de commissie geheel genegeerd; kennelijk omdat de leden er onkundig van zijn. En zo zijn er de laatste jaren tal van publicaties over de ontwikkelingen in de moderne kunst geschreven waar steeds de invloed van het Internet, digitalisering en jurisdisering als een belangrijke factor worden beschreven.

Deze invloed heeft de commissie geheel buiten beschouwing gelaten, afgezien van enkele ontoereikende opmerkingen over problemen met auteursrechten.

Eigenlijk is het onmogelijk om op dit moment de ontwikkelingen op het gebied van kunst en cultuur los te zien van wat er op het internet gebeurt. Dat dit hier toch gebeurt kan alleen maar te maken hebben met luiheid, desinteresse en een daaruit voortvloeiend totaal gebrek aan deskundigheid van de commissieleden.

Aan hen en aan andere partijen is bovendien gevraagd om in een position paper oplossingen aan te dragen die kunnen leiden tot een betere arbeidsmarktpositie van de werkenden in de sector. Dit heeft geresulteerd in 32 position papers, die zijn meegenomen in de gedachtevorming over dit advies.

BIJZONDERE KENMERKEN VAN DE CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR

De culturele en creatieve sector produceert intrinsieke, maatschappelijke en economische waarden die van belang zijn voor individuen en de maatschappij als geheel.

Gezien het belang van de publieke waarden heeft de overheid een wettelijke verantwoordelijkheid voor het goed functioneren van het cultuurbestel.

Mede daarom wordt een deel van het aanbod aan kunst en cultuur gesubsidieerd.

Maar die Position Papers worden niet mee gepubliceerd, of tenminste via het internet voorgelegd. Waarom niet?

Trouwens, als u nu denkt: "dit heb ik toch al gelezen?" dan heeft u gelijk, dit advies bestaat voor een groot deel uit herhalingen van zichzelf.

In deze zin worden 'waarden' en 'waarde' op één hoop gegooid.

'Waarde' is een economisch begrip, 'Waarden' slaat op maatschappelijke, normatieve en morele aspecten die belangrijk worden gevonden binnen een gemeenschap.

Het is maar helemaal de vraag of maatschappelijke waarden worden 'geproduceerd', en als dat dan al het geval is, of dat gebeurt binnen, of zelfs maar door de 'culturele en creatieve sector'.

Kortom, wat hier staat is wartaal.

Wat bedoelen de schrijvers met 'intrinsiek' in dit verband? In de rest van dit advise wordt daar ook geen verdere uitleg voor gegeven.

Maatschappelijke en economische waarde wordt in elke sector geproduceerd, ook in de agrarische, of in de zware industrie.

Wat hier, en in de volgende alinea's gebeurt moet gezien worden in het kader van de maatschappelijke weerzin tegen de kunsten, en het is duidelijk dat daar debat voor nodig is.

Het helpt niet om door middel van lege zinnen eenvoudig te beweren dat de cultuur wèl belangrijk is.

Het belang van publieke waarden? Publieke waarden? Hier ligt ook een belangrijke kern van het probleem dat in dit advies wordt verwaarloosd: op politiek niveau wordt deze stelling, juist waar het de cultuur betreft, ontkend, onder invloed van de populistische stromingen. Een politicus die prioriteit zou leggen bij cultuur, ook ter linkerzijde, platst zichzelf buitenspel.

En 'mede' daarom ligt die taak van de overheid momenteel dus onder vuur.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

De legitimering voor subsidiëring wordt ook vaak gezocht in de externe positieve effecten van kunst en cultuur, waar de maker doorgaans geen vergoeding voor krijgt.

Daarnaast bevordert de culturele en creatieve sector het creatieve en innovatieve vermogen van de samenleving, de ondernemingszin, de fysieke inrichting, de sociale binding en het aanzien van Nederland.

De economie van de culturele en creatieve sector heeft een aantal bijzondere kenmerken, die structureel van invloed zijn op de markt voor kunst en cultuur.

Zo is er een disbalans tussen vraag en aanbod.

Deze ontstaat onder andere doordat kunst en cultuur vaak wordt geproduceerd zonder dat hier een directe vraag aan ten grondslag ligt.

Is dit nu bedoeld om het feit dat de kunstenaar vaak geen vergoeding krijgt, te legitimeren? Wordt hier gezegd dat Subsidie eigenlijk een vorm van gemankeerde auteursvergoeding is? Door wie wordt die legitimering eigenlijk gezocht?

Bevordert, of is? Als je over deze zin nadenkt wordt je duizelig, de culturele sector als wonderolie. En al weer: zonder ook maar een schijn van onderbouwing, alsof iedereen het hier over eens is. Lege beleidswoorden dus; de vraag is of dit is aan te tonen. In ieder geval wordt dit bestreden door de populistische politieke stroming in Nederland.

De schrijvers lijken zich te realiseren dat ze in het voorgaande nog niets hebben beweerd, en beginnen nu kennelijk pas écht met dit hoofdstuk.

Dat is maar de vraag en niet aangetoond; wordt ook niet aangetoond, het wordt alleen maar beweerd. Bovendien: wat wordt er bedoeld met het begrip 'disbalans'? In dit stuk lijkt het alsof de schrijvers vooral denken in termen van 'teveel product voor te weinig vraag'. Maar dat is een total onverantwoorde simplificatie – nog afgezien van de vraag of het waar is. Het kan namelijk ook zijn dat er een gebrek is aan communicatie waardoor bepaalde marginale kunstenaars er niet (meer) in slagen om hun (mogelijk ook marginale) publiek te vinden, of andersom, dat bepaalde kunstproducties niet meer te vinden zijn door het publiek. Het kan ook zijn dat de vraag kwalitatief anders is dan die van het aanbod.

Dat 'iets' wordt geproduceerd zonder dat daar een vraag aan ten grondslag ligt, is op geen enkele manier voorbehouden aan onze sector. Of dat overigens 'vaak' (wat er dan ook maar met 'vaak' wordt bedoeld) gebeurt, is een aparte vraag, waarop al helemaal geen antwoord komt, omdat de opstellers van dit advies zich niet de moeite getroosten ook maar iets over 'de vraag' te zeggen.

Productie zonder vraag, en in het verlengde daarvan, structurele overproductie, kan bovendien ook worden gezien als een van de belangrijkste aspecten van onze huidige consumptie maatschappij. Het is maar de vraag of de verhouding tussen 'de markt' en 'Kunst en Cultuur' in deze benaderingswijze, met deze concepten, überhaupt op een zinnige manier kan worden aangepakt.

Dit geldt vooral in het domein van de autonome kunsten.

De disbalans wordt nog versterkt door de sterke intrinsieke motivatie van makers. Zij blijven uit passie hun beroep uitoefenen óók als daarmee weinig inkomen wordt verworven.

Omdat de markt om verschillende redenen niet in balans is, is in delen van de sector sprake van een lagere evenwichtsprijs dan maatschappelijk is gewenst.

Deze situatie leidt tot een zwakke onderhandelings- en arbeidspositie van een deel van de werkenden in de sector, in het bijzonder van het toenemende aantal zzp'ers.

We zien hier de aanstellerige nep-deskundologen aan het woord. Want wat is de definitie van 'autonome kunst'? Dat is kunst die niet wordt gemaakt om aan een vraag 'uit de markt' te voldoen, zoals het woord 'autonoom' al zegt.

Draagt deze vorm van kunst bij tot een 'disbalans' tussen vraag en aanbod? Dat lijkt moeilijk volt te houden, alleen al omdat nagenoeg alle hedendaagse 'topkunst' die op de veilingen voor miljoenen worden verkocht bestaat uit 'autonome' werken.

Ook dit aspect is in het geheel niet uitzonderlijk ten opzichte van andere sectoren; Intrinsieke motivatie komt voor in heel veel beroepsgroepen (vgl onderwijs, zorg) , en dat intrinsiek gemotiveerden gemiddeld minder verdienen dan mensen die 'alleen voor het geld' werken zou een stelling kunnen zijn, die overigens moet worden onderbouwd, iets wat hier niet gebeurt.

Bovendien wordt er ook in onze sector geproduceerd zonder intrinsieke motivatie, dus, 'alleen voor het geld'. Hoe verhouden deze twee segmenten zich tot elkaar? Hebben de opstellers van het advies zich afgevraagd hoe onze markt is gesegmenteerd, zowel qua aanbod, als qua vraag? Nee.

Men zou ook andersom kunnen, en moeten redeneren: misschien is het wel logisch en terecht als werknemers voor werk waarvoor zij *niet* intrinsiek zijn gemotiveerd, werk dat zij alleen doen vanwege de geldelijke beloning, een relatief hogere beloning vragen en krijgen.

"Om verschillende redenen" ... in 'delen van de sector' ... Vager kan je eigenlijk niet zijn. Dit is echter zo diep als de argumentatie van de auteurs reikt.

"een lagere evenwichtsprijs" – economisch jargon dat de indruk van deskundigheid moet wekken, maar of een begrip als 'evenwichtsprijs' enige zin heeft in een markt van niet- gelijkvormige of zelfs maar gelijksoortige producten is een vraag die niet aan de orde komt.

Bovendien komen we hier in het vaarwater van het begrip 'prijs'. In deze zin hebben we het kennelijk over de prijs van het artistieke product: de prijs voor een schilderij, theaterkaartje, of een architectonisch ontwerp? Maar hieronder gaat het opeens om de prijs die werkenden voor hun arbeid krijgen. Dit advies husselt verschillende betekenissen van het begrip 'prijs' doorelkaar; het is inmiddels wel duidelijk dat het toch niet de bedoeling is dat iemand dit echt gaat lezen.

Een zwakke onderhandelingspositie van 'een deel' van de werkenden. 'de onbalans' leidt dus kennelijk óók tot een sterke onderhandelingspositie van een ander deel van de werkenden, en een zinnige vraag zou dan zijn: waarom dat deel ook gebruik maakt van die sterkere onderhandelingspositie.

Hier word ook een ander manco van dit advies duidelijk: men heeft het helemaal niet over de sector, maar alleen over hen daarbinnen die momenteel 'te weinig verdienen'. Om daar een goed beeld van te krijgen, zouden we eigenlijk ook moeten weten wat er in de hele sector nu wèl wordt verdiend, en naar wie die verdiensten toe gaan, en waarom.

Nee, de zwakke positie komt niet voort uit de lage evenwichtsprijs - hier worden oorzaak en gevolg op zijn minst omgedraaid, een reden zou ook kunnen zijn dat, anders dan in een groot deel van de arbeidsmarkt, kunstenaars i.h.a. niet of nauwelijks solidair zijn met hun concullega's.

Door

- 1) de bijzondere kenmerken van de economie van de sector,
- 2) de verantwoordelijkheid van de overheid voor het cultuurstelsel en
- 3) de structurele disbalans tussen vraag en aanbod

is het volgens de raden wenselijk dat de overheid, sociale partners en andere belanghebbenden zich inzetten voor een gezonde arbeidsmarkt.

Een deel van de werkenden in de culturele en creatieve sector is voldoende weerbaar en zelfredzaam.

Dit advies richt zich daarom met name op de groeiende en kwetsbare groep werkenden in de culturele en creatieve sector met een zwakke inkomens- en onderhandelingspositie. In de ogen van de raden zijn specifieke maatregelen nodig om de positie van deze

Bovendien lijkt het alsof alle 'werkenden' over één kam worden geschoren. Maar er zou toch op zijn minst een soort bewustzijn moeten zijn dat er ook een groep kunstenaars is die 'inherent' niet in staat is om 'voor zichzelf op te komen', terwijl het toch kunstenaars zijn die belangrijk werk maken?

We zijn kennelijk toe aan een soort conclusie, maar we hebben gezien dat de beweringen in het voorgaande die conclusies niet onderbouwen. Bijzondere kenmerken zijn niet genoemd, de verantwoordelijkheid van de overheid is nu juist door het publiek en de politiek ter discussie gesteld, en een disbalans, laat staan een structurele disbalans is niet aangetoond, sterker nog, het is totaal onduidelijk wat er wordt bedoeld.

Dat zijn geen goede voorbereidingen om het te gaan hebben over 'een gezonde arbeidsmarkt' nog terzijde gelaten de vraag of we eigenlijk wel een idee hebben van wat dat is in de kunsten..

En we hebben momenteel te maken met het feit dat 'de overheid' expliciet de rol van een aanspreekbare en betrouwbare partner op het gebied van cultuur afwijst. De raden gaan hier volledig aan voorbij.

Maar uit welke partijen bestaat dat deel? Kennelijk ook uit hèn die die de ruimte innemen die eigenlijk, volgens dit advies, toe zou moeten komen aan anderen. Zijn hier niet ook de agressieve producenten te vinden die er voor zorgen dat anderen niet aan de bak komen?

Zoals al gezegd, dit is een volstrekt verkeerde invalshoek. Zonder eenbehoorlijk overzicht van alle partijen die zich in de markt bevinden, en van externe factoren die ervoor zorgen dat die markt aan grote veranderingen onderhevig is is het zinloos om een strategie te ontwikkelen om 'de kwetsbare groep werkenden' te ondersteunen.

werkenden in de sector op een maatschappelijk acceptabel niveau te brengen.

BELANGRIJKSTE AANBEVELINGEN

De raden concluderen dat er geen allesomvattende oplossing is voor de problemen op de arbeidsmarkt van de culturele en creatieve sector. Aan de huidige situatie liggen verschillende oorzaken ten grondslag. Om daadwerkelijke verbetering te realiseren, is het nodig dat stappen worden gezet op verscheidene terreinen tegelijkertijd. In dit advies noemen de raden dit oplossingsrichtingen. Doel van de oplossingsrichtingen is de weerbaarheid en zelfredzaamheid van de werkenden en werkgevers en opdrachtgevers in de culturele en creatieve sector te vergroten.

De raden onderscheiden vier oplossingsrichtingen:

1. vergroten verdienvermogen van de culturele en creatiesector;
2. verbeteren inkomenszekerheid van werkenden;
3. bevorderen van scholing en duurzame inzetbaarheid; en
4. versterken van de sociale dialoog.

Een van de grotere problemen van het nu al noemen van de aanbevelingen, is dat de lezer weerloos is, omdat we we het eigenlijke rapport nog niet hebben gelezen, en dus ook niet overzien, in hoeverre deze aanbevelingen zijn onderbouwd.

"In dit advies noemen de raden dit oplossingsrichtingen". Dat gebeurde echter ook al in de aanvraag (zie p. 55 e.v.), en wie goed leest, ziet dat in de aanvraag deze 'oplossingsrichtingen' ook al werden voorgebakken. Waarom oplossingsrichtingen, in plaats van oplossingen? Omdat de schrijvers van dit advies dan nergens op kunnen worden afgerekend. Het is taal voor beleidsadviezen, taal die we in dit advies dan ook regelmatig terugvinden, en die inhoudt dat de lezer het verder zelf allemaal moet gaan doen. "Wij geven immers alleen maar 'richtingen' aan?"

Het is nodig hier nogmaals vast te stellen dat deze 4 oplossingsrichtingen niet de uitkomst zijn van het werk dat de raden hebben gedaan in het kader van dit advies, maar dat deze 4 oplossingsrichtingen van te voren al vaststonden; zie later onder 'werkwijze', Hoofdstuk 1.4.

1. **Verdienvermogen:** We zullen zien dat deze term niet wordt gedefinieerd in de rest van dit rapport. Het is een magische term die oorspronkelijk vooral lijkt voor te komen uit het beleid om ziektekosten te drukken, en dus ook welig tiert in allerlei beleidsdocumenten op dat gebied. Verdienvermogen wordt in dit advies nu eens gebruikt als een potentie van de sector, dan weer als de huidige feitelijk inkomsten van of in de sector, en uiteindelijk ook nog in verband met de capaciteit van individuele kunstenaars. Bovendien lijken de schrijvers niet helder in wat ze bedoelen door ook aan te bevelen dat er meer subsidie komt. Men kan denken over subsidie wat men wil, maar het vermeerderen van subsidie is bepaald niet het vergroten van wat voor soort van 'verdienvermogen' dan ook.

Van deze vier oplossingsrichtingen achten de raden het vergroten van het verdienvermogen een noodzakelijke voorwaarde voor verbetering van de positie van de werkenden in de sector.

Immers, als het verdienvermogen van de sector toeneemt en de vraag naar de diensten en producten van de culturele en creatieve sector groeit, kan én het inkomen van werkenden stijgen én de werkgelegenheid behouden blijven én een bloeiend cultureel leven worden gewaarborgd.

De raden zien diverse kansen om nieuwe geldstromen aan te boren, waardoor het

2. voor het verbeteren van de inkomenszekerheid blijkt de remedie in de toepassing van een medicijn dat steeds duidelijker onwerkzaam wordt, en niet alleen in de culturele sector: de CAO. Daarvan moeten er minder komen, die grotere groepen tegelijk bedienen, maar tegelijk flexibeler zijn om tegemoet te komen aan verschillende situaties van kunstenaars: volstrekt tegengestelde eisen dus. Bovendien moeten de cao's leesbaarder worden, een eis waar de vakbonden nu al jaren niet tegemoet kunnen komen
3. Terwijl de beroepsopleidingen complimenten krijgen, worden ze dus gepasseerd, terwijl de basis wordt versterkt voor een vampier-achtige klasse die zich in de nek van de subsidiestromen bijt met een wildgroei aan volstrekt nutteloos curriculum van nep-management achtige modellen en assertiviteitspompjes.
4. Het blijkt dat hiermee bedoeld wordt dat de sector nog maar met één mond spreekt, door middel van het vergroten van de representativiteit van de bestaande werknemers en werkgeversclubs en door toevoeging van zzp-ers en (weggelopen) leden.

Ja, dat stond hierboven ook al. Deze zin zou misschien zin hebben gehad, als er had gestaan 'de belangrijkste' in plaats van 'een noodzakelijke'... Is er een corrector geweest die dacht dat 'belangrijkste' een te sterke uitspraak was, die heeft doorgestreept en vervangen door 'een noodzakelijke' maar die niet doorhad dat hij daarmee de hele zin nutteloos maakte?

Niks 'Immers', want hier blijkt nog weer eens welk schijn-economisch gezwam hier aan de hand is. Want

- a) Is er geen noodzakelijk verband tussen de groei van de vraag en 'het verdienvermogen'. Dat wordt bijvoorbeeld geïllustreerd door het feit dat de vraag naar muziek ongeremd groeit, en dat die vraag door tal van diensten ook wordt bediend, maar dat de verdiensten in de sector niet of nauwelijks bij de musici terechtkomen. Een van de problemen is nu juist, dat er geen relatie lijkt te bestaan tussen de groei van de sector en de verdiensten van de kunstenaars. Als we geen schijn of schaduw hebben van wat er in de sector feitelijk wordt verdiend, hoe durven deskundigen dan toch het woord 'verdienvermogen' in de mond te nemen?
- b) Het inkomen van werkenden 'kàn' stijgen, maar waarom zou dat een direct gevolg zijn van de vergroting van het verdienvermogen? Alles wijst op het tegendeel, namelijk dat hoe meer er verdiend wordt in de sector, hoe schever de inkomstenverhoudingen worden.
- c) Zolang orkesten worden vervangen door één DJ, zou met het begrip 'werkgelegenheid' in deze sector maar beter niet in de mond nemen, en
- d) dat geldt ook voor het ongedefinieerde begrip 'een bloeiend cultureel leven' als bijvoorbeeld cultureel historisch erfgoed wordt verwaarloosd, omdat men het werk en de expertise die dat vraagt niet wil betalen, of, ander voorbeeld, als het verband tussen makers en publiek ontbreekt zodat het aanbod eenvormig wordt.

'Diverse kansen' We gaan die kansen eens bekijken. Waar worden ze in dit advies precies genoemd, en waarom niet hier? Bovendien lijkt deze mededeling in strijd met het concept 'vermogen' in 'verdienvermogen'. Want horen 'kansen' niet per definitie binnen het 'vermogen'? Iedereen is momenteel bezig met 'het aanboren van nieuwe geldstromen', waaro zouden de aanboringen van de

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

verdienvermogen van de sector in zijn geheel zal toenemen.

Hoewel een noodzakelijke voorwaarde voor verbetering, is deze eerste oplossingsrichting op zichzelf onvoldoende om de arbeidsmarktsituatie te verbeteren.

De tweede oplossingsrichting behelst maatregelen om de inkomenspositie van werkenden op de arbeidsmarkt te verbeteren zodat de gecreëerde waarde in voldoende mate terecht komt bij de werkenden in de sector.

Als derde oplossingsrichting is het volgens de raden nodig om scholing en duurzame inzetbaarheid voor alle werkenden in de sector te stimuleren en zo de zelfredzaamheid en weerbaarheid van de werkenden te vergroten.

Tot slot is versterking van de sociale dialoog van belang om de versnippering van de sector tegen te gaan. Hierdoor worden de kansen vergroot om het verdienvermogen van de sector als geheel positief te beïnvloeden en is er gelegenheid om als sector aandacht te

raden dan zó bijzonder zijn, dat ze als 'hors categorie' moeten worden gerekend, van de raden hier dus wel degelijk over zichzelf beweren?

Alweer zo'n nutteloze zin, die alleen maar de klank van deskundigheid probeert te imiteren. Als je constateert dat 'er' te weinig geld wordt verdiend, is het natuurlijk geen oplossing om te adviseren dat er meer geld moet worden verdiend.

Dit zou betekenen dat er verschuivingen binnen de sector moeten gaan optreden, zodat de inkomsten niet steeds weer naar dezelfde gaan. Dat wordt echter niet gezegd. Een analyse van de structuur (wie er momenteel het meeste verdienen en waarom) blijft achterwege.

Ook hier wordt niets gedefinieerd: 'de gecreëerde waarde', noch 'in voldoende mate'. Ook is een probleem dat het lijkt alsof we over een homogeen terrein spreken, maar de arbeidsmarkten van de podiumkunsten, de beeldende kunsten, en digitale kunsten als bv die van de game-industrie verschillen sterk van elkaar, dus zonder afzonderlijke analyses (die er niet komen) is het totaal onduidelijk of het wel zin heeft om over één oplossingsrichting te spreken.

Alsof er geen opleidingen bestaan. Alsof de raden hier een nieuw concept: 'opleidingen' introduceren. Dit leidt in het vervolg van dit advies niet tot samenwerking met de beroepsopleidingen, maar tot platformen gevuld met vampiercursussen: cursussen door mensen die weten hoe de geldstromen lopen en daar gebruik van maken door meerdaagse cursussen aan te bieden waarin kunstenaars bijvoorbeeld moeten leren om 'het canvas' in te vullen. Het subsidiegeld dat voor kunstenaars is bedoeld gaat dan naar de organisatoren van deze cursussen.

"Kansen vergroot", in plaats van 'het verdienvermogen vergroot'. 'Positief beïnvloeden' in plaats van 'vergroten' Ook weer zulke slag-om-de-arm term uit beleidsrapporten, behoren tot de zelfde groep als 'oplossingsrichtingen' in plaats van 'oplossingen'. De schrijvers willen niet het risico lopen dat ze ooit zullen worden aangesproken en of worden afgerekend aan de hand van deze aanbevelingen...

Wat is eigenlijk 'de sociale dialoog'? Dit blijkt gewoon om het werk van de werknemers- en werkgeversvertegenwoordigers te gaan. Hier worden totaal ongefundeerd positieve resultaten als 'het tegengaan van versnippering', 'vergroting van het verdienvermogen' 'aandacht voor de arbeidsmarktsituatie' en 'een duurzame arbeidsmarkt' geclaimd, terwijl nergens in dit advies wordt aangegeven hoe het komt dat de betreffende organisaties,

vragen voor bijvoorbeeld de arbeidsmarktsituatie.

Daarnaast draagt een goede sociale dialoog bij aan een duurzame arbeidsmarkt.

De vier oplossingsrichtingen hangen met elkaar samen en versterken elkaar. Ook is er sprake van medeverantwoordelijkheid van sociale partners, de Rijksoverheid en lagere overheden. Tegelijkertijd benadrukken de raden het belang dat ieder vanuit zijn eigen verantwoordelijkheid in actie komt en niet op elkaar wacht.

De raden hebben binnen elk van de vier oplossingsrichtingen concrete voorstellen om de weerbaarheid en zelfredzaamheid van de werkenden en werkgevers en opdrachtgevers in de culturele en creatieve sector te vergroten. Per voorstel geven de raden aan welke partij aan zet is: de sociale partners en de sector zelf waar het kan, de overheid, opdrachtgevers en financiers waar het moet en er een zwaarwegend publiek belang is. De volgende voorstellen hebben volgens de raden prioriteit:

VERGROTEN VAN HET
VERDIENVERMOGEN

die toch zelf opstellers van dit advies zijn, er op dit moment kennelijk niet in slagen om een volwaardige sociale dialoog te voeren.

Dit is een niet te bewijzen stelling die dan ook niet wordt bewezen, wat een 'duurzame arbeidsmarkt' dan ook moge wezen.

Oost, west, zuid, en noord hangen met elkaar samen en versterken elkaar. Sinds Johan Cruijff is geheiligd in managementskringen, is dit soort wartaal helaas gebruikelijk geworden. Managers rekenen er op dat lezers van rapporten en adviezen deze truuk (tegenstellingen in één zin tot 'advies' samenvoegen) zonder verder nog na te denken accepteren . Ook is er sprake van medeverantwoordelijkheid van iedereen, dus straks is wat er ook (niet) gebeurt de schuld van iedereen. Maar tegelijkertijd moet iedereen 'het' ook zelf doen, en niet op de anderen wachten. Iedereen zit dus altijd en nooit goed. Goed voorbeeld van lege zinnen die overal kunnen worden toegevoegd.

Maar wat er ook gebeurt, de raden zijn alleen verantwoordelijk voor alles dat per ongeluk goed gaat, de concrete voorstellen die hier in het vooruitzicht worden gesteld, blijken hap-snap voorbeelden te zijn van plannen en projecten die voor een groot deel al in uitvoering zijn, en waarvan nooit wordt aangegeven welke resultaten er worden verwacht in de 'richtingen' die de raden aangeven, en op grond waarvan de raden denken dat die resultaten er zouden zijn, of waarom de raden kunnen claimen dat zij het zijn die die resultaten met hun aanbevelingen bereiken.

'aan zet'? in de vorige regel werd er nog gezegd dat men niet op elkaar moet wachten.

Nu beginnen we eigenlijk aan een derde samenvatting: we zijn nog steeds niet toe aan hoofdstuk 1 van het advies.

We gaan weer verder met het samenvatten van de verschillende 'oplossingsrichtingen':

Om het verdienvermogen van de culturele en creatieve sector te vergroten, adviseren de raden ten eerste dat de sector haar onbenutte potentie zichtbaar maakt en actief aansluiting zoekt bij andere beleidsagenda's, zoals innovatiebeleid, stedelijke profilering en regionale groei, participatiebeleid en sociale cohesie, internationale diplomatie en handel, en topsectorenbeleid. Om de potentie optimaal te benutten, is het wenselijk dat departementen en decentrale overheden integraal beleid voeren en de schotten tussen de verschillende beleidsdomeinen wegnemen.

Ten tweede bevelen de raden de sector aan om gezamenlijk, met brancheorganisaties, sociale partners en beroepsverenigingen een landelijk platform te ontwikkelen ten behoeve van het verzamelen, bundelen en beschikbaar stellen van kennis over marktstimulering. De overheid kan daarin een faciliterende rol spelen.

Volstrekt lege beleidstaal. Een aaneenschakeling van nutteloze clichés. 'Onbenutte potentie' van de culturele sector – wat moeten we daar onder verstaan? We moeten deze onzin hier kennelijk wel lezen, van de raden, maar vragen mogen we nog niet stellen, want het gaat immers nog maar om een samenvatting? En zo voort: het ene cliché na het andere,

Maar goed: Hoe kan een 'vermogen' vergroot worden? Het begrip 'vermogen' duidt immers inherent op potentie, op 'mogelijkheden' die niet allemaal al gerealiseerd hoeven te zijn. De pretentie van de raden om in staat te zijn het verdienvermogen van de creatieve sector te 'vergroten' is dan ook theoretisch immens. Die is in zijn absurditeit te vergelijken met adviezen aan bijvoorbeeld Tinkebell om haar cretiviteit beter te 'benutten'.

Vanuit de pogingen om de kosten van de WAO onder controle te krijgen is het begrip 'verdienvermogen' tot ons gekomen, maar dan in omgekeerde zin: het verdienvermogen na een ongeval of ziekte is nog maar een deel van wat het eerder was, en dan nog is het theoretisch, wat iemand 'nog zou kunnen verdienen'.

Als we in deze termen zouden nadenken over wat er bij zou kunnen komen kijken om 'verdienvermogen' van een gezond persoon te verhogen, dan moeten we denken in termen van het bijplaatsen van een stel hersens, een extra hart, of, misschien, het gebruik van doping.

'De sector moet haar onbenutte potentie zichtbaar maken' In het geval van de creatieve sector is dit 'advies' òf een gotspe, òf een vorm van stupide minachting, òf een bewijs van flagrante beunhazerij. Het advies om 'actief aansluiting te zoeken' bij een rijtje beleidskreten laat al zien hoe wezenloos de borreltafelgesprekken moeten zijn geweest waarop dit alles gebaseerd was; want welk beleidsgebied zou je hier nu niet kunnen noemen? Elk beleidsgebied (criminaliteitspreventie, onkruidbestrijding, bereiken van wereldvrede, crowdcontrol bij festivals, enz) is in deze wezenloze prietpraat immers gediend bij een creatievere aanpak.

'Ontschotting' bij de overheden ook zo'n kreet die het altijd goed doet bij aanbevelingen in welk beleid dan ook (volkswoningbouw, milieubeleid, onderwijs). Dat komt omdat hier gebruik wordt gemaakt van een metafoor (een schot tussen twee gebieden is in deze metafoor per definitie een probleem). Maar: als je in deze terminologie een schot tussen twee beleidsdomeinen weghaalt, heb je nog meer één beleidsdomein over. Het zal niet verbazen dat de raden in het navolgende 'advies' niet met concrete voorbeelden komen.

Hier gaat het geld kosten. (de overheid kan een faciliterende rol spelen) Een landelijk platform, dat meer doet dan de huidige werkgevers en werknemersorganisaties- en waarvoor: "*kennis over marktstimulering*". Alsof dat iets nieuws zou zijn. Dit wordt een vampier-platform dat werkgelegenheid gaat bieden aan niet productieven in de cultuursector, terwijl nergens in het vervolg zal worden aangegeven waarom zo'n platform iets beter zou kunnen doen dan de huidige organisaties, of, waarom de huidige organisaties dat niet gewoon doen. Dit platform 'zou kunnen' in plaats van 'kan'; 'stimuleren en faciliteren' in plaats van 'zijn'.

Wat er is gebeurd met het toegekende geld uit die 2 Miljoen wordt niet besproken. Het zal toch niet zo zijn dat dit advies wordt bekostigd uit de 4 ton die is toegekend in 2016 ten behoeve van 'ondersteuning van een sectorbrede arbeidsmarkt agenda' ? Die gedachte alleen al is onverdragelijk.

Dit platform zou ook nieuwe samenwerkingsverbanden voor zelfstandigen in de culturele en creatieve sector kunnen stimuleren en faciliteren.

Ten derde vinden de raden het wenselijk dat de overheid investeringen in de sector stimuleert - onder meer door behoud van de Geefwet, lage btw-tarieven en het vergroten van de toegankelijkheid van financierings- en stimuleringsregelingen voor starters en ondernemers in de sector - en bevordert dat gecreëerde economische waarde zo veel mogelijk weer in de sector wordt geïnvesteerd.

Ten vierde is handhaving van het auteursrecht van belang voor het verdienvermogen van de grote groep kleine en middelgrote makers en artiesten.

VERBETEREN VAN DE INKOMENSZEKERHEID

Om de inkomenspositie van de werkenden in de sector te verbeteren, adviseren beide raden ten eerste dat de sector werkt aan bewustwording. Kunsten '92 werkt momenteel aan een Fair Practice Label

Nieuwe, terwijl er al lang wildgroei is in de samenwerkingsverbanden tussen zelfstandigen. Hier wordt ook voorbij gegaan aan de strijd tussen de 'grote' FNV en de grote werkgevers enerzijds en de Kunstenbond en de 'echte zzp-ers' anderzijds.

Niets wat al niet gebeurt; maar in het vervolg wordt niet geanalyseerd wat het effect is van dit soort maatregelen, en waarom die maatregelen invloed zouden hebben op de arbeidsmarkt. De raden vinden het wenselijk – dat is het enige argument dat de raden op tafel leggen. Waarom pleiten de raden niet voor afschaffing van de BTW, of voor een negatieve BTW? Waarom belasting heffen over 'toegevoegde waarde' als de regering vindt dat de cultuursector geen waarde toevoegd?

“handhaving van het auteursrecht” Alsof men daar niet mee bezig is. En hier ziet u het begrip ‘verdienvermogen’ opeens toegepast op individuele kunstenaars. En wel: ‘de grote groep’ kleine en middelgrote makers en artiesten. Hoe moeten we dat begrijpen? Dat artiesten geen makers zijn? Wat is het verschil tussen een kleine en een middelgrote maker? Waarom niet voor grote makers?

Dit zijn dan dus 4 ‘concrete’ aanbevelingen, zoals de raden zichzelf concreet vinden, bij ‘oplossingsrichting 1’. Niets nieuws, allemaal dingen die al gebeuren, zonder enige onderbouwing (zoals u in de rest van dit document zal zien).

Adviseren dat de sector aan bewustwording werkt. De eerste vraag zou hier natuurlijk moeten zijn: Hoe komt het dat alle organisaties die op dit moment de sector vertegenwoordigen, en nu nog niet in slagen om 'bewustwording' tot stand te brengen, want dat is kennelijk volgens de opstellers van dit rapport niet het geval. Bovendien geven de raden niet aan waar, met bewust over moet worden, en wie. Het *Fair practice label* wordt genoemd, maar er is geen behandeling van wat daar de problemen mee zijn, of waarom men denkt dat dit zou werken – temeer daar de consument inmiddels wordt doodgegooid met dit soort labels.

en de raden adviseren dat daarin een code voor goed werkgever- en opdrachtgeverschap wordt opgenomen, met aandacht voor een redelijke vergoeding, verantwoordelijk marktgedrag, scholing en duurzame inzetbaarheid en beleid gericht op een verantwoorde inzet van vrijwilligers.

In aanvulling daarop adviseren de raden de sector om waar nodig richtlijnen voor honoraria te ontwikkelen, zoals de richtlijn kunstenaarshonoraria. Zulke richtlijnen dragen bij aan de totstandkoming van redelijke vergoedingen en versterken de onderhandelingspositie van zzp'ers. De overheid en cultuurfondsen kunnen de totstandkoming hiervan ondersteunen. Rijk, provincies, gemeenten en fondsen kunnen hier in hun subsidievoorwaarden naar verwijzen.

Om de inkomenspositie van de werkenden in de sector te verbeteren, adviseren de raden ten tweede aan de overheid om te onderzoeken hoe collectief onderhandelen door zzp'ers in de culturele en creatieve sector uit de sfeer van het mededingingsrecht kan worden gehaald.

De raden stellen voor dat de overheid de sector experimenteerruimte geeft om te onderzoeken hoe dit in de praktijk werkt en wat de effecten zijn op de prijzen en tarieven.

Ten derde zou de overheid op een vergelijkbare manier de sector ruimte kunnen geven om te onderzoeken of het huidige geringe aandeel zzp'ers met een arbeidsongeschiktheidsverzekering in de culturele en creatieve sector kan worden vergroot door zo'n verzekering

En Code voor goed werkgeverschap: ook daarover wordt al lang geschreven, maar ook hier weer wordt nergens onderbouwd waar dat goed voor zou zijn, en waarom die er nog niet is. In plaats dat de raden weer een aanbeveling schrijven dat hij er moet komen, waarom schrijven ze er gewoon niet een?

Ja, dat kan, maar waarom gebeurt het niet? Vanwege de autoriteit consument en markt, die de 'vrije markt' verabsoluteert. Een nieuw inzicht om hiermee om te gaan ontbreekt volledig.

"Rijk, provincies, gemeenten en fondsen kunnen hier in hun subsidievoorwaarden naar verwijzen" zeggen de raden, ja – ze kunnen. maar waarom doen ze dat niet? Analyse van dit gegeven is belangrijk, maar gebeurt niet.

Wat precies het effect is van de toekenning van het geld aan het Mondriaanfonds, wordt niet besproken.

Waarom moet de overheid dat doen? (nog afgezien van het feit dat de overheid dat op grond van liberale motieven niet wil). Waarom doen de juristen van de werkgevers en werknemers niet een voorstel? Omdat ze de kwaliteit daarvoor niet in huis hebben. Waarom gaan de bonden en werkgevers hierover niet gewoon proefprocessen aan? Idem. verder is dit probleem op geen enkele manier specifiek voor de kunstsector. Het mededingingsrecht moet in zijn geheel onder de loupe worden gelegd.

En dit stellen ze dus voor tegen elke vorm van politiek beter weten in; dit is nu juist de kern van de vrije markt religie. Wie denken de raden voor de gek te houden?

Ten derde? De schrijvers zijn niet in staat hun eigen stuk na te lezen; we zijn hier al aan het zesde 'voorstel'.

En: Alsof deze discussie niet breed maatschappelijk gevoerd wordt momenteel. Dit is een voorstel met een veel breder werkingsgebied dan de kunsten.

standaard in te voeren, met daarbij de mogelijkheid van een opt-out.

Als de hiervoor genoemde maatregelen niet of onvoldoende leiden tot een verbetering van de inkomenspositie van zzp'ers in de culturele en creatieve sector, dan adviseren de raden als ultimum remedium te onderzoeken of een minimumtarief voor alle zzp'ers in deze sector wettelijk kan worden geregeld en wat de mogelijkheden voor adequate handhaving zijn.

BEVORDEREN VAN SCHOLING EN DUURZAME INZETBAARHEID

Om scholing en duurzame inzetbaarheid te bevorderen is het volgens de raden in de eerste plaats van belang dat sociale partners afspraken maken over de financiering hiervan en de ruimte hiervoor. Dit kan in cao's en arbeids- en opdrachtovereenkomsten, maar ook in richtlijnen voor honoraria. Scholing en duurzame inzetbaarheid voor alle werkenden zou ook een plaats moeten krijgen in de eerdergenoemde code voor goed werkgever- en opdrachtgeverschap.

Ten tweede roepen de raden de overheid op om loopbaanleren te stimuleren door te komen tot een ontwikkelrekening voor alle werkenden: een persoonsgebonden budget voor een zelf gekozen ontwikkeltraject. De culturele en

Niet wordt hier genoemd de optie voor het Basisinkomen, die al veel verder is ontwikkeld en beargumenteerd dan dit 'tussenvoorstel'. Want de raden kunnen hier toch niet serieus doelen op een minimumtarief voor schilderijen bijvoorbeeld?

Men kan zich inmiddels makkelijk de neerbuigende glimlach op het gezicht van de deskundige 'de raden' voorstellen, als het begrip 'basisinkomen' aan de orde wordt gesteld, terwijl wat ze zelf voorstellen niet alleen op zijn minst even naïef is, maar ook nog eens achterhaald.

De Raden geven hiermee aan dat ze totaal onkundig zijn van de huidige stand van de discussie over het basisinkomen, en zich eveneens onbewust zijn van de kracht die van een pleidooi voor basisinkomen voor kunstenaars uit zou gaan.

Dit zijn dan dus 7 'concrete' aanbevelingen, zoals de raden zichzelf concreet vinden, bij 'oplossingsrichting 2'. Niets nieuws, allemaal dingen die al gebeuren, zonder enige onderbouwing (zoals u in de rest van dit document zal zien).

'Scholing en duurzame inzetbaarheid' bevorderen, alsof er momenteel geen scholing, of zelfs een overaanbod van scholing zou zijn.

Wat wordt bedoeld, blijkt later, is vooral een soort scholing die 'nutteloze' kunstenaars naar andere sectoren doet wegvloeien- dat is dan 'duurzaam inzetbaar'. Er zijn wel voorbeelden, zoals het loopbaan fonds voor dansers, maar die worden niet geanalyseerd, en er wordt niet uitgelegd hoe dat soort voorbeelden uitbreidbaar zijn to 'alle kunstenaars'.

Die 'eerder genoemde code'; schrijf die dan gewoon! in plaats van mede te delen dat die 'geschreven zou kunnen worden' Werkgevers en werknemers zijn hier samen aan het woord: wie let ze om iets op te nemen in een CAO? Niemand. Waarvoor is dan een advies als dit nodig?

'Persoonsgebonden budget voor onderwijs.' Je mag verwachten dat hieraan een goede analyse van de ervaringen met persoonsgebonden budgetten ten grondslag ligt, maar niets daarvan. Er is momenteel een gigantisch 'experiment' aan de gang in de gezondheidszorg. We zien daar welk een bureaucratie dat noodzakelijk maakt. Hier hoeft momenteel dus niet mee te worden geëxperimenteerd - het eerste experiment is al lang aan de gang.

creatieve sector zou in dit verband als proeftuin kunnen dienen.

Ten derde adviseren de raden de sector om hun krachten te bundelen in een platform dat voldoende scholingsaanbod waarborgt, kleine organisaties ondersteunt bij HR-beleid en arbeidsmarktonderzoek stimuleert voor eenduidige en betrouwbare informatie over de arbeidsmarkt van de culturele en creatieve sector. De sector kent geen sectorbreed A+O fonds, dat voor andere sectoren dergelijke functies vervult. De overheid kan een belangrijke rol spelen in de financiering van een dergelijk platform.

Tot slot vinden de raden het wenselijk dat het kunstonderwijs de maatregelen om de instroom te reguleren op het huidige niveau continueert en dat de opleidingen de studenten ook de mogelijkheid bieden om zich tijdens hun studie te oriënteren op vakken waarmee zij zich voorbereiden op een brede inzetbaarheid van hun specialisme in andere domeinen van de arbeidsmarkt.

VERSTERKEN VAN DE SOCIALE DIALOOG

De raden denken dat versterking van de sociale dialoog in de sector zal bijdragen aan het versterken van het verdienvermogen en een

Alweer een platform. ("De overheid kan een belangrijke rol spelen in de financiering van een dergelijk platform.") het begrip A+O wordt nergens uitgelegd, en dat verraad de lezerskring die de schrijvers op het oog hebben: vakbondsmensen en overheidsambtenaren die vertrouwd zijn met het gebied van personeelsbeleid ('HR of HRM'), kortom: de mensen die gaan solliciteren naar een baan bij dit platform. Dit platform 'waarborgt' (niet verzorgt) scholingsaanbod, en 'ondersteunt' (niet verzorgt) HR-beleid, en 'stimuleert' (niet doet) arbeidsmarktonderzoek. – arbeidsmarktonderzoek – daar was dit advies toch voor?

De hete aardappel van de nep-kunstopleidingen zoals ze welig tieren binnen het mbo (artiesten) word hier niet eens genoemd, laat staan dat er verder op wordt ingegaan.
'de maatregelen om de instroom te reguleren continueert' – maar die maatregelen worden niet geanalyseerd of benoemd.
'de mogelijkheid bieden om zich voor te bereiden op een brede inzetbaarheid' wat zou dat moeten inhouden? Dit advies blijft daar vaag in. Want dat wil zeggen: voorbereiden op falen en uitstroom. Men zou zich kunnen afvragen of studenten in de kunstsector op die manier wel willen studeren, maar er is geen schijn of schaduw van dat er in die richting ook maar het begin van een gedachte is ontwikkeld.

Dit zijn dan dus 4 'concrete' aanbevelingen, zoals de raden zichzelf concreet vinden, bij 'oplossingsrichting 3'. Niets nieuws, allemaal dingen die al gebeuren, zonder enige onderbouwing (zoals u in de rest van dit document zal zien).

Waarom denken de raden dat? Het wordt niet onderbouwd. Niet word geïnventariseerd waarom de sociale dialoog (dialoog tussen overheid, werkgevers en werknemers) momenteel niet werkt (kennelijk, want anders zou het niet worden geadviseerd) en waarom die dan in de toekomst wèl effect zou hebben.

betere onderhandelingspositie van kwetsbare groepen in de sector.

Het is belangrijk dat, mede met het oog op belangenbehartiging richting de politiek, sectorbrede samenwerking wordt versterkt en dat de sector met één stem naar buiten treedt. In dat kader adviseren de raden de belangenorganisaties samen op te trekken of zoveel mogelijk in federatief verband samen te gaan. Het ministerie van OCW zou het initiatief kunnen nemen om een of twee keer per jaar een brede sociaal-economische dialoog met de sector te voeren.

Daarnaast adviseren de SER en RvC sociale partners en brancheorganisaties om samen onderzoek te doen naar de financiering van een inclusieve sociale dialoog en naar de mogelijkheden voor een bredere toepassing van cao's in de sector.

TOT SLOT

De raden zijn zich ervan bewust dat een aantal voorstellen een kostenverhogend effect zullen hebben voor werkgevers en opdrachtgevers. Het realiseren van zulke voorstellen hangt daarom onlosmakelijk samen met de algehele financiering van de sector. Er zullen hoe dan ook

“De sector moet met één mond spreken” Dit valt, beleidstechnisch, in dezelfde orde als “europa moet met één mond spreken”, of ‘de grote steden moeten met één mond spreken’ Deze diepe wens dat ‘de mensen’ nou toch eens gewoon hetzelfde zouden moeten willen is gebaseerd op de luiheid van politici en ambtenaren die graag eenduidige adviezen willen. Op de wens van de verschillende beleidslagen, om tegenstellingen te verdoezelen en weg te masseren. Om de gedachte dat er sprake zou zijn van belangrijke dilemma's waar echt over moet worden nagedacht, te verdringen. En heeft ook vooral te maken met de natte droom van een kleine groep mensen, dat zij dan die éne mond wel zullen gaan zijn. Waarvoor zou je dan eigenlijk nog een of twee keer per jaar nog een brede sociaal-economische dialoog ‘met de sector’ te voeren, als je dat op elke willekeurige dag met die éne mond af kan?

Voor de broodnodige variatie zeggen we hier ‘SER en RvC’ in plaats van ‘de Raden’. Ze adviseren hier zichzelf om ‘onderzoek te doen naar de financiering van een ‘inclusieve’ sociale dialoog. Maar daar naast ook onderzoek te doen naar de mogelijkheden van bredere toepassing van de CAO's – wat heeft dat met dit hoofdstukje te maken?

Dit zijn dan dus 3 ‘concrete’ aanbevelingen, zoals de raden zichzelf concreet vinden, bij ‘oplossingsrichting 4’. Niets nieuws, allemaal dingen die al gebeuren, zonder enige onderbouwing (zoals u in de rest van dit document zal zien).

Zijn we dan nu klaar met de derde samenvatting? Kunnen we dan nu eindelijk aan ‘het hart’, de kern van dit advies beginnen waar alle vage beleidsaanbevelingen hierboven op gebaseerd zijn? Nee, want er komt nog een handjevol overwegingen die de raden belangrijk vonden, maar die niet in de 4 oplossingsrichtingen konden worden gepropt.

Dit advies werkt kostenverhogend (want de platformen moeten worden betaald). De raden geven meteen aan dat ze er zelf geen enkel vertrouwen in hebben dat die kosten kunnen worden gefinancierd een verhoging van het verdienvermogen in de sector. ‘het realiseren van ‘zulke’ (sic) voorstellen hangt af van de algehele financiering van de sector’ – alsof ‘de sector iets is dat ‘gefinancierd’ wordt, terwijl de sector een belangrijke, en steeds belangrijkere, bijdrage aan de rijksbegroting levert. Er zullen *‘hoe dan*

meer inkomsten moeten komen om invulling te kunnen geven aan deze oplossingsrichtingen, van de overheid en van private partijen. Als de extra kosten voor deze voorstellen niet gedekt kunnen worden door een verhoging van het verdienvermogen en/of hogere subsidies, voorzien de raden een afname van het kunst- en cultuuraanbod en een daling van het aantal werkenden in de sector – en dat gaat ten koste van een bloeiend cultureel klimaat in Nederland.

Wat de samenleving overheeft voor kunst en cultuur, wordt uiteindelijk bepaald door consumenten, bedrijven en de politiek.

De raden concluderen dat de huidige politieke en maatschappelijke verwachtingen die aan de gesubsidieerde cultuursector worden gesteld niet altijd realistisch zijn

Instellingen hebben de afgelopen jaren niet alleen te maken gekregen met bezuinigingen, maar ook met hogere verwachtingen rond kwaliteit, kwantiteit, het aantal bezoekers en de eigen inkomsten.

Dat heeft bijgedragen aan een rijk cultureel aanbod, maar is in veel gevallen gepaard gegaan met concessies op de arbeidsvoorwaarden van werkenden.

ook' meer inkomsten moeten komen; maar die kwamen er nu toch juist door de concrete voorstellen van de raden op het gebied van verhoging van het verdienvermogen?

nee, blijft over subsidiëring, of anders: "een afname van het kunst- en cultuuraanbod en een daling van het aantal werkenden in de sector" en dat is heel erg want dat gaat "ten koste van een bloeiend cultureel klimaat in Nederland"

Wat betekent deze zin? 'de samenleving 'over heeft' Is het probleem niet dat 'wat de samenleving overheeft' oneerlijk wordt verdeeld? Is hier wel een betekenis aan te geven? Wat betekent het woord 'bedrijven' hier? 'alle' bedrijven? 'consumenten', is dat het publiek voor cultuur, - of 'iedereen' die consument is omdat die via de reclame worden benaderd'?

"huidige verwachtingen" Misschien kan het geen kwaad om die eerst eens te definiëren? Er zijn namelijk verschillende discourses op dit terrein. In het ene discours wordt niets verwacht, en wil men de kunsten afschaffen. In het tweede discours wil men 'meer bereiken met (of zelfs dóór) minder overheidssteun. In het derde discours wordt de overheid verantwoordelijk gesteld voor een stevige cultuursector.

De raden 'concluderen', maar ze concluderen niets, ze beweren alleen maar, in feite fabuleren ze.

en dan: 'de gesubsidieerde cultuursector' . De raden geven er blijk van dat zij er zich eigenlijk in het geheel niet van bewust zijn dat ze het over de hele kunst- en cultuursector hebben, en niet alleen over het relatief geringe gesubsidieerde deel daarvan.

Van wie komen die verwachtingen dan? Is dat niet van de RvC, en van de fondsen? Bovendien: dat gaat weer alleen maar over de gesubsidieerde instellingen.

Die bezuinigingen in combinatie met hogere verwachtingen hebben helemaal niet bijgedragen aan een rijk cultureel aanbod, maar gezorgd voor verschrining. Niet alleen wordt er minder geproduceerd, maar de producties zijn ook minder gevarieerd: door de nadruk op marktwerking zijn gesubsidieerde groepen naar 'the middle of the road' gedwongen, waar normaal de niet-gesubsidieerde groepen opereren. Niet van dit alles is echter terug te vinden in dit advies.

De raden achten het van belang dat Rijk, provincies, gemeenten en fondsen in hun subsidiesystematiek rekening houden met een redelijke beloning voor werkenden en een gezonde bedrijfsvoering door instellingen. Outputeisen moeten in verhouding staan tot het budget van instellingen en in de hoogte van toekenningen dient rekening gehouden te worden met kosten van exploitatie en bedrijfsvoering, bijvoorbeeld binnen projectsubsidies en door indexering van meerjarige financiering.

De raden vinden de huidige situatie niet duurzaam en pleiten ervoor dat de overheid hiermee rekening houdt in de volgende subsidieperiode.

De raden zien dat er in de culturele en creatieve sector een groot gevoel van urgentie bestaat om de weerbaarheid en zelfredzaamheid van de werkenden en de sector te vergroten.

Er is een uitgesproken bereidheid te experimenteren met de in dit advies genoemde maatregelen.

De raden roepen de overheid dan ook op om samen met sociale partners en brancheverenigingen na te gaan hoe de culturele en creatieve sector als proeftuin kan dienen om ervaring op te doen met kansrijke

In deze tekst wordt gerefereerd aan de 'veerkracht van de sector' een meme die de kop opduikt bij alles wat ondanks de bezuinigingen in leven is gebleven, zoals ook gebeurt bij de gemuteerde beestjes in de buurt van Tsjernobil.

Nogmaals: de subsidiesystematiek is maar voor een beperkt deel verantwoordelijkheid voor de arbeidsmarkt in de sector, als er al enige invloed over is, na de ontwikkelingen in de niet-gesubsidieerde kunst- en cultuurmarkt.

De klacht, en de daaruitvoortkomende wens die hier te lezen is, is niet onterecht, maar de wereld van de gesubsidieerde cultuur staat er al jaren strak van.

Hier duikt het begrip 'duurzaam' op in het betoog. Dit zal nog een paar keer gebeuren, maar steeds zal niet duidelijk worden wat De Raden er mee bedoelen. 'Duurzaam' is momenteel een vaak gehanteerd begrip, dat duidt op 'houdbaar op den lange duur', maar hier wordt niet duidelijk waarom De Raden denken dat de huidige situatie niet eindeloos door zou kunnen duren.

Maar de raden zien het feit over het hoofd, of houden zich er oostindisch doof voor, dat er in de sector een onmetelijke frustratie heerst over de organisatie van de machtsverhoudingen in de sector.

Hier zien we goed dat het advies is opgesteld door dezelfde groep mensen die om het advies hebben gevraagd, en die dus aanbevelingen hebben gemaakt die ze wilden horen.

Maar het is hier dus ook duidelijk dat er nog geen 'uitgesproken bereidheid' is vastgesteld bij de overheid....

En: als proeftuin dienen, waarom?

Omdat eventueel resultaat voor de sector zelf als niet overtuigend genoeg wordt gezien?

oplossingen voor de gesignaleerde knelpunten.

1. INLEIDING

1.1 AANLEIDING

In januari 2016 publiceerden de SER en Raad voor Cultuur (RvC) de Verkenning arbeidsmarkt culturele sector.

Aanleiding voor deze verkenning was de behoefte van beide raden om meer inzicht te krijgen in de arbeidsmarktsituatie in de culturele sector en in de gevolgen van de bezuinigingen voor het aantal vaste krachten, zzp'ers, stagiairs en vrijwilligers.

De verkenning en de dialoogbijeenkomst hierover met stakeholders in april 2016 hebben ertoe geleid dat de Federatie Cultuur en FNV Kiem. Beide raden hebben gevraagd een vervolg te geven aan hun verkenning en met hen mee te denken over de aanpak van de structurele problemen die zich op de arbeidsmarkt van deze sector voordoen (zie bijlage 1). In aansluiting hierop heeft minister Bussemaker aan de SER en RvC gevraagd daarbij aan te geven wat de rol is van de sector, rijksoverheid en subsidieverstrekken en opdrachtgevers ten

Nu beginnen we dan eindelijk aan de kern van het eigenlijke rapport

Nee, toch niet. Een vierde herhaling van het voorafgaande.

Deze 'verkenning' bestond uit twee rondetafelgesprekken met 'de sociale partners'. Het resultaat daarvan was, net in dit "Passie Gewaardeerd" ook al zeer oppervlakkig. Ook hier werd niet gesproken over de achtergronden van de ongelijke verdeling in de sector, geen beeld gegeven van de machtsverhoudingen.

Geen woord bijvoorbeeld over de achtergronden van het gegeven dat de directie van BUMA/STEMRA het drievoudige van de norm topinkomens bleek te ontvangen en de rel die daarover in 2015 uitbarstte.

Geen beeld van de enorme veranderingen waar de sector aan onderhevig is: ter illustratie: het woord 'internet' komt in dit hele advies slechts één keer voor, en dat is dan nog maar in de titel van een artikel in de literatuurlijst. Ook in dit advies wordt de gesubsidieerde sector over het algemeen behandeld als de héle culturele sector.

Dit waren dus al de gesprekspartners waarop het advies van de RvC was gebouwd. In plaats van dat deze twee instellingen zelf aan de slag gaan, vragen ze nu weer advies aan de RvC en Ser, waarbij ze de beperkende kaders aangeven waarbuiten RvC/SER (zijzelf dus) niet zijn gegaan.

aanzien van oplossingsrichtingen en verantwoordelijkheden (zie bijlage 3).

1.2 ACHTERGROND

In de Verkenning arbeidsmarkt culturele sector concluderen de SER en RvC dat de arbeidsmarktsituatie van veel werkenden in de culturele sector zorgelijk is. Mede als gevolg van de economische crisis en overheidsbezuinigingen zijn sinds 2009 in de sector veel banen van werknemers verdwenen en het, van oudsher, grote aantal zzp'ers in de sector is verder gestegen.

Tevens blijkt dat de inkomens- en onderhandelingspositie van werkenden in deze sector zwak is en door de bezuinigingen in de afgelopen jaren verder onder druk is komen te staan.

Daarbij past de aantekening dat de culturele en creatieve sector zeer divers is. De branches in deze sector hebben vaak te maken met branchespecifieke omstandigheden en verschillen in de aard en omvang van de arbeidsmarktproblematiek.

Volgens de raden biedt de verkenning goede aanknopingspunten om tot aanbevelingen te komen over de aanpak van structurele problemen op de arbeidsmarkt en zij geven aan graag bereid te zijn daarover te adviseren. In de dialoogbijeenkomst die SER en RvC in april 2016

Dit gaat overigens vooral over de gesubsidieerde sector, in een definitie die weinig zegt over de hele sector.

Vooralsnog 'blijkt' er niets, maar wordt er alleen maar gesteld. Dit wordt dat gebracht alsof er ergens een redenering te vinden zou zijn met een soort conclusie. Deze 'conclusie' wordt vervolgens in het huidige advies opnieuw met veel omhaal van woorden, gebracht, maar nog steeds niet onderbouwd of van definities voorzien: wie zijn de posities dan precies? Wie onderhandelen met wie? Wie zijn dan degenen met een sterke onderhandelingspositie, waar komt die positie uit voort, en waarom maken zij daar gebruik van?

Wat betekent deze 'aantekening' in dit verband? Niets.

Het feit dat 'de branche' sterk in beweging is door het ontstaan van nieuwe terreinen (digitale kunsten) en Internet komt niet aan de orde.

Het feit dat zich een heel nieuwe bedrijfstak in de sector heeft gevestigd, namelijk de 'ticketing' is tot de commissie niet doorgedrongen.

Maar de raden vinden dat zij goed werk hebben gedaan, en daarom bevelen ze, zonder op de reacties te wachten, zichzelf al aan om op hun analyse door te werken door ook te gaan adviseren over de aanpak van structurele problemen op de arbeidsmarkt. Er komen geen kritische reacties, waarschijnlijk omdat dit eerste advies ook al nagenoeg onleesbaar is voor buitenstaanders, en dus blijft iedereen het met iedereen eens.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

over de verkenning organiseerden, werd dit nogmaals bevestigd.

In dezelfde periode heeft de RvC op verzoek van de minister van OCW geadviseerd over de besteding van twee miljoen euro die eenmalig per amendement van de Tweede Kamer beschikbaar is gekomen voor verbetering van de situatie op de arbeidsmarkt.

De RvC heeft hierbij onder meer de uitkomsten van de verkenning betrokken en aanbevelingen gedaan voor verbetering van de arbeidsmarktpositie, voor het ondersteunen en faciliteren van ondernemerschap en voor beloning en zekerheid. Zo adviseerde de RvC om richtlijnen voor kunstenaarshonoraria te ontwikkelen en een matchingsregeling te ontwerpen ten behoeve van 'hanggeld'.

Verder adviseerde de RvC om met belanghebbende partijen een code te laten ontwikkelen voor goed werkgeverschap en opdrachtgeverschap; een en ander in lijn met de Code Governance Cultuur. RvC adviseerde ook om laagdrempelige financieringsmogelijkheden en daarbij horend flankerend beleid te ontwerpen en wees op het belang van agentschappen om vraag en aanbod bij elkaar te brengen.

In haar beleidsreactie op de verkenning en het advies van de RvC (d.d. 31 mei 2016) komt naar voren dat minister Bussemaker van OCW de conclusie van de SER en de RvC deelt dat de inkomens- en arbeidspositie van werkenden in de culturele sector zorgwekkend is.

Hier deed de RvC dus haar eigenlijke werk, het adviseren van de minister : advies geven over het extra geld dat beschikbaar is gekomen "ter verbetering van de situatie op de arbeidsmarkt. Mede als gevolg van dit advies kwam, op 31 mei 2016, twee miljoen euro ter beschikking. Wat is hiermee gebeurd? Verslag en Analyse van het effect blijft in dit 'advies' echter achterwege.

De vraag is dus nu: Wat is er met dit geld gebeurd, en wat is precies (de verwachting voor) het effect op de situatie op de arbeidsmarkt? Is er een meetinstrument? Zijn er criteria?

En? is dat gebeurd?

Maar ook zij geeft niet aan voor welke werkenden dat precies geldt.

Zij roept sociale partners o.a. op om gezamenlijk een arbeidsmarktagenda te ontwikkelen en stelt hiervoor middelen beschikbaar. Die agenda moet leiden tot:

- een code voor goed opdrachtgeverschap, goed werkgeverschap en goede omgang met vrijwilligers, in het verlengde van de Governance Code Cultuur;
- het vergroten van de bereikbaarheid van scholing (o.m. voor zzp'ers en leven lang leren); en
- de toepassing en verspreiding van kennis over arbeidsmarktregels.

De minister heeft Kunsten'92 gevraagd het initiatief te nemen bij de ontwikkeling van de arbeidsmarktagenda en werkgevers, vakbonden, beroepsgroepen en andere partners uit de culturele en creatieve sector daarbij te betrekken.

Het Mondriaanfonds kreeg de gelegenheid om de richtlijn Kunstenaarshonoraria te helpen ontwikkelen. De minister ziet daarnaast ook een rol weggelegd voor de SER en de RvC bij het vervolgtraject.

Parallel hieraan hebben de Federatie Cultuur en FNV Kiem beide raden dus gevraagd om

Zij heeft hiervoor middelen beschikbaar gesteld, maar de raden geven niet aan wat er met dit geld gebeurt, maar vragen in plaats daarvan geld om 'oplossingsrichtingen' te faciliteren voor exact dat gene dat nu al opgelost had horen te zijn.

Die code is nu kennelijk nog niet geschreven.

het 'vergroten' van bereikbaarheid voor scholing is even vaag geformuleerd als in de 'oplossingsrichtingen' die de raden een half jaar daarna adviseren. Wat is er met het geld gebeurd, en waarom? Is er van dat geld ook een deel bestemd voor het reguliere kunstonderwijs? Wat is daarvan het (te verwachten) effect?

De minister stelde geld beschikbaar ter "Ondersteuning van een sectorbrede arbeidsmarktagenda": € 400.000

Wat is er met dat geld gebeurd? Er schrikwekkende gedachte: is daarmee (daaruit) misschien het werk aan "passie gewaardeerd" betaald? Hoe is "Passie gewaardeerd" eigenlijk betaald?

De 'toepassing en verspreiding van de kennis over arbeidsmarkt regels' is natuurlijk gewoon een lopende taak voor bonden en werkgeversorganisaties. Uit de oproep van de minister blijkt dat die taak niet voldoende wordt vervuld. Echter elke vorm van analyse of zelfs maar zelfkritiek ontbreekt in wat "Passie gewaardeerd".

En wat gebeurt er? Kunsten '92 vraagt om advies aan SER en RvC.

'Kreeg de gelegenheid?' Ze kregen 6 ton om dat te doen, en hebben dat ook gedaan. Wat zijn de effecten? Waarom ziet de minister 'een rol' voor de raden, bij welk vervolgtraject? Waar blijkt dat uit? Of fantaseren de raden zich hier een plek in dit werk?

Parallel hieraan, lees: In plaats van aan het werk te gaan. "Dus", elke logica ontbreekt hier. Er zou moeten staan: "Echter".

oplossingen aan te dragen voor de knelpunten die zij in hun verkenning signaleren.

Sociale partners werken waar dat kan aan het versterken van de arbeidsmarkt in culturele en creatie sector.

Zo zijn in diverse branches cao's afgesloten die waar mogelijk algemeen verbindend zijn verklaard, teneinde goed werkgeverschap voor werknemers in deze branches te borgen.

Ook verkent de sector actief hoe cao-afspraken zich beter kunnen verhouden tot de tarieven van zzp'ers, en, mede gezien de recent gepubliceerde ACM-richtlijn, hoe de praktijk in de sector beter kan worden afgestemd op mededingingsregels, dan wel (de interpretatie van) mededingingsregels beter kan worden afgestemd op de sector..

De vraag is welke andere en/of aanvullende maatregelen mogelijk zijn om de arbeidsmarktpositie van de werkenden in deze sector te verbeteren,

met de toevoeging van de minister van OCW om daarbij aandacht te schenken aan de rolverdeling en verantwoordelijkheidsverdeling. Het is de bedoeling dat de oplossingsrichtingen van de raden worden meegenomen bij de ontwikkeling van de arbeidsmarktagenda voor de sector

Tja, dat is dus ook gewoon hun functie. De vraag is: "Waarom werkt dat niet (meer) (voldoende)? "De vraag wordt in "passie gewaardeerd" niet gesteld, CAO's zijn een soort axioma.

creatie sector? Iets fout gegaan bij de copy-paste?

Ook tieren in diverse branches welig de onduikingsacties, die worden hier niet geïnventariseerd en van een analyse voorzien.

Dit is al jaren een aanhoudende zorg, mede omdat 'de grote' FNV in de ZZP-ers vijanden ziet, en niet geneigd is om onder ogen te zien dat ZZP-ers in de kunsten, op een andere manier werken, Deze tweespalt binnen de FNV is niet doorgedrongen tot de raden, kennelijk. De aanbevelingen in "passie gewaardeerd" zijn dus niets anders dat wat al lang gebeurt.

Het gaat niet alleen over het verbeteren van de 'arbeidsmarkt positie' Het gaat ook, bij voorbeeld om toegang tot de markt voor productie van kunstenaars. Het hele concept 'toegang tot de markt' komt niet voor in 'Passie gewaardeerd'.

Verantwoordelijkheidsverdeling: dat zou moeten betekenen: ook aandacht voor de machtsverhoudingen in de sector, maar die aandacht ontbreekt volkomen.

Maar de 'oplossingsrichtingen' van de raden in "Passie gewaardeerd" hebben niets nieuws te bieden 'dat kan worden meegenomen'.

1.3 VRAAGSTELLING

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

De Federatie Cultuur en FNV Kiem vragen de SER en de RvC te adviseren inzake de verbetering van de positie van werkenden in de culturele sector. Hierbij zijn een drietal oplossingsrichtingen aangedragen:

1. Een *structuurverbeteringsagenda* om institutionele problemen van de sector aan te pakken. Het gaat hier om vragen waar de sector zelf op zou kunnen opereren. Vraag is hoe sociale partners dat kunnen doen en welke rol de overheid daarbij kan spelen.
2. Een *knelpuntenagenda* om belemmeringen en problemen bij de beroepsuitoefening, zoals versnippering en/of niet goed op elkaar afgestemd subsidiebeleid van lokale, provinciale en landelijke overheden en departementen op te lossen. Het gaat daarbij om knelpunten waarbij de verantwoordelijkheid bij de sector zelf ligt, anderzijds om belemmeringen die door wet- en regelgeving worden veroorzaakt.
3. Een *investeringsagenda* gericht op wat de overheid kan bieden door middel van beleidskeuzes, wetgeving en/of extra regelgeving.

Het is al gesignaleerd: de oplossings 'richtingen' zijn 'aangedragen'. Een eventueel verrassend advies van de RvC is dus al bij voorbaal voorkomen.

Is niet gemaakt - staat niet bij de resultaten van deze nota.

**Deze vragen tonen al aan hoe beperkt de 'opdrachtgevers' over de materie denken.
Bovendien: Als de sociale partners hier geen antwoord op hebben, waarom schrijven ze dan dit advies?
Voorlopig is het dus nog helemaal niet de vraag 'welke rol de overheid daarbij kan spelen'.**

'het knelpunt' dat wordt aangegeven is het verbod op organisatie van ZZP-ers, omdat de kunsten bond dit al lang op de agenda heeft staan - maar het probleem dat de VNV-Kunstenbond lijnrecht tegenover de 'grote' FNV staat op dit terrein wordt niet behandeld.

is er ook niet gekomen: wel te hooi en te gras aanbevelingen om meer geld aan dit of dat te besteden, maar bijvoorbeeld aan de vraag of dat al dan niet ten koste moet gaan van de huidige overheidsbestedingen wordt voorbijgegaan.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

De Federatie Cultuur en FNV Kiem verzoeken beide raden zo concreet mogelijk te adviseren hoe aan deze oplossingsrichtingen kan worden gewerkt. Hierbij worden drie niveaus onderscheiden:

- Karakteristieke kwesties eigen aan de culturele sector en creatieve industrie (bijv. sterke motivatie en zwakke onderhandelingspositie);
- Mogelijke specifieke oplossingen voor de sector die ook breder uitgerold kunnen worden (bijv. specifieke UWV-ondersteuning of toegesneden zzp-maatregelen);
- Algemene overheidsmaatregelen die (ook) belemmerend of bevorderend voor de culturele sector zijn.

Daarnaast vragen Federatie Cultuur en FNV Kiem in het bijzonder aandacht voor de zwakke inkomens- en de (hieraan ten grondslag liggende) onderhandelingspositie van werkenden in de culturele sector.

“worden onderscheiden” , door wie en waarom? De ‘drie niveaus’ lijken op zijn best vrij willekeurige invalshoeken, die vrij onzinnig geformuleerd zijn.

De twee voorbeelden zijn helemaal niet kenmerkend voor de sector. Dit wordt echter wel steeds herhaald. Een kenmerk dat wèl specifiek is voor de sector, namelijk de schepping van Intellectueel eigendom (auteursrechten) wordt niet of nauwelijks behandeld. Ook specifiek voor de sector is de populistische aanval op kunst en kunstenaars. En de manier waarop àlle kunstenaars daardoor in discrediet zijn gebracht – niet alleen hen die gebruik maken van subsidies – waardoor de eis van ‘gratis content’ algemeen gangbaar is geworden.(Kunstenaars mogen blij zijn als ze gezien worden)

Specifieke oplossingen zij geen specifieke oplossingen als ze ook breder kunnen worden uitgerold.

Let op het ‘ook’ tussen haakjes – woordenmist.

Dit is gewoon een herhaling van het eerste punt hier boven; hoezo ‘daarnaast’? Nogmaals: Door het focus op ‘de zwakken’ wordt de aandacht afgeleid van ‘de sterken’ en met succes; in “ Passie gewaardeerd” wordt geen enkele aandacht besteedt aan hèn die gebruik maken van de ‘zwakke onderhandelingspositie’, m.a.w. die een sterke (onderhandelings)positie hebben.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

Ook heeft de Federatie Cultuur tijdens het vooroverleg de wens uitgesproken dat in het advies aandacht wordt besteed aan vernieuwende ideeën en ontwikkelingen in het veld, welke van belang kunnen zijn en ter inspiratie kunnen dienen voor het advies.

Tegelijkertijd zou er ruimte moeten zijn voor het constateren van problemen en weeffouten in bestaande regelingen.

De SER en de RvC hebben de minister van OCW geïnformeerd dat zij op dit verzoek van de Federatie Cultuur en FNV Kiem zullen ingaan en gaan onderzoeken hoe er zo concreet mogelijk aan de geconstateerde knelpunten kan worden gewerkt, welke maatregelen nuttig en haalbaar zijn en welke partijen dan aan zet zijn (zie bijlage 2).

In haar reactie vraagt de minister beide raden om focus aan te brengen ten aanzien van oplossingsrichtingen en verantwoordelijkheden:

Zij vraagt aan te geven wat volgens de raden

- 1) de rol is van de sector,
- 2) van de rijksoverheid en
- 3) van subsidieverstrekkers en
- 4) opdrachtgevers.

Een van de vragen is hoe er door bijvoorbeeld FNV om wordt gegaan met 'vernieuwende ideeën uit het veld'; welke mogelijkheden zijn er voor kunstenaars om ideeën voor te leggen? (Het antwoord is: 'geen'.)

Hieraan wordt in "Passie Gewaardeerd" geen aandacht besteedt.

Ook had er misschien ruimte moeten zijn voor het constateren van mogelijk falen van de sociale partners in bepaalde opzichten. Maar die gedachte wordt al helemaal niet geopperd; is waarschijnlijk bij de commissie ook niet opgekomen.

Dit is echter niet gebeurd; zoals we zullen zien is er in dit advies nog geen begin gemaakt met het voldoen aan deze 'opdracht' van zichzelf aan zichzelf.

Op deze vragen is totaal geen antwoord gekomen. Dat lijkt niemand te storen. De vragen zijn ook bedrieglijk simpel geformuleerd, alsof iedereen zou moeten begrijpen wat deze vragen inhouden. Hieronder wordt elke vraag met een zinnetje toegelicht, zinnetjes die duidelijk maken hoe simpel de RvC/SER over deze materie nadenken.

Ten aanzien van de sector

a) gaat het om de vraag hoe de sociale dialoog in de sector kan worden versterkt en

1b) de onderhandelingspositie van de makers kan worden verbeterd.

Wat betreft de rijksoverheid gaat het om de vraag

2a) in hoeverre de specifieke kenmerken van de culturele sector aanleiding vormen voor overheidsbemoeienis en

2b) hoe de verantwoordelijkheid van de overheid zich verhoudt tot de eigen verantwoordelijkheid van de sector.

Ten aanzien van subsidieverstrekken en opdrachtgevers is de vraag welke bijdrage het ministerie van OCW, provincies, gemeenten, cultuurfondsen en opdrachtgevers kunnen leveren aan het oplossen van de arbeidsproblematiek in de culturele sector.

in de inleiding wordt 'de versterking van de sociale dialoog' als een oplossing gepresenteerd. Maar er wordt (ook later) niet ingegaan op de niveaus van 'dialoog' die momenteel al in onze samenleving bestaan. Het versterken van de onderhandelingspositie lijkt de enige dimensie, maar ook daarvoor al ontbreken de belangrijkste elementen, namelijk wat zijn de bestaande machtsstructuren, en hoe zijn die momenteel al aan het schuiven door bijv. het internet, en hoe zullen die in de toekomst verder gaan schuiven?

En hoe de onderhandelingspositie van 'de niet-makers' kan worden verzwakt? (uiteraard is hier geen aandacht voor geweest, het is kennelijk bij de raden niet opgekomen. De vraag waarom, waarover, en met wie er überhaupt onderhandeld moet worden, bijvoorbeeld, komt niet aan de orde.

Hier zou dus een antwoord op de populistische aanval uit moeten komen, maar die komt niet. Ook wát die specifieke kenmerken zijn wordt niet behandeld, want men beperkt zich tot 'intrinsieke motivatie, overproductie en onderhandelingspositie, kenmerken die überhaupt niet uniek zijn voor deze sector.

Op deze vraag is nog niet het eerste begin van een antwoord gekomen. - behalve dat de overheid meer moet gaan betalen aan (meest bloedzuigende, subsidie weg-etende) platforms. Er zou ook een antwoord moeten komen op de vraag 'wat verstaan we onder 'de sector', en wat onder 'de verantwoordelijkheid van de sector'

Er zou moeten worden nagedacht over de verschillen in dit opzicht t.a.v. de gesubsidieerde en de niet-gesubsidieerde sector, en verantwoordelijkheid naar de niet gesubsidieerde sector, onder andere door de gesubsidieerde sector niet in het vaarwater van de niet gesubsidieerde sector te duwen.

Niets van dit alles.

Hier worden categorie 3 en 4 hierboven in hoofdzaak weer teruggebracht tot 2, de overheid. Terwijl met name 'opdrachtgevers' waarschijnlijk een zeer belangrijke categorie in de niet gesubsidieerde sector vormen, met geheel eigen dynamiek. Maar omdat de niet-gesubsidieerde sector een blinde vlek van de raden is, komt men daar niet aan toe.

Eigenlijk zijn we hier toe aan de 3e herhaling van het voorafgaande.

Voor dit traject heeft een commissie van de SER en de RvC de volgende activiteiten uitgevoerd:

a. Het specificeren/afbakenen van de vervolgoopdracht.

De commissie heeft de arbeidsmarktknelpunten die in de verkenning worden genoemd als uitgangspunt genomen en vier oplossingsrichtingen uitgewerkt:

1. Hoe kan het verdienvermogen van de culturele en creatieve sector worden gestimuleerd?

2. Hoe kan de inkomenszekerheid van werkenden worden vergroot

3. Hoe kan scholing en duurzame inzetbaarheid worden bevorderd?

4. Hoe kan de sociale dialoog worden versterkt?

Bij het aandragen van oplossingsrichtingen hebben de raden zich vooral gericht op de groeiende en kwetsbare groep werkenden in de culturele en creatieve sector met een zwakke inkomens- en onderhandelingspositie.

Waar in dit rapport wordt gesproken over de werkenden betreft het daarom met name dit deel van de populatie werkenden.

b. Afstemming van de opdracht met andere stakeholders die op dit terrein actief zijn (zoals Kunsten '92, sociale partners, OCW).

c. Het, aan de hand van gesprekken en documentatie, inventariseren van de stand van

We zien hier dus hoe de 'oplossingsrichtingen' niet een uitkomst zijn van het werk van de raden in het kader van 'passie gewaardeerd', (zoals in de inleiding werd gesuggereerd) maar een aan het werk voorafgaand kader waren; 'knelpunten' als omschreven in de 'verkenningen'. De raden hebben zich in hun denken dus opgesloten in een begrippenkader dat zinvolle benadering eigenlijk al uitsloot.

De raden laten na het begrip 'verdienvermogen van de sector' te definiëren, en gebruiken het begrip in meerdere betekenissen

Geen definiering van het begrip, verder vragen de raden zich niet af waarom de huidige instrumenten falen.

Zoals het hier geformuleerd is lijkt dit volkomen nonsens, maar het blijkt dat bedoeld wordt hoe kan worden bereikt dat kunstenaars soepel uit de sector worden weggeleid.

met als inherente gedachte dat 'sociale dialoog' iets positiefs is, terwijl men zich niet afvraagt waarom die dan momenteel nergens toe leidt, laat staan waarom versterking nodig is.

Taalkundig is dit problematisch: 'bij het aandragen van een richting heeft men zich vooral gericht'

Inhoudelijk is het flauwe kul. Als je een krachtenveld gaat analyseren, de sterke krachten buiten beeld laten? Hoe haal je het in je hoofd? En vooral Wie heeft dat bepaald?

Niks 'daarom' dus! Met evenveel recht zou je je kunnen concentreren op die veelverdieners in de sector die onderhandelen met de 'zwak' gepositioneerden.

Ja, dat zijn dus de opdrachtgevers - zo houden we illusie op dat wij iets doen: wij stemmen ons af op ons spiegelbeeld,

Maar dit advies geeft 'de stand van zaken niet weer'. Ook niet hoe die stand van invloed is op de aanbevelingen. Zo kan het straffeloos gebeuren dat de aanbevelingen voor 100% bestaan uit zaken die

zaken ten aanzien van de te onderzoeken vraagstukken en reeds lopende initiatieven hieromtrent binnen de sector.

d. Het organiseren van twee consultatiegesprekken met partijen uit het veld om knelpunten en oplossingsrichtingen te inventariseren (zie bijlage 5 voor een overzicht van de deelnemers).

e. Het benaderen van partijen uit het veld met het verzoek om in een position paper oplossingen aan te dragen voor de arbeidsmarktknelpunten in de sector. Dit heeft geleid tot 32 position papers (zie bijlage 6 voor een overzicht van de organisaties die een position paper hebben aangeleverd).

f. Het op basis van c, d) en e) komen met voorstellen hoe deze vraagstukken kunnen worden aangepakt en wie daarvoor aan zet is.

g. Het opstellen van het eindrapport.

1.5 SAMENSTELLING COMMISSIE EN VASTSTELLING ADVIES

De SER en RvC hebben de gezamenlijke commissie die de Verkenning arbeidsmarkt culturele sector heeft voorbereid gevraagd haar werkzaamheden voort te zetten.

al gebeuren, terwijl niet wordt aangegeven waarom die zaken, die al gebeuren, niet werken. Verder lijkt het advies er van uit te gaan dat er één stand van zaken is, terwijl er binnen de sector grote verschillen bestaan; zo kunnen de arbeidsverhoudingen in de popsector niet worden vergeleken met die in de game-industrie, laat staan met die in de sector theater voor de kleine podia. Generaliseren over deze sectoren leidt tot een volledig verlies van relevantie. – en dat is ook wat hier is gebeurd. twee consultaatesprekken met de partijen die al gebundeld zijn in de opdrachtgevers. Twee soortgelijke 'borreltafelgesprekken' vormden ook al de basis van het eerste SER-rapport.

dat zijn dus allemaal partijen die al gebundeld zijn in de opdrachtgevers. De 'position papers zijn overigens niet meegepubliceerd. Waardoor wij blijven zitten met een raadsel: hoe is het mogelijk dat er uit deze 32 papers zó weinig resultaat is gekomen?

Dit zou nu de kern, de hoofdarbeid, van de commissie moeten zijn. Maar wat er uit komt zijn dezelfde oplossingsrichtingen die er ingestopt zijn. Voorstellen 'hoe deze vraagstukken kunnen worden aangepakt'. 'Kunnen' als beleidstaal in plaats van 'moeten'. Versuierende taal voor 'wij hebben geen ideeën, en staan nergens voor.'

een goede aanpak. Vraag: wie heeft dit document nu feitelijk geschreven? Dit is namelijk ook een gezamenlijk kenmerk: er is nooit één benaderbare, aansprakelijke schrijver voor dit soort beleidsdocumenten. Het is steeds vaker dezelfde cirkulaire woordenbrij door anonieme medewerkers (hopeloze notulisten?)

Dat eerste rapport was ook al een slecht en oppervlakkig advies, gebaseerd op twee vergaderingen borrelpraat, met conclusies die in het hele veld al jaren lang bekend waren. Nu krijgen deze zelfde mensen weer de opdracht om 'door te werken'. Dat werk was dus kennelijk niet klaar. Waarom is het werk aan die verkenningen dan gestopt?

In bijlage 7 staat de samenstelling van de commissie vermeld. De commissie heeft haar werkzaamheden verricht in de periode november 2016 tot en met maart 2017. De RvC heeft het advies vastgesteld in zijn raadsvergadering van 20 april 2017. De SER heeft het advies vastgesteld in zijn raadsvergadering van 21 april 2017.

1.6 LEESWIJZER

Hoofdstuk 2 gaat nader in op de bijzondere kenmerken van de culturele en creatieve sector en op de arbeidsmarktknelpunten die in de sector spelen. Dit hoofdstuk bevat onder meer een beknopte samenvatting van de belangrijkste conclusies uit de verkenning, waar relevant aangevuld met nieuwe cijfers. In de hoofdstukken 3 tot en met 6 komen de in paragraaf 1.4 genoemde vier oplossingsrichtingen aan de orde die volgens de SER en RvC kunnen bijdragen aan het versterken van de positie van de werkenden in de sector. Hoofdstuk 7 bevat een slotbeschouwing.

2. DE CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR: KENMERKEN EN ARBEIDSMARKT

2.1 INLEIDING

In dit rapport onderscheiden de SER en RvC vier oplossingsrichtingen die kunnen bijdragen aan het verminderen van de arbeidsmarktknelpunten in de culturele en creatieve sector. Deze oplossingsrichtingen

Nutteloze mededelingen.

Een leeswijzer is tegenwoordig verplichte kost bij wekstukken in het middelbaar onderwijs. Is dit een aanwijzing dat it stuk door een stagiair is geschreven?

De leeswijzer blinkt dan ook uit door simpelheid. Schrikbarend is dat we, na eerst 4 keer de samenvatting hebben gelezen van 'passie gewaardeerd', nu ook nog eens een samenvatting van 'de verkenning' voor de kiezen krijgen.

We hebben inmiddels al 4 x dezelfde inleiding achter de rug

dienen aan te sluiten bij het specifieke karakter van de sector en bij de kenmerken van de culturele en creatieve arbeidsmarkt.

In paragraaf 2.1 van dit hoofdstuk schetsen de raden daarom een beknopt beeld van de bijzondere kenmerken van deze sector,

terwijl in paragraaf 2.2 op basis van de verkenning van de SER en RvC de belangrijkste arbeidsmarktontwikkelingen worden beschreven.

In paragraaf 2.3 worden de belangrijkste resultaten samengevat. De kenmerken van de culturele en creatieve sector gecombineerd met een arbeidsmarkt met een structurele disbalans tussen vraag en aanbod vragen volgens de raden om sectorspecifiek arbeidsmarktbeleid om de positie van werkenden in deze sector te verbeteren.

2.2 BIJZONDERE KENMERKEN VAN DE CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR

De culturele en creatieve sector heeft een aantal bijzondere kenmerken, die onder meer samenhangen met de economie van de sector,

het beeld en de bijzondere kenmerken zijn noch uniek, noch zinvol om de sector te beschrijven. Er wordt bijvoorbeeld gepraat over overproductie, een aspect dat inherent is aan de vrije markt, alsof die specifiek voor deze branche is, over 'disbalans' terwijl niet duidelijk gemaakt wordt wat die balans precies inhoudt, etc.

Maar bij voorbeeld de invloed van het Internet wordt buiten beschouwing gelaten. Over de opkomst van de ticketingbedrijven: niets. Over de opkomst van de stedelijke ART- tentoonstellingen, niets. En zo voort. De SER en RvC geven er blijk van dat ze geen idee hebben van de belangrijkste ontwikkelingen in 'de sector' In deze parageef wordt een wilde hoeveelheid niet of nauwelijks samenhangende cijfers opgesomd, die de indruk moeten wekken van een basis voor de uitspraak det 'men zich zorgen maakt', maar zo'n basis absoluut niet vormt.

Er zijn geen 'resultaten, er komen alleen een serie losstaande opmerkingen die geen verband houden met het voorgaande, en die geen zinvolle relatie hebben met 'de arbeidsmarktsituatie'. Er is geen redenering, geen logisch betoog dat tot 'conclusies' leidt.

In deze paragraaf 2.2 verliezen de raden zich in een twijfelachtig pleidooi voor het recht op overheidssteun voor 'een deel van' de culturele sector. De vraag is wat dit pleidooi hier te zoeken heeft. Er is nog niets duidelijk op het gebied van 'de economie van de sector', de sector zelf is nog niet gedefiniëerd, en dan krijgen we nu als onderdeel van de bijzonder kenmerken van de sector een soort

de projectmatige werkwijze in de sector en de sterke intrinsieke motivatie van de werkenden.

Waarde(n) van de sector

De culturele en creatieve sector wordt gekenmerkt door intrinsieke, esthetische waarden.¹⁴ Het publiek wordt door kunst en cultuur aangesproken door schoonheid, ontroering, herinneringen en contemplatieve thema's. Geen ander domein in de samenleving, van economie tot sport, religie of wetenschap, legt zo'n sterk verband met deze waarden.

Het is belangrijk dat kunst en cultuur een functie vervullen als vrijplaats voor kritische en onconventionele opvattingen.¹⁵ De intrinsieke, autonome waarde is een van de belangrijkste motivaties om een deel van de culturele en creatieve sector van overheidswege te subsidiëren.

De functie van de culturele en creatieve sector als vrijplaats is te vergelijken met de wetenschap. Waar wetenschap de vrijheid geboden wordt om belangeloos vragen te stellen over het functioneren van de wereld, is er ook ruimte voor kunst en cultuur om in alle

axoima gepresenteerd dat stelt dat de overheid een taak heeft, zonde discussie over het gegeven dat juist deze taak van de overheid momenteel onder vuur ligt.

Dit is een omschrijving van de sector die laat zien hoe 'out of touch' de deskundigen in de raden zijn. In een groot, zo niet het grootste deel van de sector gaat het in eerste instantie om geld. Een belangrijk deel van de kunsten zoekt inmiddels om staande waarden als 'schoonheid, en ontroering' te bevragen en ontregelen, dit deel is en wordt in de marges gedwongen door de producenten die aan de vraag van het publiek zoeken te voldoen, door middel van producties met grote investeringen en laag risico. Er is een markt voor vervalsingen in de beeldende kunst ontstaan die het vertrouwen in galeries heeft aangetast, zodat kopers huiverig worden om kunst aan te schaffen. Kortom, er is van alles aan de hand in het domein van de creatieve sector, waar de raden in hun wil tot versimpelende generalisatie aan voorbij lijken te willen gaan.

Ook is hier waarneembaar hoe de raden vooral het gebied van de kunsten lijken te vereenzelvigen met de gesubsidieerde kunsten.

Maar het recht van bestaan van deze vrijplaats wordt dus momenteel aangevochten vanuit de politiek. De Raden halen zichzelf dus aan als bron van deze stelling. Daarbij ontstaat een raar onderscheid: de waarde van de sector is een argument om 'een deel' van de sector te subsidiëren. Pogingen om dat deel nader te definiëren zijn er niet.

Intrinsiek en 'autonoom' zijn twee heel verschillende termen, die ook in verschillende discoursen 'thuishoren'. Afhankelijk van hun definities is er wel een verband tussen deze twee termen, maar ze kunnen niet, zoals hier, als adjectief van elkaar worden gebruikt. Bovendien is de relatie van deze twee adjectieven met 'waarde' niet automatisch duidelijk.

Hier proberen de raden impliciet een verdediging in te bouwen tegen de populistische aanval op de subsidiering van kunst. Die aanval en zijn achtergronden worden echter niet geanalyseerd, laat staan dat hij een eigen hoofdstuk krijgt, als één van de belangrijke problemen waar het 'het verdienvermogen van de sector' betreft.

Maar ook de functie van de wetenschap ligt momenteel onder vuur. De feitenvrije politiek en de gedachte 'wetenschap is ook maar een mening' bepalen in belangrijke mate het hedendaagse discours. En die 'vrijheid om vragen te stellen over het functioneren van de wereld' is dus ook steeds meer aan beperkingen onderhevig, omdat ook de wetenschap meer en meer in dienst van de vrije markt wordt gedwongen. Bovendien is het heel goed mogelijk dat 'de wetenschap' gerekend moet worden tot de culturele en creatieve sector.

vrijheid de eigen betekenis en die voor de samenleving te onderzoeken.

Behalve de intrinsieke, esthetische waarde, bezitten kunst en cultuur, waaronder ook de media, maatschappelijke en economische waarden die van belang zijn voor individuen en voor de samenleving als geheel.¹⁶

Zo dragen kunst en cultuur bij aan identiteitsvorming, ontplooiing, zingeving en informatievoorziening. Daarnaast bevordert de culturele en creatieve sector het creatieve en innovatieve vermogen van de samenleving, de ondernemingszin, de fysieke inrichting, de sociale binding en het aanzien van Nederland

Wat een land uiteindelijk financieel overheeft voor de intrinsieke, maatschappelijke en/of economische waarde van cultuur, is een beslissing van consumenten, bedrijfsleven en de politiek.

Aangezien kunst en cultuur ook een publieke functie hebben, wordt mede op basis daarvan een deel van het kunst- en cultuuraanbod gesubsidieerd.

Legitimeringsgronden voor subsidiëring worden ook vaak gezocht in de externe positieve effecten van kunst en cultuur voor zowel individuen, de maatschappij als voor de economie.

Afgezien van kunst en cultuur 'bezitten' ook alle andere sectoren maatschappelijke en economische 'waarden die van belang zijn voor individuen en de samenleving als geheel'.
vergelijk bijvoorbeeld de landbouw, de zware industrie, het onderwijs, de zorg, het MKB.
De enige sector die hiervan misschien gedeeltelijk uitgezonderd zou moeten worden is de criminele sector, die echter ook weer met alle andere sectoren (inclusief de culturele) is verwoven.

Opmerkelijk is opeens de invoeging 'waaronder ook de media'? Het is indicatief voor het gebrek aan definiëring, voor het borreltafelgehalte van dit betoog.
'Zo' -> hoe? De raden *beweren* hierboven dat er sprake van belang voor de samenleving is en gebruiken hier hun eigen bewering als onderbouwing van diezelfde stelling.

Consumenten, bedrijfsleven, politiek: dat betekent dus 'iedereen', en dat maakt deze zin betekenisloos,

'ook', 'mede', 'een deel' dit is dus uiteindelijk een bewering die niets zegt, en bovendien in het betoog op dit moment geen zin heeft.

'Worden ook vaak gezocht' wat betekent deze zinsnede hier? Is dit een ongelukkige stijlfout, of bedoelen de schrijvers echt dat ze dit maar een onzin-argument vinden?

Het gaat hier om de positieve gevolgen van goederen of diensten die genoten kunnen worden, zonder dat de maker hiervoor een vergoeding krijgt.

Zo is er de waarde die samenhangt met de beleving van de artistiek-inhoudelijke kwaliteit.

In maatschappelijke effectmetingen wordt deze waarde in economische zin geobjectiveerd. Denk hierbij aan de positieve, economische effecten van kunst en cultuur op het vestigingsklimaat of aan de positieve effecten op het toerisme. Wanneer er sprake is van een keur aan culturele voorzieningen, zoals bioscopen, theaters, concertzalen, operahuizen en monumentale gebouwen en parken, heeft dit veelal een gunstig effect op de waarde van een stad of een wijk in de stad. Het is met andere woorden zo, dat afgezien van het genot dat individuen ontleen aan de esthetische waarde van kunst en cultuur, er ook sprake is van een economische hefboomfunctie van kunst en cultuur. Zo is er aantoonbaar een stijging van de waarde van het vastgoed en wordt een positieve aantrekkingskracht gesignaleerd op bedrijven en individuen.

De bijdrage aan de economie van de culturele en creatieve sector wordt voorts erkend in het Topsectorenbeleid van het Ministerie van Economische Zaken. De Topsector Creatieve Industrie is een groeisector die positief bijdraagt aan de exportpositie van Nederland.

En is het feit dat de makers hier geen vergoeding voor krijgen dan opeens een argument vóór subsidiëring? – terwijl we toch bezig waren om ons af te vragen hoe we meer vergoeding in de richting van makers kunnen laten vloeien?

Meer argumenten om subsidiëring van cultuur te rechtvaardigen. Bedoelt men dit als argument om de huidige subsidiëring te rechtvaardigen, of is dit een klacht dat subsidiering niet in verhouding staat tot het 'maatschappelijk rendement' van cultuur? Maar elke schatting van dat rendement blijft achterwege, ondanks de economische terminologie dat dit rendement 'wordt geobjectiveerd in economische zin'

Ja- in de atlas voor gemeenten wordt nu al vele jaren gehamerd op het belang van de , 'creative city', maar helaas heeft de guru van deze gedachte, Richard Florida, [hier al in 2013 kanttekeningen bij gemaakt](#), nadat tal van observatoren melding maakten van de destructieve werking die de creative klasse heeft op steden, (gentrificatie) vooral ten gunste van zichzelf.

Het minste wat hierover kan worden gezegd is dat het idee dat de culturele en creatieve sector te weinig terugziet van zijn activiteiten niet meer zonder meer kan worden geponeerd – maar dat ontgaat de raden kennelijk volledig.

De overheid neemt dus wel degelijk verantwoording, hoewel de topsector creative industrie maar één van de topsectoren is. De vraag is dus niet óf de overheid steunt, of moet steunen, maar hoe de overheid dat doet.

Een van de belangrijkste knelpunten in de culturele en creatieve sector is dat cultuurproducenten (te) weinig van de externe positieve effecten terugzien in hun verdienmodellen.

Naast economische waarde, produceert de culturele en creatieve sector maatschappelijke opbrengsten: culturele voorzieningen dragen bij aan beter onderwijs, gezondheid en welzijn, een actieve deelname van mensen aan de samenleving en aan de gemeenschapszin van (groepen) mensen.

Economie van de sector

Er is in de culturele en creatieve sector sprake van een imperfecte markt. De imperfecties zijn door diverse economen beschreven.¹⁸

Deze houden onder meer verband met het feit dat vraag en aanbod op een inefficiënte wijze bij elkaar komen.

Het is dan ook onzeker of er ooit een evenwicht zal komen tussen vraag en aanbod.

En dan komen we weer op de vooralsnog volkomen onbewezen stelling dat er (te) weinig positieve effecten bij producenten terecht komen.

“Naast economische waarde ‘produceert’ de sector ook maatschappelijke opbrengsten.” Nee, niet ‘naast’: men kan de ‘opbrengsten’ zowel als een economische waarde, alsook als een maatschappelijke waarde omschrijven. In beide gevallen gaat het echter over dezelfde ‘waarde’.

Nou, nu gaat het dus beginnen, de harde kern van dit advies?

De diverse economen blijken vooral te bestaan uit Dr. P. van Klink, die zegt dat subsidiering een probleem is omdat die de kunstenaars afhankelijk ('verslaafd') maakt. (Een stelling die hij echter in het geheel niet waar maakt). Deze kritiek wordt echter niet besproken of weerlegd in dit advies. Als zich wil baseren op Van Klink, dan moet men ook deze kritiek adresseren, maar dat gebeurt niet in dit advies.

Er is een project dat zich juist op deze 'imperfectie' richt, namelijk Kunstvallei. De discussie over juist dit project is echter door de kunstbond geblokkeerd.

De onzekerheid is vooral dáár in gelegen of de kunstbond, samen met de CBO's, er in zal slagen om het project kunstvallei blijvend te blokkeren.

Zo is er voorkennis nodig om de artistiek-inhoudelijke waarde te kunnen bepalen.

De smaakonzekerheid aan de vraagkant veroorzaakt een informatiescheefheid die het gevolg kan hebben dat er in de beeldende kunst, maar ook in muziek, film, literatuur en architectuur een 'the winner takes it all' situatie ontstaat, omdat het publiek op zeker speelt en zich, al dan niet gesteund door deskundigen, op de gevestigde namen richt.

Daarnaast speelt de intrinsieke drive van kunstenaars het in de hand dat er aanbod wordt geproduceerd zonder dat hier een directe vraag aan ten grondslag ligt. Hierdoor ontstaat overaanbod, met veelal een ongelijke machtsverhouding en dalen de prijzen als gevolg.

Desondanks reageert in grote delen van de culturele en creatieve sector het aanbod van arbeid maar beperkt op een prijsdaling en verlaat men de sector niet

Veel zzp'ers in de culturele en creatieve sector ontvangen een lagere vergoeding dan een

Deze voorkennis is echter in overweldigende mate aanwezig en bereikbaar, op voorwaarde dat de kunstenaars die kennis delen en beschikbaar maken. Dit is één van de twee kernen van het Kunstvallei-project.

De andere kern is dat de informatie die wordt afgegeven door het publiek als het toegangsbewijzen betaalt, of boeken koopt of leent, niet ter beschikking komt van het publiek en kunstenaars, maar in achterhaalde systemen zoek raakt of, steeds meer, wordt weggevangen door ticketingbureaus.

De reden dat het kunstvallei project wordt geblokkeerd komt nader aan de orde als het zometeen over auteursrechten gaat.

Het is onwaarschijnlijk hoeveel onjuistheid in een tweetal zinnestjes kan worden gepropt

- overproductie is in de culturele sector niet aangetoond (en dat gaat in dit advies ook niet gebeuren),
- 'aanbod' slaat technisch waarschijnlijk op 'het kunstproduct' (zoals boeken of concerten) maar wordt hier doorelkaar gehaald met de salariering van kunstenaars, dus het aanbod van arbeid.
- ook al omdat zelfs maar de geringste informatie over wat er wordt geproduceerd, en ook wat de vraag van het publiek bij benadering is, ontbreekt.
- Intrinsieke motivatie is ook niet uniek voor de culturele sector, is ook belangrijk in bijvoorbeeld de landbouw, de zorg, en zo voort.
- Overproductie is een veel voorkomend fenomeen, niet alleen in de culturele sector. Het is maar helemaal de vraag of die wordt veroorzaakt door inherent gemotiveerde producenten. Veel waarschijnlijker is dat overproductie volgt op de ontdekking van een grote vraag.
- Ook is/wordt niet aangetoond dat ongelijke machtsverhoudingen worden veroorzaakt door overproductie.
- Bovendien wordt 'ongelijke machtsverhouding' in dit stuk in het geheel niet onderzocht/
- Het begrip 'prijs' slaat hier op wat? Op de prijs van het product voor het publiek? Op de prijs van arbeid van kunstenaars?

De raden stellen hierboven dat er 'aanbod wordt geproduceerd zonder vraag'. 'Desondanks', vervolgen zij, 'reageert het aanbod niet op een prijsdaling' Hier ziet men goed de quasi-economische expertise aan het woord, want hoe zou er überhaupt een prijs tot stand kunnen komen zonder vraag? Ondanks wat? Onderbouwing ontbreekt uiteraard.

Weer wordt aanbod van product en aanbod van arbeid door elkaar gehaald, of gelijkgesteld.

Dit gebeurt door werkgevers die willen besparen op sociale lasten en zekerheid. Dat hier vergoedingen uit voortkomen die lager liggen dan het minimumloon zou kunnen, maar wordt in het vervolg nergens aangetoond.

omgerekend uurtarief dat vergelijkbaar is met het minimumloon.

Zij accepteren dat, omdat zij worden gedreven door de passie voor hun werk, maar ook omdat zij in beeld willen blijven en omdat zij hun artistieke ontwikkeling vooropstellen. Deze kenmerkende intrinsieke motivatie helpt kunstenaars vaak niet hun arbeidsmarktpositie te verbeteren.

Als de focus op de artistieke productie ligt, is het moeilijk om tegelijkertijd het zakelijke belang in het oog te houden. Een effect dat nog versterkt wordt door een zwakke onderhandelingsmacht.

Deze scheve situatie tussen vraag en aanbod is een mogelijke reden voor overheidsingrijpen.

Daarnaast heeft het overaanbod in de culturele en creatieve sector niet louter negatieve effecten. De grote participatie in de sector - als amateur, als professional en op de grens van beide - is van grote waarde voor de kwaliteit van de output van de sector. Bovendien stimuleert een groot aanbod innovatie en excellentie in het aanbod. Hiervan profiteert de Nederlandse economie en samenleving als

Dit is een cruciaal understatement dat 'de positie van kunstenaars' gelijkstelt aan hun 'arbeidsmarkt positie' i.p.v. hun positie als producent. ZZP-ers leveren vaak geen arbeid, maar een product.

De vraag is, hoe is de tweedeling in producenten ontstaan, die met toegang tot de markt, en die zonder toegang tot de markt. Vaak beheersen de 'opdrachtgevers' van zzp-ers de toegang tot de markt. Een belangrijke vraag zou dus zijn: "hoe liggen de machtsposities in de toegang tot de markt" deze vraag wordt in dit rapport buiten beschouwing gelaten. Dat komt voor een belangrijk deel omdat in dit advies ook geen poging wordt gedaan om 'de markt' goed te definiëren.

Vandaar ook dat de mededelingen: "de kunstenaars willen in beeld blijven" en "de kunstenaars stellen hun artistieke ontwikkeling voorop" niet als een tegenstelling wordt gezien.

maar dat geldt dus alleen voor 'de zwakke kant' in de markt. de vraag wie er een sterke positie heeft, waar het focus van 'de sterke kant dan ligt, en waarom, wordt buiten beschouwing gelaten.

Bedoelt wordt misschien dat die scheve verhouding (hoewel die dus niet is aangetoond) mogelijk voor de overheid *een argument* zou kunnen zijn om in te grijpen. Het is misschien in het kader van dit taalmoeras nauwelijks meer te bevatten, maar er is echt een verschil tussen een reden en een argument. De raden, of tenminste de schrijver(s) zitten geestelijk zo vast in het idee dat er meer subsidie moet komen, dat dit verschil hen kennelijk ontgaat.

Niet alleen dat de raden hun stelling dat er overaanbod zou zijn niet waarmaken, hier haalen ze zichzelf ook nog eens volkomen onderuit, want eigenlijk is wat zij 'overaanbod' noemen ook nog eens functioneel, dus zelfs in hun ogen geen overaanbod.

geheel in termen van creativiteit, innovatie en leefbaarheid.

De bijzondere kenmerken van de culturele en creatieve sector laten zien dat de sector alleen onvoldoende in staat is om evenwichtige arbeidsverhoudingen te realiseren.

Het grote en groeiende aandeel zzp'ers en het huidige ongelijke speelveld voor werknemers en zzp'ers bieden geen zicht op een betere situatie.

De overheid streeft er in algemene zin naar goede arbeidsverhoudingen te bevorderen.

Daarbij gaat het zowel om het faciliteren en stimuleren van moderne arbeidsrelaties, als om de rechtsbescherming van werknemers.

Niet gehinderd door de vorige alinea (die er buiten medeweten van de schrijvers, later in lijkt te zijn gevoegd?) Beschouwen de raden hun punt nu kennelijk als bewezen: "De bijzondere kenmerken...laten zien".

Maar, zoals we hebben gezien, zijn die 'bijzondere kenmerken' in het geheel niet bijzonder voor de culturele sector.

Vervolgens gaan De Raden tonen wat die kenmerken 'laten zien':

- "De sector alleen is onvoldoende in staat om evenwichtige arbeidsverhoudingen te realiseren". deze uitspraak zou moeten leiden tot de volgende vragen

Welke sector 'alleen' is dat wel?

Is er een voorbeeld van een sector waar wèl evenwichtige arbeidsverhoudingen' heersen?

Wat zijn 'evenwichtige arbeidsverhoudingen' eigenlijk?

Op geen van deze vragen komt een antwoord.

Is de culturele sector eigenlijk niet te divers om te kunnen generaliseren wt betreft arbeidsverhoudingen?

Wat 'de sector alleen' kan is nog op geen enkele manier behandeld. (en dat gaat in de rest van dit advies ook niet gebeuren) De vraag of 'internet' bijvoorbeeld een mede-factor hier is, lijkt geheel aan de aandacht van de commissies te zijn ontsnapt.

De Raden spreken over 'het groeiende aandeel zzp'ers' maar ze hebben het nergens over het verschil tussen zzp'ers die zich direct tot 'de markt' richten en zzp'ers die hun arbeid aanbieden aan tussenpersonen als werkgevers. Als we het hebben over arbeidsverhoudingen, op welke manier hebben de ongebonden zzp'ers dat dan invloed op?

In welke zin is er een 'ongelijk speelveld' voor werknemers en zzp'ers? De Raden lijken zich hier helemaal te baseren op de zorgen van de FNV die hun oorsprong voornamelijk buiten de cultuur, maar vooral in sectoren als de bouw en de zorg.

Is dat zo?

Dat is maar helemaal de vraag. In de neo-liberale marktopvatting die momenteel de overhand lijkt te hebben in de Nederlandse politiek, is juist de tegenover gestelde opvatting gangbaar; een waarin de arbeidsverhoudingen een afspiegeling zijn van 'de markt'.

De Raden lijken vergeten te zijn dat één van de vragen die ze moesten beantwoorden is: "is het volgens De Raden wenselijk dat de overheid, sociale partners en andere belanghebbenden zich inzetten voor een gezonde arbeidsmarkt.? "

De twee onderdelen van deze zin blijken in de huidige realiteit juist strijdig. Het is juist een punt dat de rechtsbescherming van werknemers momenteel juist wordt beschouwd als uit de hand gelopen, en strijdig met 'moderne arbeidsrelaties'. De verhouding tussen de twee, en de definitie van 'moderne arbeidsrelaties' zou juist een onderdeel van dit advies moeten zijn, maar De Raden doen hier alsof dit geen punt is.

De effecten daarvan kunnen zijn dat er evenwichtiger arbeidsverhoudingen ontstaan, waarbij werkenden een minimumniveau van arbeidsrechtelijke bescherming wordt geboden dat in overeenstemming is met de maatschappelijke ontwikkelingen en dat sociale partners voldoende ruimte biedt voor eigen verantwoordelijkheid.

Een dergelijke bescherming geldt echter onvoldoende voor het groeiende aantal zzp'ers in de sector. Op grond van het mededingingsrecht mogen zzp'ers geen prijsafspraken maken, tenzij het schijnzelfstandigen betreft. Bij het uitblijven van (sector)specifieke wet- en regelgeving zijn collectieve afspraken over honoraria en (andere) standaardvoorwaarden volgens de ACM in Nederland vooralsnog praktisch onmogelijk.

De bijzondere kenmerken van de culturele en creatieve sector, de stelselverantwoordelijkheid van de overheid voor kunst en cultuur én de structurele disbalans tussen vraag en aanbod op de arbeidsmarkt, maken het wenselijk dat de overheid met andere belanghebbenden maatregelen treft om de positie van werkenden in de sector te beschermen en

Zo'n woordje 'kunnen' maakt elke bewering, zelfs a zou die geground zijn, krachteloos.

Op deze manier gesteld, is dus niet waarschijnlijk dat men een 'evenwichtiger' arbeidsverhouding kan doen ontstaan, zonder dat dat ten koste van één van de twee gaat, en inderdaad: hier wordt gesproken van 'een minimumniveau van arbeidsrechtelijke bescherming, in overeenstemming met de maatschappelijke ontwikkelingen' Dit staat gelijk met de 'race to the bottom' die wordt veroorzaakt door de vrije-markt ideologie. Het advies zwijgt over dit effect. (misschien omdat dat 'niet kenmerkend voor de sector is' ?)

Hierboven wordt gesteld dat het er om gaat dat er 'evenwichtiger' arbeidsverhoudingen 'zouden kunnen' ontstaan, maar nu, één zin later, blijkt dat evenwicht dan al niet bedoeld voor zzp-ers.

Daarbij: het groeiend aantal zzp-ers is nu juist een indicatie/symptoom/bewijs van het feit dat overheid en markt nu juist actief bezig zijn die bescherming te ondergraven.

Hier staat dat alleen schijnzelfstandigen prijsafspraken mogen maken. Waarschijnlijk een ontsnapte redactiefout .

Alweer dus een schijnconclusie, nergens op gebaseerd.

waar nodig te verbeteren. Dit vergt het stimuleren van sectorspecifiek arbeidsmarktbeleid teneinde de arbeidsmarktpositie van de werkenden in deze sector te verbeteren.

2.3 DE ARBEIDSMARKT VAN DE CULTURELE SECTOR

In de Verkenning arbeidsmarkt culturele sector van januari 2016 concluderen de SER en RvC dat de arbeidsmarktsituatie van veel werkenden in de culturele sector zorgelijk is. In deze paragraaf vatten we de meest in het oog springende conclusies uit de verkenning nog eens samen, waar mogelijk aangevuld met actuelere cijfers.

Wat zou men mogen verwachten van een arbeidsmarkt analyse?

Mij lijkt minimaal het volgende:

Definitie van de sector Kunst, Cultuur en ja/nee ICT

Omschrijving van de onderdelen ook definities van de sectoren gesubsidieerd/ongesubsidieerd.

Omzet in de sector;

Inkomsten uit het publiek direct en indirect via subsidies en andere regelingen (kopieergelden, e.d)

Uitgaven, uitgesplitst naar productiekosten, arbeidsgerelateerde kosten, productgerelateerde kosten

Aantal werkenden, opgesplitst in relevante subgroepen (werkgevers, werknemers, tussenpersonen, zelfstandigen, gepensioneerden) en inkomsten, uitgesplitst per categorie..

Machtsverhoudingen, en factoren die daarin spelen:

werkgevers en werknemersorganisaties en toegankelijkheid daarvan

serviceorganisaties en toegankelijkheid daarvan

relevante overheden en overheidsregelingen

definities van kernbegrippen

prijs van arbeid, markt voor arbeid; aanbieders, afnemers, tussenpersonen

prijs van product, markt voor product, aanbieders, afnemers, tussenpersonen (podia)

inkomenszekerheid

verdienvermogen

Ook in de verkenning zijn deze zorgen het uitgangspunt, men stelt dat men zich zorgen maakt. Op zich kan men zich natuurlijk altijd zorgen maken, dat deed Van Gogh ook.

Maar dat is nog iets anders dan een 'conclusie'. Noch in de verkenning, noch hier in 'Passie gewaardeerd' is sprake van een redenering op grond waarvan met zich zorgen zou moeten of kunnen maken.

In de volgende paragraaf worden cijfers gepresenteerd met de pretentie als zouden die een basis zijn voor de aanbevelingen. Maar het zal blijken dat die cijfers slechts een rookgordijn zijn. Het is een onsamenhangende brij van onduidelijk bijeengeraapte cijfers die steeds meer vragen oproepen dan ze zouden moeten beantwoorden.

Dat komt ook omdat de vragen waarop deze cijfers een antwoord moeten geven ontbreken.

Minder werknemers, meer zelfstandigen

Uit de verkenning blijkt dat door de economische crisis en de bezuinigingen in de afgelopen jaren veel banen van werknemers in de culturele en creatieve sector verloren zijn gegaan. Volgens de meest recente cijfers in Cultuur in Beeld 2016 is in de periode 2010 tot en met 2015 het aantal banen gedaald van 163.000 naar 140.000, een krimp van 14,3 procent (zie tabel 2.1).²¹ Dit is exclusief de werkgelegenheidsontwikkeling in de cultuureducatie (zie kader). In de economie als geheel zijn er in deze periode 112.000 banen bijgekomen, een winst van 1,4 procent.

Het probleem is, ook in de verkenning, dat de cijfermatige onderbouwing van deze stelling op zijn minst zwak, of in feite afwezig is. De Raden doen niet de minste moeite om die onderbouwing te versterken. In plaats daarvan wordt een aantal onduidelijke cijfers bijegeharkt dat moet dienen als een legitimering van het onderbuikgevoel van kunstenaars die ervaring hebben met de gesubsidieerde sector.

Om te beginnen moeten we twijfelen aan de cijfers zelf, als we die vergelijken met die in [de monitor creatieve industrie 2016](#). (p.18).

Dan moeten we vragen wat er bedoeld wordt met de termen in deze tabellen. We zien in de eerste tabel aan de ene kant 'banen', en die dan vergeleken met zelfstandigen. Banen is al niet hetzelfde als 'mensen in loondienst' het gaat hier om volle werktijd banen, dat is een administratieve term, die bijvoorbeeld iemand die één dag per week werkt optelt bij twee personen die 4 dagen per week werken gedurende 6 maanden, tot één volle baan. Zelfstandigen, aan de andere kant kunnen heel goed inkomen verkrijgen uit andere sectoren naast hun werk in de creatieve sectoren (hybride kunstenaars), of zelfs combineren met een deeltijd functie in loondienst. Kortom, deze cijfers vormen nog niet een begin van het in kaart brengen van hoeveelheden mensen die werken in de creatieve sector. En dan zwijg ik nog over de vraag wat deze cijfers zeggen over de mensen met 'een zwakke onderkandelinspositie' in de sector.

Tabel 2.1 Ontwikkeling van het aantal banen van werknemers en aantal zelfstandigen

	Banen werknemers			Aantal zelfstandigen		
	2010	2015	Groei '10-'15	2010	2014	Groei '10-'14
Totaal economie	7.770.000	7.882.000	1,4%	960.000	1.033.000	7,6%
Totaal culturele en creatieve sector	162.830	139.570	-14,3%	92.820	106.000	14,2%
Kunsten en cultureel erfgoed	47.550	42.890	-9,8%	38.480	44.910	16,7%
Media & Entertainment	61.950	51.500	-16,9%	21.870	24.440	11,8%
Creatieve zakelijke dienstverlening	53.330	45.190	-15,3%	32.480	36.650	12,5%

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

Bron: CBS Statline (17 november 2016) [Maatwerktable t.b.v. Cultuur in Beeld 2016](#).

De werkgelegenheid bij culturele instellingen en rijkscultuurfondsen die gesubsidieerd worden uit de Culturele Basisinfrastructuur (niet in tabel 2.1) daalde van 8.110 werknemers in 2010 naar 7.050 in 2013, steeg in 2014 naar 7.260 werknemers en daalde in 2015 naar 7.120. Over het hele tijdvak is het aantal werknemers bij deze instellingen met 12,2 procent gedaald. Daarnaast is het aandeel voltijdse aanstellingen bij de BIS-instellingen sinds 2013 gedaald: van 48 procent in de periode 2010-2012 naar 44 procent in de periode 2013-2015.

Terwijl er banen in loondienst verloren zijn gegaan is het aantal actieve zelfstandigen in de culturele en creatieve sector gestegen. Het aantal zelfstandigen in de sector (exclusief de cultuureducatie) is volgens tabel 2.1 tussen 2010 en 2014 met 13.000 gestegen (+14,2 procent). In de gehele economie bedraagt de stijging van het aantal zelfstandigen in dit tijdvak 7,6 procent.

Werkgelegenheid cultuureducatie

Dit gaat over werkgelegenheid in de BIS (niet in tabel 2.1 – waarom niet?). Dat is slechts een klein deel van de werkenden in de sector (ongeveer 2050.000, de creatieven in de ICT niet meegerekend) of zelfs maar van de gesubsidieerde sector en heeft dus geen relevantie op deze plek.

Vervolgens stapt men in deze alinea van absolute 'aantallen werknemers' naar 'procenten voltijdse aanstellingen', en wel in het tijdvak 2010-2015.

En hier gaat het weer om 'zelfstandigen', dus mensen, maar dan in het tijdvak 2010-2014, en in de hele creatieve sector, die dan weer worden vergeleken met 'de stijging van het aantal zelfstandigen in 'de gehele economie'.

Nu grijpen we een apart kadertje over de cultuureducatie, omdat die niet zijn opgenomen in tabel 2.1. (daar waren ook de werknemers in de BIS niet apart in opgenomen, overigens) Nu gaat het om

De werkgelegenheidscijfers in tabel 2.1 zijn exclusief de cultuureducatie. Er zijn nog weinig betrouwbare cijfers over de werkgelegenheid in deze branche. In 2016 heeft het CBS een pilot gepubliceerd over het aanbod van kunst- en cultuureducatie. Volgens deze pilot waren in 2015 circa 13 duizend personen in loondienst of als zelfstandige werkzaam in deze branche, waarvan 10.500 docenten en 2.500 ondersteunend personeel. Daarnaast waren er bijna 7.500 vrijwilligers en stagiairs in de branche actief. Uit een aanvullende maatwerktabel van het CBS blijkt dat de personeelsformatie in de cultuureducatie tussen 200 en 2014 met 21 procent is gedaald.

Naast amateurkunst en buitenschoolse cultuureducatie is er ook cultuureducatie in het primair en voortgezet onderwijs. In het primair onderwijs zijn professionals actief met een onderwijsbevoegdheid, alsmede kunstenaars vanuit culturele instellingen. Het is niet bekend om hoeveel professionals het gaat. Leerlingen in het voortgezet onderwijs (vmbo, havo, vwo) krijgen voornamelijk te maken met kunst en cultuur bij Culturele en Kunstzinnige Vorming (CKV), bij de kunstvakken en bij culturele activiteiten. In het voortgezet onderwijs werkten in 2015 ruim 3.600 docenten met een eerstegraads en ruim 8.200 personen met een tweedegraads bevoegdheid in het vakkencluster Kunst.

Het aantal arbeidsjaren in de culturele en creatieve sector van werknemers en zelfstandigen samen is naar schatting gedaald van 190.000 in 2010 naar ruim 183.000 in 2014, een afname van 3,5 procent.²⁷

Grote en toenemende bijdrage van vrijwilligers

aantallen docenten, waarbij niet wordt overwogen hoeveel van hen ook als kunstenaar (zelfstandig of als werknemer) elders werken, al dan niet in de BIS. Vervolgens krijgen we nog een groep werkenden in het onderwijs aangeboden, zonder relatie met de cijfers hierboven.

dus waarom hier dan genoemd? Wat is de relevantie van een apart blokje 'cultuureducatie' ? geen. Dit wekt alleen maar de schijn van feitelijkheid. want het feit op zich wordt verder niet in een vorm van betoog verwerkt.

Nu gaan we weer naar 'het aantal arbeidsjaren van werknemers en zelfstandigen samen', op basis van een 'eigen schatting'. Geen spoor van een schatting over het aantal mensen met een zwakke onderhandelingspositie, tot nu toe.

Nu zijn we aangekomen bij een geheel ander niveau van statistiek bedrijven. Het gaat nu om 'veel'.

Veel vrijwilligers vinden de culturele en creatieve sector een aantrekkelijk werkdomein. Zij leveren met hun bijdrage een belangrijke bijdrage aan het maatschappelijk draagvlak voor en binding met de sector. Vrijwilligers zijn voor culturele instellingen van groot belang.

Delen van de culturele en creatieve sector (denk aan musea, poppodia en bibliotheken) kunnen door de bezuinigingen, uitstroom van professionele krachten en een meer projectmatige werkwijze zonder vrijwilligers niet functioneren.

Een aantal branches maakt daarom veel en steeds meer gebruik van vrijwilligers. Hoewel deze vrijwilligers aanmerkelijk minder uren werkzaam zijn dan werknemers, geeft dit het grote belang aan van vrijwilligers voor het functioneren van delen van de sector en dat vrijwilligerswerk in deze branches een aantrekkelijk werkdomein is.

In de arbeidsmarktverkenning van de SER en RvC wordt erop gewezen dat de groei van het aantal vrijwilligers erop kan wijzen dat zij betaalde krachten verdringen. Anderzijds kan de toename ook het gevolg zijn van de introductie van nieuwe werkzaamheden. Ook is

Een analyse van de manier waarop in het verleden bestaande vrijwilligersposities – al dan niet terecht - zijn omgezet in betaald werk ontbreekt.

Een onderbouwing van de oorzakelijkheid ("door de bezuinigingen, uitstroom van professionele krachten en een meer projectmatige werkwijze") ontbreekt.

Een indicatie van aantallen ontbreekt.

"aanmerkelijk minder uren" een indicatie van getallen ontbreekt.

"geeft dit het grote belang aan van vrijwilligers" nee dus, want niet onderbouwd.

Dus: dit *kan* waar zijn, en dat *kan* waar zijn, ze kunnen ook allebei waar zijn, dus er wordt hier niets gezegd. Ja: er zijn vrijwilligers.

het juist mede dankzij de inzet van vrijwilligers mogelijk bijvoorbeeld festivals teorganiseren.

Stijgende deelname van stagiairs

Uit tabel 2.2 blijkt dat ook het aantal stagiairs in de culturele en creatieve sector is gestegen, maar de toename (+15,2 procent) is minder groot dan de groei van het totale aantal stagiairs in Nederland (+28,8 procent). Alleen in de Media & entertainment is het aantal stagiairs sterk gegroeid. De sector maakt relatief veel en in toenemende mate gebruik van stagiairs. In 2010 waren er 2,46 stagiairs per 100 banen van werknemers; in 2015 waren dat er 3,31. In de economie als geheel steeg het aantal stagiairs per 100 banen van 1,16 naar 1,48.

Stagiairs zijn er in soorten en maten. Er zijn stagiairs die puur in het kader van onderwijs stage doen, die verzwaren het werk van de professionelen om hen heen. Er zijn ook stagiairs die voor een stagevergoeding professionele werknemers vervangen. Deze notie ontbreekt volledig op deze plek, en dus ook een indicatie over aantallen. Ja: er zijn stagiairs.

Tekstgewijs wordt dan ook 'deelname' en 'gebruik' van stagiairs zonder verdere notie door elkaar gebruikt.

Tenslotte weer een volledig in de lucht hangende vergelijking met 'de economie als geheel'. Wat zouden we daar voor gevolgtrekking uit moeten maken? De Raden beginnen er in ieder geval niet aan.

Ja: er zijn stagiairs

Tabel 2.2 Ontwikkeling van het aantal stagiairs in de periode 2010-2015

	2010	2015	Groei '10-'15
Totaal economie	90.360	116.380	28,8%
Totaal culturele en creatieve sector	4.020	4.630	15,2%
Kunsten en cultureel erfgoed	1.010	1.180	16,8%
Media & Entertainment	1.070	1.420	32,7%
Creatieve zakelijke dienstverlening	1.950	2.040	4,6%

Relatief groot en toenemend aandeel tijdelijke contracten

Een onderbouwing van de oorzakelijkheid ("door de bezuinigingen, uitstroom van professionele krachten en een meer projectmatige werkwijze") ontbreekt.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

Relatief veel werknemers in de culturele en creatieve sector werken op een tijdelijk contract, mede als gevolg van de financiële risico's en projectmatige werkzaamheden.

Het aandeel van tijdelijke contracten is in de afgelopen jaren verder toegenomen (zie figuur 2.1).

In de economie als geheel loopt het aandeel tijdelijke contracten op van 28 procent in 2010 naar 33 procent in 2015.

In de sector cultuur, sport en recreatie ligt dat ieder jaar in dit tijdvak circa 10 procentpunt hoger.

Van de werknemers bij een BIS-instelling heeft ruim een derde van de werknemers een dienstverband voor bepaalde tijd. Dit aandeel is in de periode 2010-2015 overigens weinig gestegen.

In Figuur 2.1 zien we niets over 'de culturele sector'.

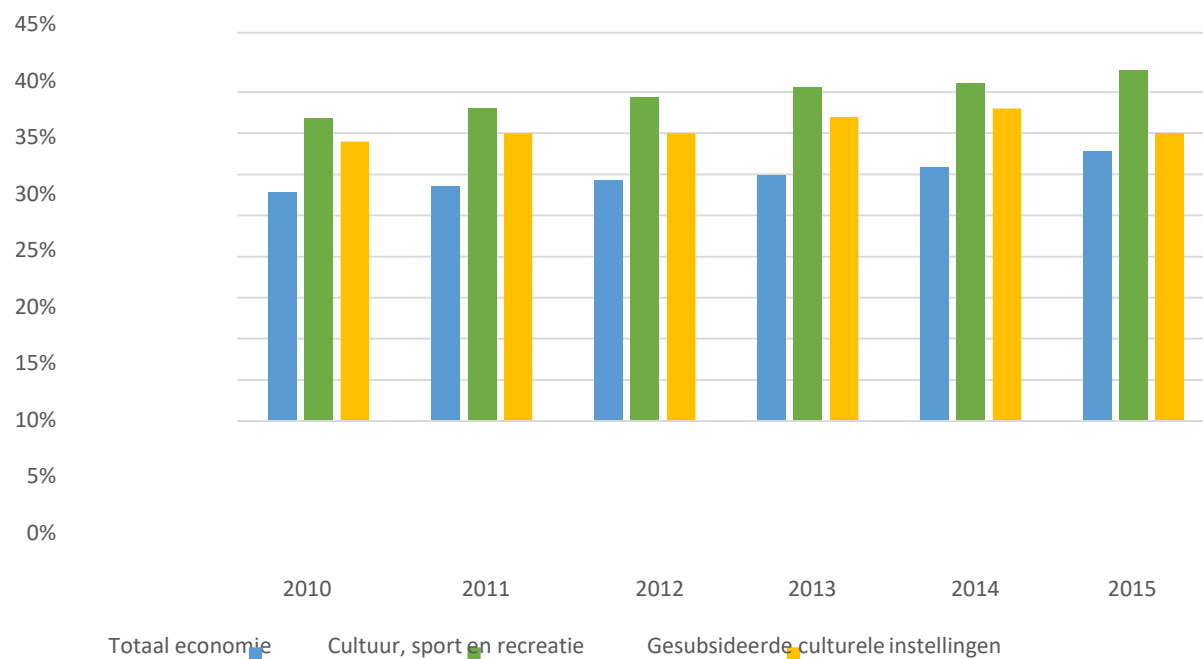
Het gaat over 'de hele economie', de sector cultuur, sport en recreatie' en 'de werkenden in de BIS'

Moet dit cijfer dienen als een soort referentie? Zegt het aandeel tijdelijke contracten iets over 'onderhandelingspositie'? en zo ja, wàt?

Hier gaat het dus ook over de sectoren 'sport en recreatie', en die wordt dan vergeleken met 'de werknemers bij BIS instellingen. De Raden vragen zich niet af in welke mate de BIS-instellingen representatief zijn voor de hele culturele sector. Kortom, in dit overzicht staat niets van belang over de culturele sector.

Gezien het relatief kleine aandeel kunstenaars dat in de BIS werkt is dit cijfer volledig irrelevant, afgezien misschien van het feit dat 'weinig gestegen' in strijd lijkt met de stelling dat we in de culturele sector te maken hebben met een stijgend aandeel tijdelijke contracten. Een discussie hierover ontbreekt echter, 'overigens'.

Figuur 2.1 Ontwikkeling van het aandeel tijdelijke contracten in de periode 2010-2015



Relatief grote ww-dynamiek

Als gevolg van de projectmatige werkwijze in de culturele en creatieve sector en het grote

Dit gaat opeens (zie noot 32) over slechts 10.000 mensen, een klein deel van de 250.000 werkenden in de culturele sector. Zijn die representatief voor de sector? Er wordt niet over gerept. Bovendien: over welk deel van de sector gaat dit? Zijn zij die ww genieten überhaupt representatief in dit geval? Wat voor relevantie heeft dit gegeven hier?

Het oorzakelijke verband dat hier wordt gesuggereerd (als gevolg van) wordt nergens onderbouwd.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

aandeel tijdelijke contracten is ook de werkloosheid verhoudingsgewijs hoog.

In 2014 was het aantal nieuwe en lopende WW-uitkeringen per 100 verzekerden in de sector ongeveer twee keer zo hoog als in de totale economie.

Positief is wel dat de instroom in de WW in 2015 met 8,4 procent is gedaald en het aantal lopende uitkeringen met 8,6 procent.³² De sector steekt daarbij positief af bij de economie als geheel waar de instroom met 3,5 procent is gedaald, terwijl het aantal lopende uitkeringen nog met 1,1 procent steeg.

Hoewel ww'ers afkomstig uit culturele instellingen volgens het UWV relatief snel weer aan het werk zijn (67 procent van de instroom in 2014 hervatte het werk binnen een jaar), is hun werkherhervatting verhoudingsgewijs weinig duurzaam.

Bijna de helft blijft na werkherhervatting minimaal 12 maanden aan het werk, de rest is korter dan een jaar werkzaam. Dit bevestigt het

Er wordt hier gesuggereerd dat dit een problematisch gegeven is (zie ook de volgende zin: positief is wèl), maar waarom zou dat zo zijn? De WW doet geon waar hij voor is bedoeld: perioden van werkloosheid overbruggen. Men zou met recht kunnen zeggen dat dit betekent dat de positie van die kunstenaars die ww-rechten hebben opgebouwd, relatief sterk is.

Nogmaals, als dan niet positief, welke plaats hebben deze cijfers in dit betoog?

"Hoewel(...) is hun werkherhervatting weinig duurzaam". Hier wordt het begrip 'duurzaam' in verband gebracht met werkherhervatting', en gebruikt om de voor kunstenaars vrij gangbare praktijk te problematiseren. 'verhoudingsgewijs'; in welke verhouding, en waarom die problematisch zou zijn: het wordt niet uitgewerkt.

deze getallen 'bevestigen' eigenlijk helemaal niets. Dat het werk in de cultuur vaak projectmatig is weten we, maar uitzendkrachten bijvoorbeeld hebben volgens de aangehaalde UWV-brochure een nog minder 'duurzaam' patroon. Ook blijkt uit dit cijfen niets over seizoengebondenheid. Maar zelfs al zou dat wel zo zijn, wat heeft een dergelijk cijfer dan te maken met de arbeidsverhoudingen in de culturele sector? Dit wordt niet toegelicht, of aan een nadere analyse onderworpen.

projectmatige en seizoensgebonden karakter van het werk in de sector.

Zwakke inkomenspositie

Uit de verkenning blijkt dat een groot deel van de mensen die werken in de culturele en creatieve sector een jaarinkomen heeft onder modaal niveau.³⁴ Ongeveer de helft van de mensen met een creatief beroep heeft een jaarinkomen dat lager is dan 30 duizend euro.³⁵

Bij andere beroepsbeoefenaren met een hoog vaardigheidsniveau verdient maar twintig procent beneden modaal. Kunstenaars hebben vaker een bijstands- of WW-uitkering.

Uit CBS-cijfers blijkt dat het persoonlijk inkomen van zzp'ers in de sector cultuur, recreatie en overige diensten met gemiddeld 19 duizend euro het laagst is ten opzichte van zzp'ers in andere sectoren. Van den Born heeft in 2013 onderzoek gedaan naar het inkomen van zzp'ers die een creatief beroep uitoefenen. In dit onderzoek ligt het gemiddelde bruto-jaarinkomen van zzp'ers in de culturele sector

Het wordt nu tijd om te gaan definiëren wat er wordt bedoeld met 'zwak', zodat we kunnen begrijpen wat De Raden als uitgangspunt nemen voor hun aanbevelingen. In dit deel gaat 'zwak' over 'weinig verdienen' – maar het hele begrip 'genoeg' komt in dit verband niet voor. De vraag is, of zou moeten zijn, wanneer er sprake is van 'minder dan genoeg', zodat er een zorgelijke situatie ontstaat. Die vraag komt niet aan de orde. Wel is al gesteld dat mensen met een intrinsieke motivatie vaker genoeg nemen met een lagere financiële belonging, maar dat is dus niet uniek voor de kunsten – dat geldt ook voor onderwijskrachten en mensen in de zorg.

"Een groot deel" Welk deel? Nu hier, en ook in 'de verkenning' (deze passage is nagenoeg een letterlijk citaat uit de verkenning, waar via de noot naar wordt verwezen, maar ook in de verkenning wordt er geen nadere onderbouwing aan deze medelingen gegeven) worden deze cijfers kennelijk gepresenteerd als zorgwekkend. Waarom het zorgwekkend is dat er relatief veel kunstenaars onder modaal verdienen wordt niet uitgelegd. Sterker, door het focus op 'de zwakke positie' van kunstenaars wordt het karakter van de groep die bovenmodaal verdiend geheel uit het oog verloren. Welke positie nemen die veelverdieners in op de arbeidsmarkt in de culturele sector? Waarom?

'andere beroepsbeoefenaren met een hoog vaardigheidsniveau' Wie zijn dat precies? Waarom zou dit zorgen moeten baren?

Deze mededeling moet kennelijk kracht geven aan de vorige zin. Het hele fenomeen van 'de bijstand', hier tussen neus en lippen ingevoegd, en de invloed van de werking daarvan, op het leven van kunstenaars komt verder niet aan de orde. Ook hier zou een vergelijking tussen bijstand en het basisinkomen voor de hand liggen

Nu worden de bovenstaande mededelingen, in iets andere bewoordingen, met iets andere cijfers, herhaald.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

op 21.908 euro. Dit is ruim 10 duizend euro lager dan het modaal bruto-inkomen van 32.500 euro in 2013.

Daarnaast blijkt uit het meest recente onderzoek onder hbo-afgestudeerden opnieuw dat de uurtarieven en salarissen van afgestudeerden van het kunstvakonderwijs van alle hbo-afgestudeerden het laagst zijn. Anderhalf jaar na afstuderen krijgen hbo-alumni eind 2015 gemiddeld 14,20 euro bruto per uur. Voor afgestudeerden van het kunstvakonderwijs is dit 10,40 euro. Het grootste deel van de kunstenaars en creatieven is actief als zelfstandige. Met uitzondering van een enkele beroepsgroep zoals medisch specialisten, ligt het inkomen van zelfstandigen doorgaans lager dan bij werknemers in loondienst.

Uit de verkenning van de SER en RvC bleek dat er in sommige deelsectoren behoefte bestaat om te komen tot (minimum)tariefafspraken. De beperkingen die het mededingingsrecht daaraan stelt, vormen een belemmering.

Weinig zzp'ers verzekerd tegen arbeidsongeschiktheid

Ook dit is een herhaling van 3 zinnen terug.

- En hier volgt een nieuwe herhaling, maar dan zeer ondoorzichtig geformuleerd:
- In de groep HBO afgestudeerden verdienen kunstenaars doorgaans gemiddeld relatief minder,
- Veel kunstenaars zijn zzp'ers en zzp'ers verdienen 'doorgaans' minder dan werknemers in loondienst.

het wordt hierboven steeds herhaald, maar wat brengt dit ons verder?

Hier komt deze bewering uit het niets tevoorschijn. Hij is hierboven al bij de samenvattingen genoemd, maar waarop hij is gebaseerd, dat wordt ook hier niet duidelijk. Er wordt hier gesproken over 'sommige deelsectoren' – wat vindt men in de andere sectoren? Beperkingen vormen een belemmering; ja- dat is de bedoeling van beperkingen. Dit is alles wat we in de 'harde kern' van dit advies hier over vinden, we komen het pas weer tegen in de aanbevelingen.

Dit gaat dus over de totale populatie van zzp-ers

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

Steeds minder zelfstandigen in Nederland hebben een arbeidsongeschiktheidsverzekering (aov). Vaak geven zij aan dat zij zo'n verzekering te duur vinden en dat zij over voldoende andere oplossingen beschikken. Uit CBS-cijfers blijkt dat dit aandeel is gedaald van 23,4 procent in 2011 tot 21,9 procent in 2013.

Het aandeel zzp'ers met een aov ligt in de culturele en creatieve sector nog lager dan gemiddeld. In de sector 'cultuur, recreatie en overige diensten' betalen relatief de minste zzp'ers deze premie: slechts 10 procent is verzekerd (zie figuur 2.2).

Zzp'ers hebben onvoldoende financiële ruimte voor pensioenopbouw

In de verkenning van de SER en RvC uit 2016 wordt geconcludeerd dat er vaak onvoldoende financiële ruimte is voor het opbouwen van een oudedagsvoorziening.

Bijna de helft van de cultureel ondernemers zegt pensioenrechten te hebben opgebouwd voortkomend uit een dienstverband. Daarnaast heeft 15 procent van de zzp'ers pensioen gespaard via een lijfrente of bankspaarproduct, maakt een op de 10 gebruik van de Fiscale Oudedagsreserve en spaart een op de 10 zonder gebruik te maken van een specifiek pensioenproduct.

Hier wordt gesproken over AOV, later nog een beetje over lijfrente verzekeringen, maar waarom niet over Broodfondsen?

Men geeft aan 'over andere oplossingen te beschikken' maar er wordt niet gesproken over welke, of welk aandeel van de zzp'ers dat dan geld.

en dit gaat over zzp-ers in de culturele sector.

Hier wordt gesproken over AOV, later nog een beetje over lijfrente verzekeringen, maar waarom niet over Broodfondsen?

Afgezien van de AOW, dus.

Van de 'cultureel ondernemers, :

45% heeft pensioen uit dienstverband

15% lijfrente oid

10% fiscale oudedagsreserve

10% spaart zelf.

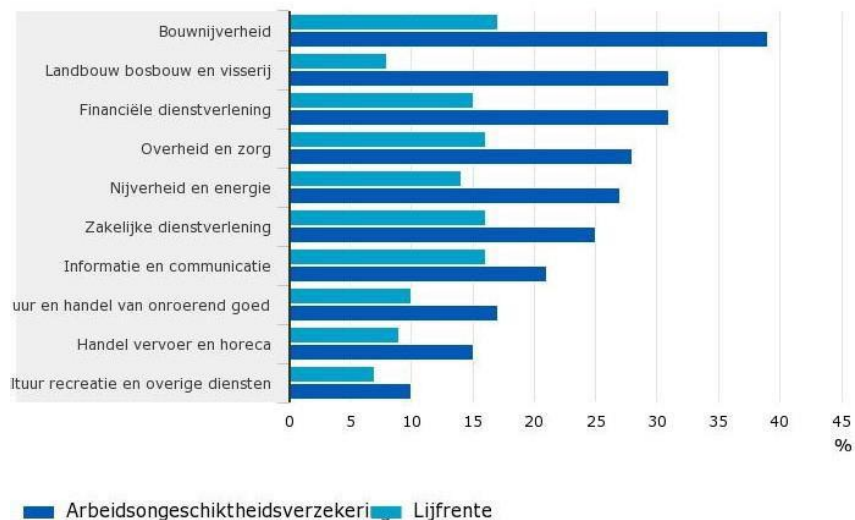
dat wil zeggen: 80% heeft een vorm van oude dags reserve, bovenop de AOW.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

Volgens het CBS betaalde in 2013 bijna 12 procent van alle zzp'ers lijfrentepremie voor een pensioen. In de sector 'cultuur, sport en recreatie' was dat met 7 procent het laagst (zie figuur 2.2).

Hier wordt alleen gesproken over de lijfrente (7%), en niet zoals hierboven (15%), 'lijfrente of bank spaarproduct' Wat wil men met deze cijfers?

figuur 2.2 Zzp'ers met premie arbeidsongeschiktheidsverzekering en lijfrente in 2013



De redenen die zzp'ers noemen om geen pensioen op te bouwen is dat men het te duur vindt, te ingewikkeld, iets voor de langere termijn en dat men het liever investeert in de eigen onderneming.

Boven worden arbeidsongeschiktheidsverzekering en lijfrenteverzekering naast elkaar gezet, maar die waren in het voorgaande nu juist uit elkaar gehaald.

Overigens heeft een aanzienlijk deel van de zzp'ers een dermate laag inkomen dat de AOW al een verbetering is en waardoor het ook niet nodig is om aanvullend te sparen voor de oude dag.

Zwakke onderhandelingspositie zzp'ers

De kern van het ondernemerschap is de vrijheid om over de prijsstelling en andere voorwaarden te onderhandelen. In specifieke sectoren wordt de marktwerking verstoord door een onvoldoende onderhandelingspositie van de zelfstandige.

Een indicatie hiervoor is het verschil tussen het persoonlijk inkomen van werknemers en zzp'ers. Het persoonlijk inkomen van een zzp'er ligt gemiddeld ruim 10 procent lager dan van een werknemer.

Het verschil is het grootste in de beroepsgroep kunstenaars. Hier hebben zzp'ers 43 procent minder inkomen dan een werknemer in deze beroepsgroep

'een aanzienlijk deel' ? welk deel? 20%?

De AOW is voldoende: wat betekent dit voor de rest van het betoog? We komen er niet meer op terug, blijkt.

Specifieke sectoren, maar ze worden niet met name genoemd. Waarom niet? Wat bedoelt men eigenlijk onder 'marktwerking'? Er is namelijk sprake van verschillende markten, die voor 'arbeid' – (repeteren, bijvoorbeeld) en die voor 'product' (schilderijen, bijvoorbeeld), En dan zijn die markten nog weer onderverdeeld de markt voor operazangers ziet er anders uit dan die voor popzangers, of voor dansers. Wat is de onderhandelingspositie? Welke partijen hebben invloed op 'de prijs'? De vraag is of 'onderhandelingspositie überhaupt wel een bruikbaar begrip is, en die vraag moet eerst worden behandeld, voordat het mogelijk is om te bespreken of er in dit opzicht wel zinvol gegeneraliseerd kan worden.

Dit is een heel vreemd cijfer. Er staat ook geen verwijzing naar een bron. ZZP-ers zijn niet alleen mensen die werk doen dat te vergelijken is met dat van werknemers, maar ook werk (soms tegelijkertijd) dat te vergelijken is met dat van een werkgever.

Hier is de generalisering opeens verdwenen.

Het gaat nu om een vergelijking tussen kunstenaars in dezelfde discipline, die òf in loondienst werken, òf als zelfstandige: acteurs bijvoorbeeld.

Aan de ene kant hebben we de werknemers die *geen* ruimte hebben voor onderhandelen, omdat hun beloning collectief wordt bepaald door vertegenwoordigers van vakbonden waar voor de leden geen discussie mee mogelijk is, en aan de andere kant zelfstandigen die wèl ruimte hebben, of zouden moeten hebben.

Als het waar zou zijn dat zelfstandigen in het algemeen minder verdienen voor gelijkwaardig werk, dan zou de conclusie dus moeten zijn: hoe meer onderhandelingsruimte, hoe minder verdienen.

Meer dan de helft van de zelfstandigen in de culturele en creatieve sector is van mening dat zij een zwakke onderhandelingspositie hebben ten opzichte van opdrachtgevers en exploitanten.

Het gevolg hiervan is dat zij minder goed in staat zijn om redelijke tarieven te vragen en om verzekeringspremies en reserveringen voor bufferopbouw in hun tarieven te verdisconteren.

Onrust over zelfstandigenaftrek, wet DBA en Wwz

Tot slot wordt in de verkenning van SER en RvC gesignaleerd dat veel zzp'ers bezorgd zijn dat zij bij de eventuele afschaffing/beperking van de zelfstandigenaftrek gedwongen zijn om te stoppen als zzp'er; zij beschouwen de zelfstandigenaftrek als een belangrijke inkomensondersteuning.

Dit is vooral relevant als er geen alternatief is voor het zzp-schap, omdat het beroep weinig of niet in loondienst voorkomt; een situatie die in

Maar dat klopt niet. De Raden hebben in het voorgaande een tunnelvisie aangelegd door iedereen die goed verdient, buiten het gezichtsveld te plaatsen. Elk zicht op de volledige realiteit wordt ons onthouden door ons het volledige financiële plaatje te onthouden. (Want dat plaatje bestaat daar natuurlijk wel; de werkgevers maken ook deel uit van de SER, ook die uit de commerciële sector.)

Hier wordt verwezen naar 'Wat er speelt', een publicatie van de SEO. Deze publicatie gaat echter helemaal niet over inkomen uit arbeid, maar *over inkomen uit Auteursrechten*. Er wordt in dit rapport geen onderscheid gemaakt tussen werknemers en zelfstandigen,, en dus ook niet als het gaat over onderhandelingspositie tegenover 'opdrachtgevers en exploitanten.' In dit rapport wordt overigens wel degelijk ingegaan op de invloed van het internet, en over de positie van de CBO's, aspecten die in dit advies van De Raden volledig worden genegeerd.

"Een gevolg hiervan" zuigen De Raden volledig uit hun duim: niets van dit soort gevolgen is terug te vinden in de SEO publicatie, de begrippen 'tarieven', 'verzekering' 'reservering' 'buffer' komen in deze publicatie niet voor.

Op de rol van 'de grote FNV' wordt hier niet ingegaan, terwijl die een van de belangrijke krachten is die strijden tegen de zelfstandigenaftrek. De desastreuze gevolgen die dat in de kunstensector heeft interesseren de FNV niet, het gaat hun vooral om het bestrijden van schijn-zzpers in de zorg en de bouw. Is het vraagstuk van schijn-zzp'ers in de kunsten dan geheel niet aan de orde? Zeker wel, maar daar hebben De Raden het niet over.

Binnen de vakbond is overigens geweigerd om een voorstel om een modelovereenkomst te ontwikkelen in de vorm van een samenwerkingscontract (productgerelateerd) in plaats van een arbeidscontract (werktijd gerelateerd) in discussie te nemen.

Als er een goede manier wordt gevonden om het schijn-zzp schap te bestrijden, is het probleem van de zelfstandigenaftrek voor legitieme zzp'ers waarschijnlijk ook verleden tijd, maar De Raden wijden hier ook verder geen gedachten aan.

sommige delen van de culturele en creatieve sector relatief vaak voorkomt.

Ook is er bij opdrachtgevers en opdrachtnemers onrust over de, per 1 mei 2016 inwerking getreden, wet DBA. De onduidelijkheid over deze wet en de financiële gevolgen als de Belastingdienst een naheffing en boete oplegt, heeft bij opdrachtgevers geleid tot terughoudendheid bij het inschakelen van zzp'ers, ook al is de werking van de wet vanwege de onrust tot 2018 uitgesteld.

Er zijn signalen, ook uit de culturele en creatieve sector, dat opdrachtgevers om geen risico's te lopen gebruik maken van intermediairs als payrollbedrijven en uitzendbureaus.⁴⁶

Een deel van de zzp'ers geeft aan dat zij hierdoor minder opdrachten hebben gekregen.⁴⁷

Culturele instellingen zijn terughoudend om mensen in vaste dienst te nemen. Dit komt door het projectmatige karakter van veel van het werk, de onzekere financiële situatie en de kosten die zijn verbonden met een vast dienstverband.

De invoering van de Wet werk en zekerheid (Wwz) heeft ertoe geleid dat instellingen

Het gaat hier vooral over de onbekende criteria die de belastingdienst gaat hanteren om te bepalen of er wel echt geen verkapte werkgevers-werknemers relatie bestaat. Dit hele probleem wordt door De Raden verder genegeerd.

De Raden zijn te lui om hier nader onderzoek naar te doen; ze beschouwen dit als algemeen bekend, maar zijn in hun eigen mistige taalgebruik weggezakt: "er zijn signalen".

"een deel" – de aangehaalde KvK brochure geeft zelfs hier geen basis voor. Alweer denken De Raden dat het niet nodig is om serieuze cijfers onder hun beweringen te leggen; hun tekst zou hier moeten zijn: "Ons aller onderbuikgevoel bewijst dat wij minder opdrachten krijgen".

Het feit dat culturele instellingen minder artistiek personeel in vaste dienst nemen, komt vooral voort uit het feit dat kunstenaars niet meer worden gezien als de basis van instellingen. Gezelschappen worden gedefinieerd als directies, die per project artistiek personeel inschakelen. Gijs Scholten van Aschat heeft hier tijdens het afgelopen Paradisodebat helder over gesproken, maar De Raden is de ontwikkeling die hij schetste kennelijk volledig ontgaan. Aspecten die hij noemt als individualisering en competitie onderling tussen kunstenaars, de kracht van de vrije markt, Het zijn allemaal aspecten die hier zouden moeten worden genoemd, maar het is De Raden helemaal niet om een echte analyse te doen, we zijn al bijna toe aan de samenvatting.

Deze wet ziet op arbeidscontracten – het gaat hier dus over werknemers, en over ontslagrecht, en niet over ZZP.

ervoor terugschrikken om mensen met wie zij al tijdelijke contracten hadden een nieuw contract aan te bieden.

Volgens de ketenbepaling in de Wwz ontstaat er na drie tijdelijke contracten of na twee jaar recht op een vaste aanstelling als er tussen deze contracten maximaal zes maanden zit.

Overigens kunnen sociale partners in een cao van die regel afwijken tot maximaal zes contracten in vier jaar, mits zij kunnen motiveren waarom voor bepaalde functies of functiegroepen van de ketenbepaling moet worden afgeweken.

Daarnaast kan de minister bij Algemene maatregel van Bestuur op verzoek van cao-partijen voor bepaalde functies in bepaalde sectoren de ketenbepaling geheel buiten werking stellen als die het voortbestaan van de sector in gevaar brengt. In de culturele en creatieve sector is dat gebeurd voor:⁴⁸

- artistieke functies, artistieke steunfuncties en productie- of voorstellingsgebonden personeel in de podiumkunstensectoren toneel en dans;
- remplaçanten in dienst bij de Stichtingen Remplaçanten of het Muziekcentrum van de Omroep; en presentatoren in dienst bij RTL

Na drie tijdelijke contracten binnen twee jaar ontstaat (recht op) een vaste aanstelling, tenzij er tussen twee van die contracten minimaal 6 maanden zit. Wat de reden is voor De Raden om het woord minimaal in maximaal, en 'tenzij' in 'als' te veranderen is onduidelijk maar het resultaat is dat de zin onzin is geworden.

Vogt nog een korte uiteenzetting die zou moeten leiden tot de conclusie dat er binnen de kunstensector mogelijkheden zijn om de problemen op te lossen, maar zo'n conclusie komt er niet. Waarom niet?

Nederland B.V. die voldoen aan
bepaaldevoorwaarden

2.4 CONCLUSIES.

De culturele en creatieve sector heeft een
aantal bijzondere kenmerken

waardoor de markt in deze sector op
onderdelen niet goed functioneert en veel
werkenden in deze sector een zwakke
arbeidspositie hebben.

De arbeidsmarkt in deze sector is structureel
uit evenwicht waarbij het aanbod de vraag
overtreft.

Op grote delen van de arbeidsmarkt van de
culturele en creatieve sector is te zien dat het
aanbod van arbeid slechts beperkt reageert op
de prijsdaling..

Door de intrinsieke motivatie blijven veel
kunstenaars in deze sector uit creatieve
drijfveren hun beroep uitoefenen ook als ze
daarmee weinig geld verdienen

Tegelijkertijd draagt de grote participatie ook
positief bij aan de kwaliteit van de sector en
aan de creativiteit, innovatie en leefbaarheid
van de Nederlandse economie en samenleving.

U leest het goed. Het inhoudelijke deel, waarop alle 'oplossingsrichtingen' zijn gebaseerd, zit er op. Het blijkt te bestaan uit nonsens, ongefundeerde beweringen, of soms zelfs beweringen die verwijzen naar bronnen die iets anders zeggen. Let u op de manier waarop we nu weer de 'conclusies' krijgen voorgeschoteld, conclusies die we al meerdere malen hebben zien langskomen:

Niet onderbouwd. Bovendien, een van de wèl bijzondere kenmerken, namelijk die van de schepping van auteursrechten, is niet aan de orde geweest.

**Niet onderbouwd, en niet aangetoond. Dit zijn dus niet meer dan beweringen, waarvan ook nog eens niet duidelijk is gemaakt wat ze betekenen.
de vraag is: wèlke werkenden, en hoeveel precies. Maar ook: Hoeveel werkenden hebben wèl een sterke positie en hoe komt dat? Hoe verhouden zich de verdiensten?**

**Niet aangetoond, bovendien zijn de begrippen 'aanbod' en 'vraag' niet gedefinieerd. Verschillende vormen van aanbod (arbeid, product) worden door elkaar gehaald. Voor 'Vraag' geldt hetzelfde. Bovendien is het maar de vraag of dit een probleem zou zijn als het a waar is.
Elders wordt namelijk gesteld dat de vraag en het aanbod niet goed met elkaar in contact staan.**

Niet aangetoond, dat vinden De Raden kennelijk niet nodig. Bovendien gaat het om 'prijsdaling' (het gaat hier over de prijs van arbeid, niet over de prijs van het kunst-product) in een door De Raden beperkt segment van het aanbod.

aanbod van arbeid is niet hetzelfde als 'aanbod' in de culturele sector. Wèlk aanbod van arbeid er precies is, en hoe die tot stand komt is niet geanalyseerd.

Niet specifiek voor de sector. Bewering: niet aangetoond.

Niet aangetoond. Bewering ondergraaft bovendien de strekking van eerdere beweringen.

Het politieke probleem, namelijk dat een groot deel van de Nederlandse bevolking van mening is dat de de bijdrage van de cultuur aan de smenleving geen subsidie rechtvaardigt, en dat de politiek daar maa heeft te maken, is volledig genegeerd.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

De disbalans tussen vraag en aanbod in de culturele en creatieve sector leidt ertoe dat de arbeidsmarktsituatie van veel werkenden in deze sector zorgelijk is.

Door de economische crisis en de bezuinigingen is hun positie bovendien verder verzwakt.

Het aantal banen van werknemers is gedaald, terwijl er tegelijkertijd relatief veel en in toenemende mate met tijdelijke contracten wordt gewerkt, wat er mede weer toe leidt dat de sector een relatief hoge kans op werkeloosheid kent.

De daling van loondienstverbanden is gepaard gegaan met een verdere toename van het toch al hoge aandeel zzp'ers, vrijwilligers en stagiairs in deze sector en een zwakke onderhandelingspositie van de werkenden.

De inkomens in de sector liggen laag

en de meeste zzp'ers zijn niet verzekerd tegen het risico van arbeidsongeschiktheid.

Tot slot hebben veel zzp'ers onvoldoende financiële middelen om te sparen voor de oude dag

en is er zorg en onrust over (mogelijke) veranderingen in wet- en regelgeving.

Als er al een disbalans is (niet aangetoond) is de aard van die disbalans ook volledig onduidelijk. Dat deze disbalans 'er toe leidt' dat de arbeidsmarktsituatie van veel werkenden in deze sector zorgelijk is, is niet aangetoond. Over hoeveel werkenden het gaat is niet vermeldt. Over de relatie met de andere werkenden in het veld (machtsverhoudingen) is niets vermeld.

Niet aangetoond.

Niet aangetoond, bovendien is het onduidelijk wat 'een hoge graad van werkeloosheid' (in termen van WW-uitkering) betekent als indicatie voor 'zorgelijkheid'

zwakke onderhandelingspositie: niet aangetoond, niet gedefinieerd.

De inkomens liggen laag : er is alleen iets gezegd over de mensen met een relatief laag inkomen, waarbij er geen onderscheid gemaakt wordt tussen mensen met een 'laag' inkomen (niet gedefinieerd) en een 'zorgelijk laag' inkomen.

Er is niets gezegd over de gehele omzet in de sector, en er is ook niets gezegd over de stelling dat het deel van de inkomsten dat naar de makers gaat te laag is.

Er is gezegd dat 80% van de ZZP'ers voorzieningen heeft getroffen tegen arbeidsongeschiktheid. De vraag is overigens of deze bewering klopt. Over de opkomst van broodfondsen is niets gezegd.

Maar er is wel aangegeven dat met name voor de minst verdienenden de WAO een toereikende oplossing is.

Die onrust is ook niet beperkt tot de sector of kenmerkend er voor..

De vraag of die onrust niet mede wordt veroorzaakt door incompetentie van de sociale partners is niet aan de orde geweest.

In de volgende hoofdstukken doen de raden voorstellen die tot doel hebben de positie van de werkenden in de culturele en creatieve sector structureel te verbeteren.

Het is de raden erom te doen dat de weerbaarheid en zelfredzaamheid van de werkenden en de werkgevers en opdrachtgevers wordt vergroot

en dat zij in de gelegenheid worden gesteld om te onderhandelen over redelijke honoraria en de verdeling van inkomsten uit auteursrechten.

De voorstellen zijn verdeeld over vier oplossingsrichtingen:

- Hoe kan het verdienvermogen van de culturele en creatieve sector worden vergroot? (hoofdstuk 3)
- Hoe kan de inkomenszekerheid van werkenden worden verbeterd? (hoofdstuk 4)
- Hoe kan scholing en duurzame inzetbaarheid worden bevorderd? (paragraaf 5)

Einde van de samenvatting.

Begin van de zoveelste samenvatting van wat De Raden gaan voorstellen, voorstellen, die zoals we nu hebben kunnen concluderen, berusten op borrelpraat, en op niets.

De Raden hebben ook niets gedaan om de legitimiteit van hun eigen optreden te onderbouwen. Hoezo zouden zij (cq de sociale partners die de commissie van de Raden vormden) De Raden) de aangewezen partijen zijn om oplossingen te bieden, terwijl zij hun eigen effectiviteit tot op heden op geen enkele manier aan een onderzoek hebben onderworpen?

Weerbaarheid en zelfredzaamheid zijn termen die in het geheel nog niet aan de orde zijn geweest.

Zij? Wie? De werkenden, of de Raden?

Niets van de 'oplossingsrichtingen' is in het voorgaande onderbouwd,

Verdienvermogen is niet gedefinieerd, en ook hierboven niet aan de orde gesteld.

Inkomenszekerheid is niet gedefinieerd. Er zijn wat losse opmerkingen over inkomenszekerheid geplaatst maar geen daarvan is onderbouwd.

Over Scholing is niets gezegd. 'Duurzame inzetbaarheid' lijkt hier vooral te betekenen: 'zicht op vast werk', maar straks zal blijken dat vooral wordt bedoeld: vast werk buiten de sector, dus uitstroom.

- Hoe kan de sociale dialoog worden versterkt? (hoofdstuk 6)

3. VERGROTEN VERDIENVERMOGEN VAN DE CULTURELE EN CREATIEVE SECTOR

3.1 INLEIDING

De culturele en creatieve sector verdient geld voor Nederland. De directe bijdrage aan het bruto binnenlands product (bbp) wordt geschat op 2,25 procent in de afgelopen twintig jaar.

Indirect draagt de sector bij aan onder meer het vestigingsklimaat voor burgers en bedrijven en de toeristische industrie. Zo bezochten in 2014 zes op de tien buitenlandse toeristen een of meer culturele instellingen, festivals of historische bezienswaardigheden tijdens hun verblijf in Nederland.

Over sociale dialoog is niets vermeld. Niet wat die inhoud, niet waar die plaatsvindt of moet vinden, en niets over de mate waarin die momenteel niet functionneert.

Conclusie:

Deze hele paragraaf, die de kern en ruggegraat zou moeten zijn voor het hele advies, bestaat uit lucht.

Hier begint eigenlijk wat de echte inhoudelijke basis van dit rapport zou moeten zijn.

Het begrip 'verdienvermogen' wordt in dit stuk 26 keer gebruikt, maar het wordt nergens gedefinieerd. Het gebruik van dit concept in deze nota is ook volstrekt onduidelijk. Doelt men hier op wat er momenteel in de hele sector wordt verdiend, c.q. opgebracht? Doelt men hier op wat de sector als geheel idealiter zou kunnen opbrengen? Of doelt men op het de mogelijkheid om de verdiensten van de groep kunstenaars die nu weinig verdient, op te schroeven?

Verdiend geld 'voor Nederland'. Wat betekent dat?

Dit is een tekst die typisch is voor het zelfgenoegzame gepraat van hen die 'de culturele en creatieve sector' als een vaststaand en onbespreekbaar positief gegeven beschouwen.

De mythe van 'de creatieve stad' [is echter door de mand aan het vallen](#).

De waarde die gecreëerd wordt door de sector komt lang niet altijd bij de makers terecht.

Zo hebben mensen geld over voor toegang tot nieuws, games, muziek en films via het internet, maar gaat het grootste deel hiervan naar de bedrijven die de toegang faciliteren, zoals de producent van de smartphone of laptop en internetproviders.

Zoekmachines als Google en YouTube verdienen op hun beurt aan de reclameopbrengsten van digitale bezoeken.

Slechts een fractie van de gecreëerde waarde vloeit terug naar de makers van de creatieve content.

De Nederlandse economie in het algemeen en de culturele en creatieve sector in het bijzonder zijn erbij gebaat dat deze toegevoegde waarde in grotere mate bij de makers neerslaat.

Deze zin is de steeds weer herhaalde grondtoon van dit advies, maar er is nergens duidelijk gemaakt waarop hij is gebaseerd. Bovendien is hij onzinnig: waarom zou de waarde die wordt gecreëerd alleen bij de makers terecht moeten komen? Wie *zijn* de makers? Wat betekent 'lang' niet altijd? Deze hele zin is niet meer dan een onderbuikgevoel, maar op een plek als deze zouden De Raden er toch wel iets meer over moeten kunnen zeggen. Ze vinden dat echter niet nodig.

Bovendien wordt deze zin geplaatst in het kader van de gedachte dat 'het verdienvermogen van de sector moet worden vergroot'. Waarom? Waarom zou een streven naar een redelijke verdeling van wat er verdiend worden niet veel logischer zijn?

Als 'het verdienvermogen' wordt vergroot, waarom zou dat dan niet alleen maar leiden tot meer inkomsten voor de groep die nu toch al onredelijk veel verdient? Wie is die groep? Niets, niets weten De Raden er over te vertellen.

'de mensen hebben er geld voor over, maar het meeste gaat naar 'producenten' hoe veel, wie zijn die 'producenten'?

De klacht lijkt logisch, maar alleen als men bijvoorbeeld 'de bedrijven die de toegang faciliteren' niet tot de sector rekent. De vraag is niet of alle inkomsten bij de makers terecht (moeten) komen, maar wel deel van de inkomsten bij de makers terecht komt, dat wil zeggen, de vraag is wát is 'de sector' precies? Hoeveel wordt daar verdiend, en bij wie komt wat terecht, en waarom?

Maar de ontwerpers in de reclame vallen onder de creatieve sector.

Google en Youtube voegen ook een dienst van onschatbare waarde toe, aan deze dienst en de potentie daarvan wordt in dit 'advies' volledig voorbijgegaan, misschien omdat deze entiten ècht de potentie van de sector hebben vergroot?

Welke fractie, hoe groot is die precies? en met welke mechanismen gebeurt dat? Het hele internet valt buiten de scope van De Raden.

het begrip 'internet' komt in dit advies slechts 5 keer voor, waarvan dus al twee keer in deze alinea. Dat staat in schril contrast tot het belang van het fenomeen internet voor de sector. In deze alinea wordt hierover niets inhoudelijks beweerd.

Waarom? De Raden vinden het beneden hun waardigheid om dit verder te onderbouwen. Of gaat het hier een om totaal gebrek aan deskundigheid?

'toegevoegde' waarde? In de zin van de BTW? De waarde die kunstenaars scheppen is in die zin niet 'toegevoegd' maar 'geschapen'.

Het te gelde maken van de economische waarde draagt niet alleen direct bij aan een gezonde arbeidsmarkt binnen de sector,

maar zorgt ook voor economische circulariteit: hogere inkomsten geven ruimte voor nieuwe investeringen, die leiden tot meer maatschappelijke en economische impact, wat weer leidt tot hogere inkomsten, et cetera.

Om deze opwaartse beweging op gang te brengen en in stand te houden, is versterking nodig van het verdienvermogen van de sector.

Dat dit verdienvermogen ook binnen andere sectoren kan liggen, laat het genoemde voorbeeld zien.

Dit hoofdstuk bevat maatregelen die genomen kunnen worden door de sector en de overheid om het verdienvermogen van de sector te versterken.

Deze maatregelen vergroten de koek voor iedereen. Om ervoor te zorgen dat de verzilverde waarde ook daadwerkelijk bij de juiste personen en organisaties terecht komt,

dienen de voorstellen in dit hoofdstuk gezien te worden in samenhang met de voorstellen genoemd in de andere hoofdstukken, die gaan over een redelijke verdeling van de koek.

De SER en Raad voor Cultuur wijzen erop dat de sector en de overheid een gedeelde

Hier beginnen De Raden aan een staaltje Hogere Economische Wartaal (HEW).

"het te gelde maken van de economische waarde" Wat mag dat betekenen?

"draagt direct bij aan een gezonde arbeids markt" Hoezo? Het probleem is toch dat er kennelijk geen gezonde arbeidsmarkt is? Of wordt de economische waarde thans niet 'te gelde gemaakt'?

"zorgt voor economische circulariteit" - Circulariteit is momenteel een mode-begrip, dat slaat op hergebruik van grondstoffen, Cradle 2 Cradle etc. Dat De Raden dit begrip hier gebruiken slaat nergens op en demonstreert de schijn-expertise van de nepdeskundigen die aan het woord zijn.

Bovendien het effect dat hogere inkomsten zouden leiden tot investeringen op zich al onzin, want voor de groepen die De Raden tot onderwerp van hun zorg hebben gekozen leiden meer inkomsten voorlopig *per definitie* alleen maar tot consumptieve uitgaven voor levensonderhoud, verzekeringen, etc. Niks investeringen.

Theorie van Munchausen: Om meer te gaan verdienen dient men meer te gaan verdienen.

Er is echter geen voorbeeld genoemd. Wat 'verdienvermogen' is wordt steeds waziger.

Dit hoofdstuk bevat maatregelen. We zijn namelijk alweer aan een inleiding bezig dis we voorspellen alleen maar wat we straks gaan zeggen.

Maatregelen die genomen 'kunnen' worden door de overheid en de sector. (dat wil zeggen, door iedereen, dus?)

Het zal dus gaan over maatregelen die het 'vermogen' tot verdienen gaan vergroten. de Koek voor iedereen moet groter, daar gaan we het éérs over hebben, niet dus, over de manier waarop de koek wordt verdeeld.

Over de verdeling gaan we het later hebben: maar het is nu al wel duidelijk dt de verzilverde waarde niet alleen bij de juiste kunstenaars, maar óók bij organisaties gaat komen.

Waaom dan die andere hoofdstukken niet éérs?

De Raden wijzen er op dat ze de vraag van de minister, om aan te geven welke partijen bij genoemde voorstellen het voortouw moeten gaan nemen, gaan negeren.

3.2

verantwoordelijkheid hebben en niet op elkaar kunnen wachten.

BENUT DE POTENTIE VAN DE SECTOR EN SLUIT AAN BIJ ANDERE BELEIDSAGENDA'S

De culturele en creatieve sector kan nog meer bijdragen aan onze welvaart dan het nu al doet.

Het is de verantwoordelijkheid van de sector zelf om zijn toegevoegde waarde voor het voetlicht te brengen en zo de vraag naar deze sector te vergroten.

Dit vraagt om sterke vertegenwoordigers, die het Nederlandse bedrijfsleven, consumenten en politieke beslissers van informatie kunnen voorzien.

De raden moedigen sectorpartijen als Kunsten '92, de Federatie Cultuur, de Federatie Creatieve Industrie, vakbonden en beroepsverenigingen aan om hierin intensief samen op te trekken en zoveel mogelijk met één stem te spreken.

Na de HEW krijgen we nu een staaltje BNG (beleidsnota gezwam). 'benut de potentie van de sector':

1. Potentie benutten is niet hetzelfde als Potentie vergroten. (vergelijk de sporter: Potentie benutten = beter trainen, potentie vergroten = illegale drugs nemen).
2. Benut de potentie van de sector: Tegen wie wordt dit gezegd? Wie 'benut' of 'benutten' de sector? "Sluit aan bij andere beleidsagenda's"
3. Welke agenda's? waarom zijn dat andere agenda's? Als 'iemand' aansluit bij een andere agenda, houdt die 'iemand' dan zelf nog een agenda?

De culturele sector = hij.

De bewering is uit de lucht gegrepen, althans hij wordt nergens onderbouwd. Waarom is dit nodig? 'nog meer bijdragen'? hoezo? Hoeveel draagt hij nu dan bij? Aan 'onze welvaart' Wie zijn ons? Is onze welvaart momenteel al niet unsustainable? Waarom zou 'onze welvaart i.h.a. verhoogd moeten worden?

'De verantwoordelijkheid van de sector zelf' Maar wie *zijn* 'de sector?

Als je 'de toegevoegde waarde van de sector' 'voor het voetlicht' brengt, vergroot je daarmee de vraag? Hoezo? Elke analyse ontbreekt.

Het zal blijken dat De Raden hiermee zichzelf bedoelen, althans, de organisaties die zij als schrijvers vertegenwoordigen. De vraag waarom zij op dit moment geen sterke vertegenwoordigers zijn lijkt niet bij hen op te komen.

De Raden zijn dus zelf de sectorpartijen, en ze moedigen zich zelf aan om met één mond te spreken. Dit document, 'Passie gewaardeerd' is een demonstratie van de gevolgen dit idee. Incapabele vertegenwoordigers komen overigens maar op één idee als ze met één mond willen spreken, dat is namelijk alle alteratieve gedachten het zwijgen opleggen.

En Waarom zou 'de vraag' groter worden als de sector met één mond spreekt?

Om ervoor te zorgen dat de potentie van de sector optimaal wordt benut, is een overheid nodig die leert van ervaringen en op basis daarvan beleid ontwikkelt.

De belangrijkste belemmerende factor is momenteel niet een gebrek aan goede initiatieven, maar onvoldoende aandacht voor verspreiding en opschaling, waardoor centrale en decentrale overheden steeds opnieuw het wiel uitvinden.

Ook zijn de beleidsagenda's van departementen en centrale en decentrale overheden vaak niet goed afgestemd op elkaar en op de kenmerken van de sector, waardoor ambities stranden in goede voornemens.

De raden adviseren daarom om een integrale beleidsagenda op te stellen ter vergroting van de maatschappelijke en economische waarde van cultuur. Deze agenda zou geleid kunnen worden door de ministeries van OCW, EZ en Financiën, in afstemming met de sector, gemeenten, provincies en andere departementen.

Hieronder volgt een niet-limitatieve opsomming van terreinen waar de raden onbenutte potentie zien van de culturele en

Nu gaan De Raden beweren dat het de schuld is van de overheid, dat 'de potentie van de sector' niet 'optimaal wordt benut'. Let wel: de titel van deze oplossingsrichting is "Het verdienvermogen van de sector vergroten" Kennelijk begrijpen De Raden de pretentie van hun eigen oplossingsrichting niet.

Bovendien komen we hier nu ook weer op de vraag: "wie, welke mensen precies, zijn dan diegenen die 'de potentie van de sector moeten gaan benutten', want in al zijn abstractie is deze uitspraak, zijn dit soort uitspraken, leeg.

Hier wordt een belangrijk klinkende uitspraak gedaan, die echter totaal zonder onderbouwing blijft. Waar halen De Raden dit vandaan? Ook intern is deze zin nonsens, in zijn causale duiding:

De belangrijkste reden dat overheden steeds opnieuw het wiel uitvinden, is 'onvoldoende aandacht voor verspreiding en opschaling'. Deze zin alleen al bevat intern onzin. Om dan nog maar te zwijgen over de betekenis van 'belemmerende factor' hier, terwijl er nergens iets wordt geduidt over een proces waarin die belemmering dan op zou treden.

"Ook " : alsof er al iets is gezegd, of aangetoond. 'beleidsagenda's zijn niet goed afgestemd op elkaar, of op de kenmerken van de sector'. Nu weten De Raden zelf al niet wat de eigenschappen van de sector zijn, maar ook enig idee van wat 'een beleidsagenda' is, ontbreekt, laat staan het inzicht dat 'beleidsagenda's' per definitie de resultante zijn van politieke afwegingen, die telkens voor elke laag of deel van de overheid, dus weer anders uitvallen.

"Ambities stranden in goede voornemens " Hoe verschillen ambities van goede voornemens?

Dit is de tekst van een beleidsmedewerker die boven zijn competentieniveau werkt ; een soort woorddiarree, een soort stream of consciousness

Één integrale beleidsagenda: voor alle sectoren, ook nog eens. Hoe is het mogelijk dat niemand wakker wordt bij dit soort centralistische praat? En die integrale beleidsagenda moet dan worden opgesteld door de sectorpartijen die immers met één stem spreken?

De Raden worden dan ook nog 'practisch', door op te merken dat deze agenda geleid moet worden door drie ministeries, in afstemming met de sector en alle overheidsniveaus.

De Raden blijven bescheiden, in hun advies, want ze adviseren alleen maar 'zou geleid kunnen worden'. Bijvoorbeeld. Dus ze staan ook open voor andere gedachten.

Een niet-limitatieve opsomming, dat is een ander woord voor een rijtje hap-snap voorbeelden, mogelijk als resultaat van een geanimeerd rond tafelgesprek waar de deelnemers eens mochten roepen wat er volgens hen allemaal mogelijk was.

En dan gaat het dus helemaal niet meer om het vergroten van 'het verdienvermogen van de sector', maar om het benutten van onbenutte potentie. En dan moet dat ook nog dienen 'voor de welvaart in

creatieve sector voor de welvaart in
Nederland:

De bijdrage van de sector aan innovatie

De bijdrage van de sector aan innovatie

Maatschappelijke uitdagingen zoals
klimaatverandering, energietransitie en
vergrijzing vragen om nieuwe oplossingen.

Met haar creativiteit en ontwerpende kracht
kan de sector hier bij uitstek aan bijdragen.

De creatieve sector wordt vaak pas betrokken
in de implementatiefase, zoals voor een
publicatie, app of website.

De meeste potentie ligt echter in de
ontwerpfase waarin nieuwe concepten worden
ontwikkeld.

Nederland' (aanhakend aan de politieke stroming die vindt dat het met de welvaart in Nederland ècht
nog wel een tandje beter kan).

We krijgen om te beginnen een lijstje van gebieden waarop de cultuursector volgens De Raden 'een
bijdrage zou kunnen leveren. Een niet- limitatief lijstje uiteraard, gepresenteerd als cursive alena kopjes,
zodat het hap-snap denken dat hier aan de hand is niet meteen opvalt. Ik raap ze daarom alvast even
samen. Het lijstje:

- 1 innovatie
- 2 stedelijke profilering en regionale groei
- 3 de kwaliteit van de bebouwde omgeving
- 4 participatie en sociale cohesie
- 5 de ontwikkeling van 21st century skills in het onderwijs
- 6 internationale diplomatie en handel
- 7 economische groei

Het is duidelijk dat hier op geen enkele manier een soort overkoepelend, analytisch denken aan te pas
is gekomen. De gebieden overlappen elkaar, zijn van totaal verschillende niveau's, het zijn ook vooral
buzz- woorden die elders heersende politieke modes reflecteren. En dit dan door De Raden die het één
alineea eerder nog over één centrale beleidsagenda.

Innovatie – ook al zo'n buzz woord, en dan een greep uit een de bodemloze put van voor innovatie
vatbare gebieden, 'die om nieuwe oplossingen' vragen, want gewone oplossingen zijn niet voldoende,
kennelijk.

Hier wordt eigenlijk beweerd dat creativiteit en ontwerpende kracht voorbehouden zijn aan 'de
creatieve sector' Dat die in andere sectoren niet, of niet voldoende, aanwezig zijn. Dit is een jammerlijk
voorbeeld van zelfoverschatting, van het aan de eigen pik zuigen.

En dan dit zelfbeklag! Het is toch echt nodig om ons af te vragen wie het onbenul is waar een dergelijke
gedachte uit is voortgekomen. Gelukkig hebben De Raden ook hier een veiligheid ingebouwd, want er
staat 'vaak' – dus niet altijd. Dus mocht een kunstenaar die betrokken was bij het ontwerp van 'iets' in
de energietransitie, dan telt ze bij voorbaat al niet mee. En dan de implicite minachting voor de
implementatiefase die hier is ingebouwd; daar ligt toch echt niet 'de meeste potentie' volgens De
Raden.

Want die 'meeste potentie' ligt in de ontwerpfase. Wat gebeurt er in die ontwerpfase? 'dáár worden
nieuwe concepten ontwikkeld'. Wat bedoelen De Raden met 'concepten'? Ze hebben geen idee.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

Er zijn verschillende maatregelen mogelijk om dit te bewerkstelligen:

- Opdrachtgevers zoals gemeenten leren hoe zij ontwerpdisciplines en digitale cultuur kunnen gebruiken voor actuele vraagstukken. Dit kan bijvoorbeeld middels een stimuleringsprogramma naar het voorbeeld van Designing Demand van de UK Design Council;
- Bedrijven en overheden stimuleren om makers vroeger in het proces te betrekken. De Rijksdienst voor Ondernemend Nederland doet momenteel een pilot met vouchers voor bedrijven voor de inhuur van makers in de ontwerpfase.
- Samenwerking tussen bedrijven, overheden en makers stimuleren met behulp van matchingsregelingen. De sector kent veel zzp'ers en kleine studio's die vaak met innovatieve ideeën komen voor actuele vraagstukken, zonder die te exploiteren onder een eigen merk of label. Zij kunnen van waarde zijn voor gevestigde bedrijven en organisaties die de wens en slagkracht hebben om kansrijke ideeën uit te werken en te implementeren.

'verschillende maatregelen' – weer zo'n beleidstaal term die elke verantwoordelijkheid ontduikt.

Opdrachtgevers zoals gemeenten scholen. Dat moet 'iemand' dan gaan doen, en volgens De Raden gebeurt dat dus nog niet. Ja, in Engeland wel....

Of, eigenlijk toch niet, het gebeurt ook in Nederland al.

Maar wat hier ontbreekt is een analyse:

Wat zijn de ervaringen met dit programma? Hoe zou blijken dat dit programma het verdienvermogen van de sector vergroot?

Het sterft al van de bedrijfjes die kunstenaars en ondernemers op tal van wijzen bijelkaar proberen te brengen. Hoe succesvol zijn die? Analyse ontbreekt.

Dit is eigenlijk dezelfde als het punt hierboven. De design vouchers waar aan wordt gerelateerd zijn in werking. Niet alleen hebben De Raden dus niets nieuws, ze laten ook na om te analyseren waarom hier iets wordt toegevoegd aan het verdienvermogen van de sector.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

- Kunstprojecten met een duidelijke impact op een maatschappelijk thema of vraagstuk steunen. Het tijdelijke stimulerings- en onderzoeksprogramma The Art Of Impact, dat werd gefinancierd door OCW en uitgevoerd door de zes publieke cultuurfondsen, zou een vervolg kunnen krijgen.

De bijdrage van de sector aan stedelijke profilering en regionale groei.

Culturele voorzieningen dragen bij aan het vestigingsklimaat voor burgers en bedrijven. Evenementen en festivals trekken consumerende bezoekers.

De aanwezigheid van makers stimuleert het ondernemersklimaat.

Leegstand van winkels en woningen kan worden weggenomen door herbestemming tot ateliers, galeries en culturele broedplaatsen. De Agenda Stad van BZK, de RetailAgenda van EZ en eventuele Citydeals bieden hiervoor aanknopingspunten.

De bijdrage aan de kwaliteit van de bebouwde omgeving

Net hebben De Raden nog gesteld dat dit soort projecten er (vaak) niet zijn, en nu blijkt dat ze er dus wel zijn. Alweer: elke analyse van het effect van de projecten in dit kader op 'het verdienvermogen van de sector' ontbreekt.

Let wel: ik zeg hier niets ten nadele van deze projecten, ze zijn uitgevoerd door door mij zeer gewaardeerde collega's, maar geen van deze collega's had, naar mijn weten, de pretentie om 'het verdienvermogen van de sector te vergoten'.

Evaluatie van de organisatoren van 'the art of impact': *"Dit kan de logische vraag oproepen hoe de impact die met de projecten binnen The Art of Impact is gerealiseerd nu beoordeeld moet worden. Hoewel de impact wel beschreven kan worden, kan die beoordeling wat ons betreft niet gemaakt worden"*

De Raden zwammen dus maar wat in het wilde weg. (De laffe non-aanbeveling van De Raden dat 'the art of impact' een vervolg 'zou kunnen' krijgen is hier dan ook een symptoom van.)

Hebben De Raden nu mogelijke nieuwe maatregelen genoemd om kunstenaars te betrekken bij het ontwikkelen van 'concepten' in 'de ontwerpfase' Welnee.

Hebben De Raden nu aangegeven dat dit alles zou helpen om het verdienvermogen van de sector te vergroten? Alle voorbeelden bestaan al. Nee dus. En hebben De Raden nu aan gegeven hoe deze projecten er voor zorgen dat en meer van de gegenereerde inkomsten in de sector bij 'de makers' terecht komen? Ook al niet.

Op naar het volgende gebied:

Hier worden nogmaals de beweringen van Richard Florida herhaald, beweringen waar [hij zelf dus inmiddels aan is gaan twijfelen](#). De vraag is: "aan wie komt al deze creativiteit ten goede?" het antwoord is steeds meer : "Aan een kleine urbane elite die vooral aan zichzelf denkt"

Het ondernemersklimaat maakt dat 'makers' steeds verder worden gemarginaliseerd in een proces van gentrificatie waarin kunstenaars nuttig zijn in een initiële fase, maar worden afgedankt en verdreven zodra de stijgende vastgoedprijzen dat mogelijk maken.

Dat 'kan' misschien wel, maar hoe leidt dit tot vergroting van het verdienvermogen in de culturele sector?

De opgaven van transformatie van vastgoed in stedelijke regio's is de komende jaren een vraagstuk waar makers een positieve bijdrage aan kunnen leveren. VNO-NCW werkt momenteel aan een programma voor bruisende steden en dorpen waarin kunst en cultuur integraal wordt meegenomen. Een goed voorbeeld van een bijdrage op het ruimtelijke terrein is het programma Ruimte voor de Rivier van het ministerie van I&M in samenwerking met verschillende steden, waarin het indammen van overstromingsrisico's hand in hand ging met stedelijke ontwikkeling. Het ging hier om de ontwikkeling van grote infrastructurele projecten waarin inwoners zelf een stem hadden, wat de gebruikerswaarde en maatschappelijke acceptatie ten goede kwam.

De bijdrage aan participatie en sociale cohesie

Cultuur kan bijdragen aan de participatie in de samenleving en betrokken worden in beleid gericht op het tegengaan van eenzaamheid bij ouderen, het vergroten van kansen van jongeren en integratie van mensen uit verschillende groepen van de samenleving.

Voorbeelden zijn het Manifest samen zingen uit 2020⁵⁶, en het jeugdcultuurfonds⁵⁷ ter bestrijding van armoede onder jongeren.

"Waar makers een positieve bijdrage aan kunnen leveren"

"Bruisende steden en dorpen waarin kunst en cultuur integraal worden meegenomen"

Afgezien van de vraag in hoeverre het verdienvermogen van de sector hier door wordt vergroot: het gebeurt allemaal al, kennelijk. Wat is de bijdrage van De Raden hier?

Welke invloed heeft dit programma op de arbeidsmarkt voor kunst en cultuur? Is er iemand die daar iets over kan zeggen?

Ook hier weer wordt uit de losse pols gesproken over projecten die al lopen. Maar er wordt niet uitgelegd of en hoe die projecten werken.

Afgezien van de vraag in hoeverre het verdienvermogen van de sector hier door wordt vergroot: het gebeurt allemaal al, kennelijk. Wat is de bijdrage van De Raden hier?

De bijdrage aan de ontwikkeling van 21st century skills in het onderwijs

Vaardigheden zoals creativiteit, flexibiliteit en reflectie worden steeds belangrijker in de maatschappij en op de arbeidsmarkt. Cultuureducatie en participatie dragen daar bij uitstek aan bij. Voortzetting van het programma Cultuureducatie met kwaliteit en het meenemen van cultuureducatie in de curriculumherziening in het kader van Onderwijs 2032 lijken kansrijk.

De bijdrage aan internationale diplomatie en handel

Culturele instellingen worden regelmatig betrokken bij staatsbezoeken en internationale handelsmissies omdat dit goed is voor het imago van Nederland. Een grotere impact is mogelijk door wederkerigheid een onderdeel te maken van het beleid, bijvoorbeeld door structurele uitwisselingen te faciliteren en vaker een podium te vragen voor Nederlandse kunstenaars en instellingen in het buitenland. De oprichting van de nieuwe stichting NL International Business biedt daartoe kansen.

Afgezien van de vraag in hoeverre het verdienvermogen van de sector hier door wordt vergroot: het gebeurt allemaal al, kennelijk. Wat is de bijdrage van De Raden hier?

Afgezien van de vraag in hoeverre het verdienvermogen van de sector hier door wordt vergroot: het gebeurt allemaal al, kennelijk. Wat is de bijdrage van De Raden hier?
Waarom biedt de oprichting van 'NL International Business' kansen, en welke kansen, ten behoeve van wie? De Raden vinden het niet nodig om hier woorden aan vuil te maken.
Overigens, het boek van P.van Klink, "De Bijzondere economie van het Kunstenaarschap", waaraan hier wordt gerefereerd, bevat 'analyses' over de economie van het kunstenaarschap van het zeffde zwakke niveau als in dit stuk.

De bijdrage van de sector aan economische groei

De creatieve industrie, door het kabinet afgebakend als de sectoren design, media en entertainment, mode, gaming en architectuur, is de afgelopen jaren aangewezen als topsector vanwege diens internationale toppositie.

Dit heeft bijgedragen aan een hogere organisatiegraad in de sector, het openen van internationale markten en groei ondanks de economische crisis.

Maatregelen waar de sector baat bij had, waren onder meer de MIT- regeling, die innovatie in het midden- en kleinbedrijf stimuleert over regiogrenzen heen.⁶² De steun voor Topconsortia voor Kennis en Innovatie (TKI's) heeft bijgedragen aan een aanzienlijke toename van publiek-private samenwerking in de sector.

Dit topsectorenbeleid verdient een passend vervolg nu de economie weer aantrekt, waarin de eerdere lessen zijn meegenomen en het beleid wordt verbreed tot meer culturele en creatieve disciplines.

In evaluaties is gewezen op de potentie van de sector op het gebied van crossovers met andere sectoren, zoals gestimuleerd door het platform CLICKNL.

Er wordt hier even voorbijgegaan aan het feit dat voor 'het topsector beleid' een selectie is gemaakt uit wat in dit advies de creatieve sector wordt genoemd. Bovendien is de creatieve industrie topsector geworden vanwege de internationale positie die hij al had, als sector. Gaan De Raden hier nu adviseren, hoe 'het verdienvermogen' van deze sector te vergroten? Nee.

Afgezien van de vraag of dit waar is ('het' heeft bij voorbeeld ook geleid tot een inmiddels doorgeprikte bubbel in de gaming-sector) – het is allemaal al gebeurd. De Raden pretenderen hiet 'oplossingsrichtingen' aan te geven voor problemen binnen de sector, en met name voor het 'feit' dat de inkomsten in de sector niet of nauwelijks bij de makers terechtkomen.

'waar de sector baat bij had' – inmiddels zijn we een beetje kwijt over welke sector het precies gaat, maar de indruk is iedereen baat had, behalve kennelijk de makers zelf. De Raden babbelen gezellig voort zonder zich ook maar een moment af te vragen wat een en ander nu biedt op het gebied van 'nieuwe oplossingsrichtingen'.

'Verdient een passend vervolg'. Er zal wel geanalyseerd zijn wat er precies de resultaten zijn geweest, maar De Raden vinden het niet de moeite om die voor ons samen te vatten, als ze er al enig benul van hebben.

CLICKNL is het platform van het topsectoren beleid, waar je niet in komt als je er niet in zit. Er is reden te over om eens kritisch te kijken naar dit platform, maar daar zijn De Raden niet aan toegekomen.

3.3

VERZAMEL, BUNDEL EN ONTSLUIT KENNIS OVER MARKTSTIMULERING

Verder liggen er nog kansen voor economische groei door het toegankelijker maken van financieringsmogelijkheden voor ondernemers in de sector, vraagstimulering in meer landen en het opschalen van creatieve concepten middels incubators.⁶³

Het stimuleren van de markt voor diensten en producten van de culturele en creatieve sector, is een krachtige manier om het verdienvermogen van de sector te versterken en tegelijk de impact van kunst en cultuur op de maatschappij te vergroten.

De sector kent reeds veel verschillende initiatieven die de vraag naar kunst en cultuur vergroten, variërend van de Museumkaart tot cultuurabonnement *WeArePublic*⁶⁴ en van de commerciële dancefeesten die een markt voor *Dutch Dance* creëerden tot het crowdfundplatform *Voordekunst.nl*⁶⁵. Nu staan dit soort initiatieven vaak op zichzelf. Zij maken de koek echter groter voor iedereen die in en rond de sector werkt en onderneemt.

Kansen voor iedereen in het bedrijfsleven via 'incubators'. Ook al een concept waar men vraagtekens bij zou kunnen zetten, maar De Raden vinden het niet eens nodig om hun aanbeveling in dit verband toe te lichten.

We zijn nog steeds bezig met het verhogen van het verdienvermogen, maar het zal blijken dat, ook in dit blokje weer, dat voornamelijk neerkomt op het opnoemen van een paar plekken vanwaaruit nu al geld beschikbaar komt voor kunst en cultuur, en het 'idee' om een platform op te richten.

Het stimuleren van de markt – alsof dat niet de rol van elke poster, elke reclame uiting is sinds de uitvinding van de boekdrukkunst.

Ja, de sector kent al veel initiatieven.

Maar De Raden hebben wel een kritische opmerking:

"Die initiatieven staan vaak op zichzelf" (wat zou daarvoor het alternatief zijn, en zou zo'n alternatief wenselijk zijn?)

en dan weer een 'echter' binnen de bovenstaande 'maar':

"Maar ze maken de koek groter voor iedereen" (de mogelijkheid dat sommige initiatieven ten koste zouden gaan van andere initiatieven komt niet bij De Raden op)

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

De raden denken dat sterkere marktstimulering mogelijk is met een programmatische aanpak, waarbij bestaande kennis van marktstimulering wordt gebundeld en nieuwe kennis wordt ontwikkeld en publiekelijk beschikbaar wordt gemaakt.

Bundeling heeft als voordeel dat het overzicht creëert

en gericht onderzoek mogelijk maakt waar kennis ontbreekt.

Ook wordt het makkelijker om middelen bijeen te krijgen om initiatieven te ontwikkelen, te verbeteren of op te schalen.

Deze sectorale functie zou beslag kunnen krijgen in een landelijk platform, dat ten dienste staat van de hele sector. Een dergelijk platform zou de volgende functies kunnen hebben:

- *Business cases* ontwikkelen op meso- en macroniveau voor bedrijven en overheden, bijvoorbeeld op terreinen waar de potentie van cultuur nog onderbenut is.

En hier komen De Raden dan weer met hun variant op het spreken met één mond: één 'programmatische aanpak'. Wat kan hier bedoeld worden met 'programmatisch'?

Bestaande kennis van marktstimulering wordt gebundeld en publiekelijk beschikbaar wordt gemaakt. (alsof die kennis momenteel niet gewoon bedrijfskapitaal is van tal van marketingbedrijven die met elkaar concurreren.)

de vraag waarom die bundeling momenteel niet plaatsvindt (namelijk concurrentie op leven en dood) is te triviaal voor De Raden. Vandaar ook niet de vraag naar de praktische haalbaarheid.

Als er nu ergens een sector binnen de sector is die leidt aan een overdaad aan onderzoek, is het de marketing wel.

Hoezo? Waarom zou het makkelijker worden middelen bijeen te krijgen om initiatieven te ontwikkelen? En makkelijker voor wie?

De eerste aap komt uit de mouw: Een Landelijk Platform, ten dienste van de hele sector. We zullen die aap nog vaker tegenkomen, want die platformen, dat blijkt een centrale gedachte te zijn achter dit beleidsadvies.

Let wel weer op de veiligheidstaal: Een platform 'zou de volgende functies kunnen ' hebben, in plaats van 'moet de volgende functies waar kunnen maken'. De Raden leggen zich nergens op vast.

Ervaringen met eerdere platforms worden niet genoemd, en dus ook niet geëvalueerd. Gedachten over nadelen van platforms (slokken fondsen op, die besteed zouden kunnen worden aan kunst en cultuur, vormen slangekuilen met strijdige facties; fraude met subsidies omdat er geen lichaam is dat deze platformen moet controleren) komen niet aan de orde.

business cases (meervoud) ontwikkelen terwijl De Raden eigenlijk van mening zijn dat er meer één business case is, onder leiding van hun platform en onder één beleidsagenda. bedrijven die met elkaar concurreren, en overheden die een gezamenlijke beleidsagenda moeten hebben.

'bijvoorbeeld' op terreinen waar de potentie van cultuur nog onderbenut is. De Raden zijn vergeten dat zij zelf, in dit advies, bezig zouden moeten zijn om aan te geven hoe de potentie van cultuur *verhoogd* kan worden.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

- | | |
|---|--|
| - Nieuwe productie- en financieringsmodellen ontwikkelen, verbeteren of opschalen dienst van de sector, bijvoorbeeld in samenwerking met technologiebedrijven. | <p>Alsof productiemodellen en financieringsmodellen op dit moment niet worden ontwikkeld. Ook: alsof productie 'modellen' en financieringsmodellen eigenlijk een zelfde soort fenomeen zijn, onderdeel van tot marketingkennis van het platform.</p> <p>'bijvoorbeeld' in samenwerking met technologie bedrijven (die elkaar in het idee van De Raden dan ook niet beconcurreren en die welwillend een groter deel van de winsten afdragen aan kunstenaars die 'de concepten' hebben ontwikkeld).</p> |
| - Nieuwe (internationale) markten aanboren en bestaande markten vergroten, bijvoorbeeld door het promoten van merken zoals <i>Dutch Dance</i> en <i>Dutch Design</i> en door aansluiting bij de nieuwe Stichting NL International Business. ⁶⁶ | <p>Nieuwe markten aanboren (hadden we dat 'idee' al niet eerder gehoord?) en bestaande markten vergroten – hoe je dat laatste moet doen als je ten diense wil stan van 'de hele sector' latet De Raden in het midden. Het Promoten van specifieke merken 'zoals' DD & DD zou in het belang van 'de hele sector' zijn? En dan moet het platform zich gaan 'aansluiten' bij 'Stichting NL International Business' Wie de moeite neemt om zich even te verdiepen in de achtergronden van deze stichting (een platform van VNO-NCW) zal zich misschien afvragen in welk een absurde waanwereld De Raden verkeren. Deze stichting is gevestigd in een soort van megalomaan bedrijfsverzamelgebouw in het centrum van Den Haag, waar hij samen met ongeveer 88 andere stichtingen is gevestigd, aan de bezuidenhoutseweg 12. De Raden stellen zich hier geen vragen bij, want de Raden <i>zijn</i> het antwoord.</p> |
| - Initiatieven gericht op consumenten stimuleren en opschalen, zoals de Museumkaart, de Cultuurkaart, de Stadspas en de MBO-Card. | <p>Ook hier weer stellen De Raden zich zelf geen vragen over aard en functioneren van deze 'initiatieven' Stimuleren en Opschalen zijn hier de buzz-words, maar elke analyse ontbreekt. Dit zijn bij voorbeeld allemaal 'initiatieven' (hoe lang blijft iets een 'initiatief?') waar de gebundelde consumenten zelf niet of nauwelijks invloed op hebben, om maar iets te noemen.</p> |
| - De toegang tot bestaande Europese financierings-instrumenten faciliteren, zoals het STARTS-programma (Science, Technology and the ARTS). | <p>'Toegang tot internationale subsidies faciliteren'; de vraag zou moeten zijn; "hoe staat het met de huidige diensten die dat doen, waarom loopt dat nu kennelijk nog niet zoals het moet, en 'kan een nieuw platform daar temidden van alle andere platformen, iets aan bijdragen. Argumentatie ontbreekt.</p> |
| - Samenwerking tussen zzp'ers en mkb'ers bevorderen, bijvoorbeeld door voorlichting te geven over het opzetten | <p>'bijvoorbeeld' een besloten ondernemersnetwerk is een voor Google nog onbekend fenomeen. Er zal zeker iemand iets weten over de schaalvoordelen die dat biedt, maar we moeten misschien wachten totdat het platform is opgericht voor we ista meer over dit fenomeen gaan horen? Het is in ieder geval een goed voorbeeld van iets waarover de bestaande platformen nog weinig informatie bieden.</p> |

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

van besloten ondernemersnetwerken en de schaalvoordelen die dit biedt.	
- Bewustwordingscampagnes ontwikkelen, bijvoorbeeld over het belang van een redelijke vergoeding voor makers of de potentiële bijdrage van de sector aan onzewelvaart.	Een 'bewustwordingscampagne' over het belang van een redelijke vergoeding voor makers. Dat is ook nodig, want het huidige advies van De Raden schept daar nog niet veel duidelijkheid over. Of het nodig is om een platform op te richten dat een bewustwording op gang brengt over de 'potentiele bijdrage aan de welvaart van onze sector' is afhankelijk van de vraag of we een verdere verhoging van de welvaart in ons land wel nodig is. De Raden beschouwen dit kennelijk als een axioma waar dus niet over hoeft te worden nagedacht.
- Onderzoek laten doen naar de economische circulariteit in deelsectoren, waarbij gekeken wordt hoe de waarde die gecreëerd wordt ten goede kan komen aan gezondeketens.	In de inleiding van dit deel wisten de Raden al zeker hoe de circulatiteit in elkaar steekt; maar nu is onderzoek toch nodig, want het is klennelijk nog maar de vraag hoe 'de waarde die gecreëerd wordt ten goede kan komen aan gezonde ketens' Waarbij wij, als niet-wetenschappers, natuurlijk niet hoeven te begrijpen wat er onder 'gezonde ketens' moet worden verstaan, want dat begrijpen De Raden al voor ons, en ook wat dat betekent. Wij mogen er naar raden.
- Structureel onderzoek stimuleren naar de impact van de culturele en creatieve sectoren	Als u had gedacht dat De Raden zich in de inleidingen steeds beroepen op bestaand onderzoek naar 'de impact van de culturele en creatieve sector' dat blijkt nu dus dat u in die alinea's bent misleid. De Raden willen een platform 'omdat de sector zo belangrijk is', een platform dat vervolgens de taak krijgt om de vraag naar dat belang van een wetenschappelijke ondergrond te voorzien.
Brancheverenigingen en sociale partners zouden het voortouw moeten nemen in de ontwikkeling en regievoering van een dergelijk platform, uitgaande vanuit gedeelde belangen.	'uitgaande van gedeelde belangen'. Met eenzelfde logica zouden De Raden ook kunnen pleiten voor het samengaan van werkgevers- en werknemersorganisaties in één belangenbehartigend platform, 'uitgaande van gedeelde belangen' Aangezien de brancheverenigingen en sociale partners dit advies zelf schrijven, zou men mogen verwachten dat er enige uitleg volgt over de reden awaartom zij dat voortouw nog niet hebben genomen.
Daarbij lijkt het de beide raden redelijk dat zij een vraag kunnen neerleggen bij de Rijksoverheid, gezien het sectoroverstijgende belang van een bloeiende kunst- en cultuurmarkt, het ontbreken van kennis bij overheden en publieke instellingen over werking van de kunstmarkt en de noodzaak om de	De Aap komt verder uit de mouw: De overheid moet het platform gaan betalen. Waarom? Omdat a) 'het belang van de kunst- en cultuurmarkt 'sectoroverstijgend is'. Terwijl een van de argumenten voor het platform is dat er wetenschappelijk onderzoek moet worden gedaan naar 'de impact van de cultirele en creatieve sectoren'. b) 'aangezien kennis bij overheden en publieke instellingen ontbreekt'. Terwijl die overheden daar nu juist advieslichamen als SER en RvC in het leven houden. c) 'gezien de noodzaak om de zelfredzaamheid en de weerbaarheid van de sector te vergroten' - laten De Raden over deze twee aspecten nu nog helemaal niets hebben gezegd? Zijn de sectoren zelfredzaam als ze subsidie nodig hebben? Weerbaarheid, tegen wie? Kennelijk weten De Raden

zelfredzaamheid en de weerbaarheid van de sector te vergroten

Voorwaarden die de Rijksoverheid zou kunnen stellen aan ondersteuning zijn

- 1) investering van eigen middelen door de sector,
- 2) een toenemende mate van sectorale samenwerking en
- 3) het publiekelijk beschikbaar komen van informatie.

Het ministerie van OCW kan de functie van een dergelijk platform eveneens meenemen in de inrichting van de ondersteunende functies in de culturele basisinfrastructuur vanaf 2021.

3.4 STIMULEER PRIVATE INVESTERINGEN

Achter de bezuinigingen op de culturele basisinfrastructuur van 200 miljoen per jaar vanaf 2011 lag de veronderstelling dat culturele instellingen meer privaat geld konden aantrekken. Deze private investeringen zijn echter nog niet op het destijds gehoopte en verwachte niveau en compenseren geenszins de gekorte subsidies, wat onder andere de ruimte

dat het nodig is, maar ze hoeven de lezer van dit advies kennelijk op dit gebied niet wijzer te maken.

'zou kunnen' in plaats van 'moet' – en dan die voorwaarden: De Raden zouden kunnen inventariseren in hoeverre aan die voorwaarden al wordt tegemoetgekomen, en of dat technisch mogelijk is, maar dat hoeven de Raden van zichzelf nog niet, want niets van dit alles wordt hier in dit advies gedeeld.

ja, dat kan. Dat is de bedoeling van De Raden. Dit aapje komt is nu concreet volledig uit de mouw. Dat spaart weer een subsidieaanvraag die zou moeten voldoen aan de eisen voor het volgende kunstenplan, en boomt eventuele aanvragen voor sectorinstituten bij voorbaat dwars.

de vraag wat dit doet voor 'het verdienvermogen van de sector' is kennelijk helemaal overboort gezet. We zitten in wilde uitspraken over hoe er meer geld bijeen zou kunnen worden geharkt. Wie heeft De Raden hierbij nodig?.

Een analyse van de reden waarom deze private investeringen 'nog' niet op het verwachte niveau zijn ontbreekt. – en dáárom zijn de arbeidsvoorwaarden van de werkenden niet verbeterd. Omdat we inmiddels volledig murw zijn door de onzin waar we ons hebben moeten heenworstelen, valt de grofheid van deze mededeling niet meer op.

Dat 'verwachte niveau' was tot stand gekomen door gewauweld wensdenken van 'deskundigen', die momenteel wachten op nieuwe functies bij de nieuwe platformen waar ze hun gewauwel voort kunnen zetten, want niemand heeft ze aansprakelijk gesteld voor de gevolgen van hun desinformatie indertijd.

beperkt om de arbeidsvoorwaarden van werkenden te verbeteren.

Wel heeft de grotere rol van privaat geld onder meer gezorgd voor een betere binding van cultuur met het publiek

De WRR schreef in zijn rapport Cultuur herwaarderden in 2015: "Afnemende subsidies en groeiende bijdragen uit de particuliere sector zijn geen communicerende vaten, ze transformeren de sector".

Het is wenselijk dat de overheid beleid gericht op het vrijmaken van private investeringen voortzet:

- De beide raden achten voortzetting van de Geefwet van groot belang voor de culturele en creatieve sector. Uit de evaluatie van de Giftenaftrek door het Ministerie van Financiën die in januari 2017 is gepubliceerd, blijkt dat deze wet doelmatig is: het bestaan van de wet heeft geleid tot hogere private investeringen in cultuur.

- Lage btw-tarieven en vrijstellingen voor culturele diensten zijn van cruciaal belang voor de toegankelijkheid van cultuur en het samenkomen van vraag en aanbod.

Een verhelderende noot ontbreekt hier. Wat blijkt dit uit? En "onder meer" nog wel. Welke andere gevolgen heeft de 'grotere' rol van privaat geld nog gehad?

De WRR schrijft in 2015 vooral kritisch over de gevolgen van meer nadruk op private bronnen, en het gebruik van dit citaat in deze context is twijfelachtig, op zijn zachtst gezegd.

Voorlopig is nog niet aangetoond welke 'private investeringen' (wat iets anders is dan 'privaat geld') voor gevolgen hebben voor de sector. Het is ook heel goed mogelijk dat de sector inhoudelijk getransformeerd raakt in de richting van wat private investeerders graag zien.

Maar alleen voor de grotere kunstinstellingen, volgens de WRR, omdat die tijd en geld vrij kunnen maken om potentiële gevers op de hoogte te stellen van hun bestaan.

Wordt hierdoor het verdienvermogen van de sector vergroot? Nee.

Wordt hierdoor de onderhandelingspositie van kunstenaars verbeterd? Nee.

Wordt hierdoor de inkomenszekerheid verbeterd? Nee: Verzwakt, giften zijn per definitie incidenteel.

Wordt hierdoor het overleg tussen werkgevers en de vakbeweging versterkt? Nee.

dat blijkt overigens in het geheel niet uit het in de noot aangevoerde document. Dit gaat vooral over het feit dat er wordt gefraudeerd bij de belastingopgaven, en dat die fraude voor de belastingdienst niet is te controleren.

Wordt hierdoor het verdienvermogen van de sector vergroot? Nee.

Wordt hierdoor de onderhandelingspositie van kunstenaars verbeterd? Nee.

Wordt hierdoor de inkomenszekerheid verbeterd? Nee

Wordt hierdoor het overleg tussen werkgevers en de vakbeweging versterkt? Nee.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

Duurzaamheid in de fiscale regelgeving is daarbij van groot belang: onzekerheid heeft een remmend effect op bestedingen.

- Meer ruimte is nodig voor gesubsidieerde culturele instellingen om geld te verdienen en aan vermogensvorming en risicobeheersing te doen, evenals meer duidelijkheid vooraf over de mogelijkheden hiertoe. Nu krijgen instellingen vaak een lagere subsidie naarmate zij meer private gelden weten los te maken omdat het exploitatietekort centraal staat, waardoor risicovolle investeringen niet lonen. Om misstanden te voorkomen zijn ook minder ingrijpende maatregelen mogelijk zoals het verbieden van winstuitkeringen en de instelling van een Raad van Toezicht.
- Matchingsregelingen waarbij private partijen en decentrale overheden cofinanciering krijgen voor culturele projecten zijn een effectief middel om private investeringen los te maken. Hiermee zijn goede ervaringen in de culturele en creatieve sector.

Waarschijnlijk moeten we hier onder 'duurzaam' verstaan iets van stabiliteit? Waarom zou er van onzekerheid over fiscale regelgeving (als zekerheid hierover überhaupt zou kunnen bestaan) een remmende werking uitgaan? De Raden hoeven dat van zichzelf niet uit te leggen.

Wordt hierdoor het verdienvermogen van de sector vergroot? Nee.

Wordt hierdoor de onderhandelingspositie van kunstenaars verbeterd? Nee.

Wordt hierdoor de inkomenszekerheid verbeterd? Nee

Wordt hierdoor het overleg tussen werkgevers en de vakbeweging versterkt? Nee.

Subsidie wordt nu eenmaal alleen verstrekt omdat er een exploitatietekort (te verwachten) is.

Hier staat dus eigenlijk alleen maar dat meer subsidie nodig is.

Hier staat alleen maar: Meer subsidie.

Wordt hierdoor het verdienvermogen van de sector vergroot? Nee.

Wordt hierdoor de onderhandelingspositie van kunstenaars verbeterd? Nee.

Wordt hierdoor de inkomenszekerheid verbeterd? Nee

Wordt hierdoor het overleg tussen werkgevers en de vakbeweging versterkt? Nee.

- Onderzocht kan worden hoe crowdfunding kan worden gestimuleerd. Crowdfunding vraagt relatief veel inspanning en levert relatief weinig geld op, maar bereikt nieuwe doelgroepen en vergroot het draagvlak voor cultuur. Zo heeft het crowdfundplatform Voordekunst sinds 2010 14 miljoen euro opgehaald bij meer dan 137.000 donateurs, onder wie veel jongeren, mensen met een cultureel diverse achtergrond en het midden- en kleinbedrijf, waarmee ruim 3.200 projecten zijn gerealiseerd van veelal starters en kleine producenten.

3.5 BIED FINANCIERINGSMOGELIJKHEDEN VOOR ONDERNEMERS

Uit een verkenning naar financieringsmogelijkheden voor ondernemers en de toegankelijkheid voor (beeldend) kunstenaars blijkt dat veel kunstenaars niet in aanmerking komen voor stimulerende financieringsvormen voor zelfstandig ondernemers vanuit de overheid. Hierbij gaat het onder meer om zaken als vereiste rechtsvorm, omzet-, winst- en kapitaaleisen, maar vooral ook om de focus op technische innovatie, die bij de kunstpraktijk niet altijd evident aanwezig is.

De Raden raden een oplossingsrichting aan die al lang een (kleine) oplossing is. Waarom zouden De sociale partners dit moeten 'kunnen' onderzoeken, als het al lang wordt onderzocht en gevolgd?

Een voorstel om het absurd grote kapitaal van FNV-KIEM gedeeltelijk in te zetten voor een microkrediet systeem voor leden is recentelijk zonder discussie binnen de bond geblokkeerd.

Deze 'verkenning' leidt aan het veel voorkomende euvel dat met 'financiering' nu eens subsidie, en dan weer een lening wordt bedoeld. Leningen zijn natuurlijk bedoeld om te worden afgelost, waarbij de kredietwaardigheid van de kunstzinnige onderneming en het winstperspectief centraal staat.

Leiden subsidies of leningen tot een vergroting van het verdienvermogen van de sector? Nee. Alweer adviseren De Raden tot iets wat al (lang) bestaat.

En: subsidies leiden tot vergroting van het aanbod, leningen dienen tot voldoen aan een vraag in de markt die er al is.

Commentaar op 'Passie Gewaardeerd' versie dd 5 9 2017

Om dit te verbeteren, zou gedacht kunnen worden aan de volgende maatregelen:

- Overleg tussen de sector en de overheid over de manier waarop de oprichting van Invest- NL (waarin financieringsinstrumenten zijn gebundeld in één loket) een bijdrage kan leveren aan de financiering van ondernemers en extra investeringen in de culturele sector als onderdeel van de Topsector creatieve industrie.
- Stimuleringsregelingen voor starters en scale-ups. Om een renderende kunstpraktijk op te bouwen heeft een kunstenaar tijd nodig, onder meer voor de ontwikkeling van een eigen signatuur en de opbouw van een portfolio. In het verleden zijn regelingen die afgestudeerde, startende culturele zelfstandigen daartoe in staat stelden, zeer succesvol gebleken. Dit zou bijvoorbeeld kunnen in de vorm van stipendia (vgl. die voor topsporters van het NOC*NSF), risicodragende investeringen (vgl. de Seed Capital Regeling voor technostarters), startersleningen, een centraal informatieloket, een startersaftrek of extra aftrekposten voor een werkruimte of atelier aan huis.

'zou gedacht kunnen worden' – maar alleen dus als dat vanuit de overheid gebeurt.

Waarom zou daar overleg over moeten komen tussen de overheid en Invest-NL? Invest-NL is gloednieuw, dus waarom zouden de sociale partners zich niet eerst eens per project gaan melden?

Al weer: De Raden adviseren iets dat al bestaat.

Er zijn al veel stimuleringsregelingen; dus hier wordt alleen geadviseerd: méér stimuleringsregelingen.

Daarbij dient wel voorkomen te worden dat een dergelijke ondersteuning tot valse concurrentie leidt met cultureel zelfstandigen die deze ondersteuning niet krijgen.

- Het (opnieuw) invoeren van een tijdelijke aanvullende inkomensvoorziening voor startende creatieve professionals in aansluiting op hun opleiding, zodat opgeleid talent zelfstandig een beroepspraktijk kan ontwikkelen. In de culturele en creatieve sector kende men tot 2012 de Wwik: de Wet werk en inkomen kunstenaars. Uit het evaluatierapport van Wwik uit 2010 blijkt dat 94 procent van de kunstenaars die uitstroomden geen beroep meer op een bijstandsuitkering hoefde te doen. 83 Procent van de kunstenaars die de Wwik beëindigden kon leven van een eigen beroepspraktijk. Zie ook de aangenomen Tweede Kamermotie van Peters-Azmani, die pleit voor integratie van succesvolle onderdelen van de Wwik in toekomstig beleid.

3.6 VERGROOT DE ECONOMISCHE CIRCULARITEIT BINNEN DEELSECTOREN

Hoe? Alweer gaat dit advies van De Raden mank aan precies dát waar zij als sociale partners oplossingen zouden moeten bieden.

De WWIK terug, terwijl De Raden niet ingaan op het politieke klimaat waar de sector onder te lijden heeft. Overigens leidt de WWIK dus, indien heringevoerd, tot meer kunstenaars, en meer aanbod.

De Raden hanteren hier het buzz-woord 'circulariteit' terwijl ze niet begripen wat dit begrip betekent. Circulariteit betekent momenteel in de economie het besef dat er geen afval meer mag zijn, maar dat alle afval weer grondstof moet zijn voor een nieuwe cyclus in de productie (Cradle 2 Cradle). Dit is iets heel anders dat wat men bedoelt onder geldcirculatie. Hieronder zullen we voorbeelden zien van dit misverstand bij De Raden.

Er zijn culturele en creatieve sectoren waarin de gecreëerde economische waarde niet of nauwelijks terugvloeit naar de makers.

Ook zijn er sectoren waarin een handvol makers het merendeel van het geld verdienen ("winner takes all"), onder meer door smaakonzekerheid bij de consument, met een verstikkend effect op het culturele aanbod tot gevolg.

Partijen binnen dergelijke sectoren kunnen afspraken maken die bijdragen aan het versterken van de economische circulariteit en daarmee aan een gezonde keten.

Voorbeelden zijn:

Partners in de keten productie – distributie – consumptie in de audiovisuele sector kunnen afspraken maken over een afdracht. In de filmsector wordt momenteel goed onderhandeld over de hoogte van de afdracht van bioscoopexploitanten aan een fonds die deze uitkeert als vergoedingen en kan gebruiken voor de financiering van nieuwe producties. Deze exploitanten dragen hiermee bij aan nieuwe producties en versterking van de hele keten. Een vergelijkbaar initiatief is wenselijk met digitale exploitanten.

Om te beginnen al het idee van 'terugvloeien', dat een soort cirkelgang suggereert. Wat er eigenlijk bedoeld zou moeten zijn is de constatering dat Kunstenaars niet voldoende betaald krijgen voor hun werk, hun redelijk aandeel in de inkomsten die er uit hun werk gegenereerd worden eenvoudigweg niet ontvangen.

Dit heeft al helemaal niets meer te maken met 'circulariteit', De Raden babbelen associatief door. Het 'winner takes all' effect bestaat vooral door de Blockbuster-strategie (zie de publicatie van Anita Elberse) van grote producenten. 'Smaakonzekerheid', als die er al is, heeft vooral te maken met het geen overzicht hebben over het aanbod. Het project dat hier een oplossing voor biedt, Kunstvallei, mag door tussenkomst van de kunstenbond niet worden bediscussieerd.

'kunnen' – het probleem is dat dat strijdig is met hun strategie.

Wat hier wordt voorgesteld is dat geld dat aan makers zou moeten worden uitbetaald, in plaats daarvan wordt geïnvesteerd in nieuwe producties, zodat de makers dan nog een keer mogen werken voor hun geld, terwijl ze dan wéér niet voldoende krijgen uit de inkomsten die uit die nieuwe productie voortvloeien.

Hier wordt gesproken over 'de keten productie – distributie – consumptie', maar de echte keten is natuurlijk 'makers- productie – distributie – consumptie'. Het project dat een correct deel van de inkomsten uit consumptie direct naar de makers doet vloeien, (A2A = audience to artists), namelijk Kunstvallei, mag door tussenkomst van de kunstenbond niet worden bediscussieerd.

- Collectieve beheersorganisaties van auteursrechten kunnen ervoor zorgen dat niet alleen gevestigde namen, maar ook beginnende makers profiteren van auteursrechtafdrachten. Kleinere en startende makers van audiovisuele werken ontvangen nu soms geen uitkeringen omdat het om te kleine bedragen zou gaan, wat leidt tot een ongelijk speelveld. De ontwikkeling van nieuwe technologieën zoals automatische digitale herkenning zou gekoppeld kunnen worden aan geautomatiseerde uitbetaling.

Waar partijen in de sector zelf niet tot afspraken kunnen komen, bijvoorbeeld omdat er sprake is van een ongelijke machtsverhouding of vanwege de dynamiek van de markt, zou de overheid kunnen ingrijpen als dat in het belang is van de sector als geheel. De beide raden adviseren de overheid in ieder geval het volgende:

- Zet in Europees verband in op een sterkere positie voor makers van creatieve content. Zij staan in onderhandelingen tegenover grote (online) spelers, zoals zoekmachines en

Maar de CBO's zijn niet betrokken bij dit advies, terwijl zij als 'middle men' in het verouderde systeem van het beheer van rechten vooral bezig zijn hun eigen posities te beschermen. Digitale herkenning en directe uitbetaling aan makers vormen deel van het Kunsvalleiproject dat door tussenkomst van de kunstenbond niet mag worden bediscussieerd.

Hier wreekt zich het feit dat De Raden het onderwerp 'machtsverhoudingen' buiten dit advies hebben gehouden.

Want: wat is het belang van 'de sector als geheel'? De Raden maken nog geen begin van een eerste aanzet tot een pogingsrichting om dit concept te benaderen. Maar wel weten ze al wat de Overheid moet doen.

In Europees verband wordt momenteel gewerkt aan de ["ontwerpresolutie van het Europees Parlement over een coherent EU-beleid voor de culturele en creatieve sector"](#) De Raden blijken niet op de hoogte te zijn van de stand van de discussie in Europa, en van de aandacht die daarin wordt besteed aan de ontwikkelingen op het gebied van digitalisering en internet.

Nederlandse leden zouden om te beginnen deel kunnen gaan nemen aan de beraadslagingen daar. Het is maar zeer de vraag of makers op dit moment gebaat zouden zijn met Europa als platform om hun

streamingdiensten, waarbij zij nauwelijks een onderhandelingspositie hebben. Deze thematiek wordt onder meer besproken in het kader van de nieuwe richtlijn van het Europees Parlement en de Raad inzake auteursrecht in de digitale eengemaakte markt. Europese lidstaten ondervinden zelf ook nadeel van deze onevenwichtige machtspositie. Zo betalen verschillende lidstaten mee aan de productie van films, series en muziek, zonder dat zij kunnen beoordelen wat de doelmatigheid is van deze subsidies of geldterug zien vloeien naar rato van gebruik, aangezien de exploitanten van VOD en streamingdiensten in de regel geen inzicht bieden in afname-aantallen.

Neem de bijdrage van de Wet op de vaste boekenprijs aan het verdienvermogen van Nederlandse schrijvers mee in toekomstige evaluaties van deze wet. De wet wordt regelmatig geëvalueerd, onder meer op marktversturende effecten. Tijdens de consultatie werd door verschillende partijen uit de boekensector het belang van de wet onderstreept, zowel voor de pluriformiteit van het aanbod als voor het verdienvermogen van auteurs die nog niet zijn doorgebroken. Dat zou een zwaarwegend argument kunnen zijn voor behoud van de vaste boekenprijs.

belangen te verdedigen, zeker als dat moet tegenover partijen als Google en Netflix, en zeker ook als zij zich niet eerst goed zijn georganiseerd als makers. Het project Kunstvallei, dat voortbouwt op een universeel makers-register, de ISNI, en [het moreel recht dat onderdeel is van het auteursrecht](#), mag echter door tussenkomst van de kunstbond niet worden bediscussieerd.

In de Europese richtlijn waarover hier sprake is, heeft het vooral over 'werken' en de rechten van producenten, en veel minder over de rechten van auteurs. Hij gaat ook met name over 'toepassingen en werken waarvoor de vereffening van rechten complex is' en lijkt de positie van producenten en platforms inzake de controle op afzet in stand te houden. Zo lang de inning en distributie van auteursrechtgelden met achterhaalde technieken blijft plaatsvinden lijkt er geen zicht op een verbeterde 'onderhandelingspositie' van makers, omdat onderhandelingen dan namelijk steeds via vertegenwoordigers, en niet per werk moeten worden gevoerd.

De verdediging van de vaste boekenprijs is sinds jaar en dag onderdeel van beleid in de sector. Deze vaste prijs heeft een positieve invloed op de verdiensten (niet 'het verdienvermogen') van schrijvers, maar vooral ook van uitgevers, hij voorkomt gestunt met boeken. Om te kunnen bespreken waarom steeds weer gemorrelt wordt aan de vaste boekenprijs is het nu eers een overzicht te krijgen van de belangen die hier spelen, belangen die door De Raden echter buiten beschouwing worden gelaten.

De bescherming van het inkomen van auteurs die nog niet zijn doorgebroken 'zou een zwaarwegend argument kunnen zijn', volgens De Raden. Ze schrijven niet: 'is een doorslaggevend argument', want dat zou een zin zijn die iets zou betekenen, wat duidelijk ten koste van alles is vermeden.

Overigens gaat het hier dus over boekenprijs, dat is 'prijs voor het product', en niet over prijs voor het werk van de maker: de maker (schrijver) wordt niet direct beschermd door de vaste boekenprijs.

Voorbeelden van economische circulariteit binnen een deelsector

Een goed voorbeeld van een sector waarin de overheid de economische circulariteit bevordert is de boekensector. In de Wet Vaste Boekenprijs (2005) is verankerd dat er vaste prijzen zijn voor boeken, waardoor de prijsconcurrentie tussen aanbieders van boeken tijdelijk is uitgeschakeld. Dit zorgt voor rust in de markt en stabiliteit in het inkomen van auteurs. Uit een recent onderzoeksrapport van SEO blijkt dat dit zorgt voor kruisbestuiving: een relatief klein aantal titels is verantwoordelijk voor een groot deel van de bijdrage aan de winstgevendheid, maar doordat de prijzen gelijk zijn krijgen nieuwe auteurs een kans en meer titels verschijnen in plaats van enkel werk van bekende schrijvers en bestsellers.

Een ander goed voorbeeld uit de boekensector is Schrijvers School Samenleving (SSS), een organisatie die leesbevordering stimuleert. Via deze organisatie worden jaarlijks 5.000 auteurslezingen geboekt en ruim 400.000 lezers bereikt in scholen, boekhandels, bibliotheken, festivals en musea. SSS ontvangt uit de BIS € 650.000 subsidie voor leesbevordering, die op dusdanige wijze wordt geïnvesteerd dat jaarlijks € 2 miljoen uit de markt wordt gehaald voor honoraria

Het idee is dat uitgevers hun niet-lopende uitgaven bekostigen met de winsten uit de wel-lopende uitgaven. Dit heeft niets met wat voor vorm van 'circulariteit' dan ook te maken, maar met risicospreiding door de producent.

Volgens de redenering van De Raden zou elke vorm van verzekering dus ook onder 'circulariteit' vallen.

'Aanbieders van boeken' zijn overigens hier niet de uitgevers, maar de boekwinkels, de podia, dus in feite de afnemers.

Het feit dat een klein deel van de titels verantwoordelijk is voor een groot deel van de inkomsten heeft echter ook te maken met een marketingstrategie van grote uitgevers en boekwinkel-ketens tezamen, waarin welbewust de ruimte voor 'de kleinere titels' bij voorbaat wordt beperkt ten behoeve van de blockbusters (vgl [Anita Elberse](#)).

"een goed voorbeeld" van wat? Ook dit heeft niets met circulariteit te maken, of met de vergroting van 'verdienvermogen van de sector'.

voor auteurs. De samenleving en de boekensector profiteren van leesbevordering, en SSS zorgt ervoor dat auteurs meeprofiten en een eerlijke beloning krijgen voor hun bijdrage daaraan.

3.7 VERSTERK HET AUTEURSRECHT EN INTENSIVEER DE HANDHAVING

Auteursrechten en naburige rechten zijn een belangrijke inkomstenbron voor auteurs en artiesten. In de verkenning van de SER en Raad voor Cultuur kwam naar voren dat exploitatievergoedingen onder druk staan: vergoedingen komen onvoldoende bij de makers terecht en hun honoraria dalen.

Ook hebben rechthebbenden te maken met auteursrechtenschendingen door derden. Behalve tot inkomstenderving op microniveau, kunnen dergelijke schendingen indien zij vaak voorkomen ook leiden tot een lagere moraal om te betalen en een verzwakte onderhandelingspositie van makers op macroniveau. Om de inkomenspositie van makers te verbeteren en tegelijk het verdienvermogen van de sector te vergroten, zien beide raden een gecombineerde aanpak voor zich: het maken van evenwichtige afspraken over exploitatievergoedingen en het tegengaan van auteursrechtenschendingen.

Auteursrechten en naburige rechten leveren een inkomen op dat niet hetzelfde is als 'inkomsten uit arbeid'. Bij Honoraria gaat het meestal om inkomsten uit arbeid, waarbij enkele clausules over de (overdracht van) rechten zijn opgenomen in de overeenkomst.

Om te bepalen in welke mate vergoedingen 'voldoende bij de makers terechtkomen' is een overzicht van het totale financiële plaatje in de sector nodig dat volledig ontbreekt in het advies van De Raden. Het blijft hier weer bij een bewering van de Raden. Kunstenaars vinden het uiteraard wel prettig om dit nu eens 'van een ander' te horen, maar zouden veel oneindig meer gebaat zijn bij een harde onderbouwing van deze stelling.

Zonder dat we het merken gaat dit hoofdstuk opeens hoofdzakelijk, of alleen nog maar, over de audio-visuele sector.

Hier staat opeens 'rechthebbenden', omdat hier opeens ook het belang van producenten meespeelt. Auteursrechtenschendingen leiden niet zozeer tot een lagere moraal, maar zijn er het gevolg van. Het feit dat het publiek (en ook de meeste auteurs) denkt dat niet de auteurs, maar vooral de producenten profiteren, maakt het mogelijk dat platforms het idee van 'content moet gratis zijn' hebben kunnen introduceren.

Om deze trend tegen te gaan zijn heel andere maatregelen nodig dan evenwichtige afspraken en handhaving, maar De Raden houden het dus op de bestaande instrumenten, 'maar dan beter'.

Het maken van evenwichtige afspraken

Sociale partners kunnen bestaande afspraken nalopen om te kijken of makers voldoende profiteren van het auteursrecht. Waar sprake is van een scheve verdeling van opbrengsten zijn nieuwe afspraken geboden. Een voorbeeld van een bruikbare modaliteit is de "bestseller-clausule" die gangbaar is in de boekensector en die inhoudt dat een auteur bij onverwacht succes meedeelt in de winst, bovenop de reeds verkregen vergoeding voor zijn werk.

Daarbij is het van belang dat een hogere exploitatievergoeding niet wordt overgecompenseerd met een lagere initiële vergoeding, waardoor de positie van het merendeel van de maker alsnog niet verbetert. Hier moet een evenwichtige balans worden gevonden.

Ook afspraken tussen partijen die bijdragen aan een gelijkmatigere verdeling van de gecreëerde waarde in de keten productie – distributie – consumptie kunnen helpen. Verder kan de ontwikkeling van honorariumrichtlijnen, bijvoorbeeld voor producties in opdracht van de Publieke Omroep, bijdragen aan een betere inkomenspositie.

De overheid kan bijdragen aan een gelijk speelveld voor dergelijke afspraken. Een belangrijke oorzaak van de scheve verdeling van

De Raden hebben geen idee om vast te stellen wat 'voldoende' is. Dus partijen 'kunnen' afspraken 'nalopen'.

Het voorbeeld van een bruikbare modaliteit bestaat volgens De Raden dus al, zodat de Raden niets hebben bij te dragen aan het vergroten van het verdienvermogen van de sector.

Waarom zou er een 'evenwichtige balans' moeten worden gevonden? Kennelijk vinden de Raden dat er wel sprake kan zijn van enige verlaging van de initiële vergoeding. Waarom? In de initiële vergoeding is al een balans van risico's op enig verlies of enige winst verwerkt, gebaseerd op de normale winst- en verlies balans van de uitgever over het gehele fonds. Maar die initiële vergoeding houdt normaal geen rekening met excessieve winst; die gaat naar de producent, en *dat* moet veranderen

Hier wordt weer gesproken over de keten 'productie – distributie – consumptie' terwijl het zou moeten gaan over de keten 'makers- productie – distributie – consumptie'. Hugenholtz, waaraan wordt verwezen, schrijft in eerste instantie over een aanpassing van de mediawet, maar die ziet uitsluitend op (overheidsbijdragen aan) de Publieke omroep die eigenlijk nagenoeg geen machtspositie meer heeft. , en niet op de commerciële omroepen, die eigenlijk tezamen met de grote distributiestructuren één belang verdedigen. Waarom richtlijnen voor de publieke omroep nog van invloed zouden zijn wordt door De Raden niet duidelijk gemaakt.

opbrengsten en lage honoraria is de ongelijke machtspositie tussen de - vaak kleine - makers aan de productiekant en - vaak grote - partijen aan de distributiekant.

Het auteursrecht laat onverlet dat er veel ruimte is voor deze partijen om onderling afspraken te maken, variërend van de hoogte van exploitatievergoedingen tot de afstemming daarvan op initiële vergoedingen. Om deze afspraken evenwichtiger te krijgen, achten de raden het van belang dat de onderhandelingspositie van auteurs wordt versterkt. Dit kan door de collectieve onderhandelingsmacht van auteurs te vergroten